

388

Ўттиз учинчи йил чиқиши
Жумодул-аввал 1440ҳ – январ 2019м

Ал-Ваъй

Кенг кўламли,
фикрий, сақофий журнал

Ал-Ваъй сўзи

Сиёсий

Ислом

**Исломий сиёсий ҳаракатларни илмонийлаштириш
ва уларни тугатиш сиёсий Исломга
барҳам бериш режаларидан биридир**

Савдо урушлари ва уларнинг сиёсий жиҳатлари

Ислом: яхши сўз... асил дарахтга ўхшайди...

**«Сиёсий Исломдан кейин»: Аллоҳнинг изни ила
Пайғамбарлик минҳожии асосидаги рошид Халифалик бўлади**

388

Ўттиз учинчи
йил чиқиши
Жумодул-аввал 1440х
Январ 2019м

Ливан 1000 лира
Яман 30 риёл
Туркия 1 доллар
Покистон 1 доллар
Австралия 2,5 доллар
Америка 2,5 доллар
Канада 2,5 доллар
Германия 2,5 евро
Швеция 15 крон
Бельгия 1 евро
Британия 1 евро
Швейцария 2 франк
Австрия 1 евро
Дания 15 крон

Урибу сонда

- **Ал-Ваъй сўзи:** Исломий сиёсий ҳаракатларни илмонийлаштириш ва уларни тугатиш сиёсий Исломга барҳам бериш режаларидан биридир 3
- Савдо урушлари ва уларнинг сиёсий жиҳатлари 12
- Америка ва олам..... 20
- Давлатнинг кучли ёки заиф бўлишининг географик омиллари
Бошланғич қисқа тадқиқот (3) 26
- Хитоб қилиш: унинг ютуқ ва муваффақиятсизликлари 33
- Очiq китобдаги аниқ ҳақиқат 43
- **Олам муслмонлари хабарлари** 48
- **Қуръони Карим суҳбатида** 54
- **Жаннат боғлари:** мазлумнинг дуосидан сақланишлар 63
- Уларнинг ҳидоятларига эргашинг: Абу Айюб Ансорий 66
- **Сўнги сўз:** «Сиёсий Исломдан кейин»: Аллоҳнинг изни ила Пайғамбарлик минҳожии асосидаги рошид Халифалик бўлади 71
- Middle East Eye журнали: араб баҳори саккиз йилдан кейин ҳам ҳамон тирикдир 72

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ИСЛОМИЙ СИЁСИЙ ҲАРАКАТЛАРНИ ИЛМОНИЙЛАШТИРИШ ВА УЛАРНИ ТУГАТИШ СИЁСИЙ ИСЛОМГА БАРҲАМ БЕРИШ РЕЖАЛАРИДАН БИРИДИР

Ғарб ва бутун олам давлатлари Исломнинг сиёсий вужудини пайдо қилиш уринишлари кучайиб бораётганини ўнлаб йиллардан бери диққат билан кузатиб келади. Бу уринишларнинг турли мусулмон халқлар томонидан қўллаб-қувватланиши Ғарбни хавотирга солиб қўйди. Шунинг учун улар ушбу уринишларга чек қўйиш ҳамда мусулмонларнинг исломий сиёсий фикр ва фикрини йўқ қилиш учун макр ва ҳийла қила бошлашди. Зеро, ушбу исломий сиёсий фикр ва фикр сиёсий Ислом номи билан ёйилган эди. Ғарб ҳамда унинг малайлари ва Исломий давлатнинг тикланишидан қўрқаётганлар эса, уларни масхаралаб, исломчилар деб аташмоқда. Улар бу сўзлари билан Исломда сиёсий низом, ҳаёт низоми ва алоқалар борасидаги низом мавжуд эмас, деб уқтиришмоқчи. Улар тўхтовсиз ҳийла қилиш ва режа тузишда давом этмоқдаларки, бу нарса бутун исломий оламга ёйилди ва оммалашди. Улар тузган бу режаларнинг барчаси сиёсий Ислом ва ҳаракатларни йўқ қилишга қаратилган. Бу режаларни фош қилиш, уларга қарши курашиш ва тўғри йўлда онгли равишда юриш учун уларни доим кузатиш ва улардан огоҳ бўлиш лозим. Чунки исломий сиёсий фаолият ўз ғоясига етиш йўлидаги охириги босқичида турибди. Аллоҳ Таоло айтади:

﴿قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾

﴿المُشْرِكِينَ﴾

«Айтинг: Менинг йўлим шудир. Мен Аллоҳга даъват қиламан. Мен ва менга эргашган кишилар аниқ ҳужжатга-ишончга эгамиз. (Ҳар қандай шерикдан) Аллоҳни поклайман. (Зеро) мен мушриклардан эмасман» [Юсуф 108]

Ғарб исломий оламни, одамларнинг тушунчалари ва алоқаларини ўзи истаган томонга ўзгартиришга, яъни

демократияни пайдо қилишга эриша олмади. Бошқача айтганда, исломий сиёсий фикрни мағлубиятга учрата олмади.

Ғарб Халифалик давлати қулатилгандан бугунги кунга қадар турли восита ва услубларни ишга солиб, шу ишга ҳаракат қилди. Лекин Аллоҳнинг фазли туфайли бунга эриша олмади. Совет Иттифоқи қулагач, майдонда Ислом ва капитализм қолди. Капитализм мутлақ ғолиб бўлдим, олам узра ҳукмронликни қўлга киритдим ва Ислом ўз имкониятини қайта тиклай олмади, деб ўйлаган эди. Шунинг учун у янги халқаро низомни ўрнатиш, Исломни ҳаётдан четлатиш, бошқача айтганда, динни ҳаётдан четлатиш фикри ва демократияни татбиқ қилишга киришди.

Айни пайтда, Ислом даъватчилари ва уни ҳаётда татбиқ қилишга уринаётганлар исломий ўзгартиришга ҳаракат қилмоқдалар. Мусулмон юртлар, балки бутун оламдаги вазият икки йўналиш ўртасидаги халқаро курашга айланди. Икки тарафнинг ҳар бири ўзгартиришга ҳаракат қилмоқда, кураш майдони эса, исломий оламдир. Бир тараф исломий ўзгартиришни хоҳласа, иккинчи тараф демократик ўзгартиришни хоҳламоқда. Икки тараф ҳам бугунгача муваффақиятга эришгани йўқ. Ҳизб ут-Таҳрир курашда пешқадам, у исломий ўзгартиришга ҳаракат қиляпти. Америка ва Ғарб давлатлари демократик ўзгартириш режасини тузган бўлиб, шунга ҳаракат қилмоқдалар. Биз ҳозир жанг майдонидамыз, биз ва бошқа холис кишилар, ҳаракатлар бўладими ёки бошқаларми фарқсиз барча жангдадир. Айтиш мумкинки, Уммат исломий ўзгартириш умидида яшамоқда ва умиди рўёбга чиқишини кутмоқда. Шу ўринда тўхталиб ўтиш керак бўлган нарса шуки, бу ишга ақллар сафарбар этилиши, ўзгартириш йўлида раҳбарлик қилувчилардан стратегия ва режалар тақдим этиш талаб қилиниши лозим.

Сиёсий Ислом билан илмонийлик ўртасидаги кураш давом этмоқда. Унда сиёсий Исломга ҳаракат қилаётганларнинг имконияти кам. Лекин илмонийликка ҳаракат қилаётган йирик давлатларнинг имконияти катта ва кўпдир. Ғарбнинг моддий имконияти катта бўлса-да, у сиёсий Исломга барҳам беришда ҳамда Ғарб яшаш тарзини давлат ва ҳаётга ўрнатишда муваффақиятсизликка учради. Чунки мусулмонлар уни қабул қилмаяптилар, балки унга қарши курашяптилар ҳамда ундан ва

унинг ҳукмронлигидан халос бўлишни истамоқдалар. Чунки ҳукмронликни мажбур ўрнатиш ғалаба ва жанг ниҳоясига етганини билдирмайди. Совет Иттифоқи кулагач, Катта Буш Американинг янги халқаро низомини мажбур ўрната олмади. Кичик Буш эса, Американинг оламини танҳо бошқариш лойиҳасини амалга оширишда муваффақиятсизликка учради. Сўнгра Обама муваффақиятсизликка учради. Бу муваффақиятсизликларнинг барчасининг ортида сиёсий Исломга ҳаракат қилаётганлар турди.

Обама ва унинг маъмурияти мусулмонларга сиёсий, иқтисодий ва хавфсизлик жиҳатидан нафас олишлари учун туйнук очишни хоҳлади... Улар мусулмонлардаги Ғарб ва Америкага қарши душманлик сабабини Америка томонидан халқни қашшоқлаштираётган репрессив диктатор режимларнинг қўллаб-қувватланишига боғлашди... Обама ва унинг маъмурияти – агар халқ имкониятдан фойдаланса, сиёсий ишлар ва тоза сайловларда иштирок этса, ундан хавфсизлик кучларининг зулми олиб ташланиб, иқтисодий имкониятлар берилса, шунда у исломий ўзгартиришга ҳаракат қилмайди ва Америка ва Ғарбдан нафратланмайди, деб ўйлади. Шунинг учун Америка ҳоким ва давлатларга босим ўтказа бошлади. Америка бу ишни ҳуқуқий ва фуқаролик ташкилотлари, партиялар ва жамоатлар орқали амалга оширди.

Натижада, минтақадаги ҳокимлар Америкадан безовта бўладиган ва ташвишланадиган бўлиб қолди... Америка эса, араб юртларидаги фуқаролик жамиятларини кўзгади. Сўнг эътирозлар бошланди ва Америка кутгандан ҳам каттиқроқ нарса, яъни кўзғолонлар бошланди. Америка бу ишлардан хурсанд бўлди, чунки Америка уларни демократик ўзгартириш деб тушунди. Шунинг учун Америка ушбу кўзғолонлардан огоҳлангирди. Хиллари Клинтон ўз даврида кўзғолонлар бўрони минтақани эгаллайди ва ким ўзини бу нарсадан хавфсизман деб ўйласа, адашибди деб баёнот берган эди. Табиийки, бу сўз мусулмонлар ҳокимларига қаратилган эди.

Америка сиёсий Исломдан кўрқади, шунинг учун ўз меъёрларига кўра, гарчи мўътадил бўлса-да, исломий сиёсий ҳаракатларга ишонмайди. Америка бу ҳаракатларнинг ҳокимиятга келиши оқибатидан хотиржам эмас, чунки уларнинг ортидан холис исломий ҳаракатлар келиши мумкин. Америка

Ихвон ва Наҳза партияларининг ҳукмронлик пайтида мусулмонларнинг кучига куч қўшадиган ва уларни етаклайдиган ҳаракатлар борлигини, улар Ихвончиларга ўхшамаслигини ҳамда демократияга, ўртача ечимга ва умумий эркинликларга ишонмаслигини кўрди... Уларнинг энг олдинги сафида Ҳизб ут-Таҳрир тургани ва у Миср, Тунис, Сурия, Покистон ва Индонезияда баланд овоз билан чиққанини кўрди... Америка мўътадил Ислом билан экстремист Ислом ўртасида фарқ йўқ ва барчасининг мақсади экстремизм ва терроризмдан иборат, деб топди. Баъзилар – Ал-Қоида ва Ихвон битта кўлмақда, деб айтишди. Ихвоннинг айрим етакчилари шундай баёнотлар беришдики, ундан душманлари фойдаланиб қолди. Душманлар уларнинг баёнотлари ортидан исломчиларнинг барчаси бир, уларнинг демократия, ўртача ечим ва умумий эркинликлар ҳақидаги даъволари ҳокимиятга чиқиш ва фурсатдан фойдаланиш учун айтилган сўзлар, холос дейишди...

Шунингдек, исломчилар имкон топсалар, на демократия қолади на унга қайғурадиган кишилар, дейишди... Американинг шундай фикрлаши уни гарчи шаклан бўлса-да ҳокимиятда турган Исломга бутунлай чек қўйиш ва унга ҳокимиятга келиши учун йўл қўймаслик ҳақида қарор чиқаришига олиб келди. Бу Обаманинг иккинчи президентлик даврида бўлди. Америка кўзғолонлар воқеи, ундаги Исломнинг таъсири ва хатарига эътибор беришга мажбур бўлди. Натижада, жирканч ва репрессив тарзда кичик Буш сиёсатига қайтди ва 2009 йилда Обама қабул қилган сиёсатидан бош тортди. Трамп ва унинг Ислом ва мусулмонларга нисбатан аҳмоқона сиёсати ҳам шу тарзда бошланди. Биз ҳокимларга яқинлашаётган ва чекинаётган исломий ҳаракатларни (Ихвон уларнинг ичида олдинга сафда бормоқда) тўла шаклда таъқиб қилинаётганини кўриб турибмиз. Бу нарса Миср, Амирликлар ва Саудия давлатларида уларга қарши олиб борилган ишларда яққол кўзга ташланди.

Улар мусулмоннинг экстремистию мўътадилига ишонч йўқ, деб топишди. Шунингдек, сиёсий Исломни бутунлай майдондан сиқиб чиқариш лозим, деб топишди. Сиёсий ишларда Исломга умуман жой йўқ дейишди. Ғарб бугун шу нарсани мажбур киритмоқчики, сиёсий ролга эга бўлишни хоҳлаётган исломий ҳаракатлар ўз амалларида Исломдан бутунлай воз кечганини

эълон қилишлари лозим. Улар хоҳ ҳокимиятга чиқишга ҳаракат қилаётган бўлсин, хоҳ парламентда ўрин эгалламоқчи бўлсин, хоҳ сиёсий фаолият қилмоқчи бўлсин бунинг фарқи йўқ. Агар шундай қилмаса, уларни илдизи билан кўпориб ташланади. Воситалар эса, бисёрдир: Қонун йўли билан, хавфсизлик идоралари орқали ва тухмат қилиш билан. Улар билан бўладиган муносабат шафқатсиздир. Мисрда Робиа ва Наҳза майдонларида бўлган ишлар бунга яққол далилдир. Агар уларда исломий сифат сақланиб қолса ҳам, улар сиёсатга аралашмайди ва илмонийликни қабул қилади.

Шундан диний фаолият билан сиёсий фаолият ўртасини ажратиш фикри пайдо бўлди. Қўзғолонлардан кейин мана шу фикр куч билан татбиқ этила бошлади. Бу ишда хоин ва сотқинлар ишга солинди.

Тунисда Рошид Ганнуший етакчилигидаги Наҳза партияси 2016 йил май ойида ўтказилган ўнинчи конференцияда диний фаолият билан сиёсий фаолият ўртасини ажратаётганини айтди. Адолат ва тараққиёт партиясини тарк этган доктор Аҳмад Райсуний раҳбарлик қилаётган Марокашдаги Тавҳид ва Ислоҳ ҳаракати 2018 йили август ойида бўлиб ўтган олтинчи конференциясида бутунлай сиёсий фаолиятдан бош тортганини эълон қилди. (Ҳозирги пайтда Ислоҳ ва тавҳид ҳаракатида Адолат ва Тараққиёт партиясининг бирор аъзоси мавжуд эмас).

Ушбу ҳаракатлар ўзларини заковатли ва доно, деб ҳисоблашмоқда. Чунки улар мана шу билан Ихвон бошдан кечирган илдизи билан кўпориб ташлаш амалиётидан омон қолдик, деб ўйлашмоқда. Шунинг учун кўпчилик Ганнушийнинг чекинишини донолик, деб ҳисоблашмоқда. Ганнуший бошқа исломий ҳаракатларга машҳур намуна сифатида эътибор қозонди. Бошқа ҳаракатларга Исломдан воз кечиши ва сиёсий фаолиятда илмоний бўлиши учун Ганнушийнинг йўли таклиф қилинмоқда.

Лекин бу шафқатсиз ҳужум бўлиб, ўз мақсадини сиёсий Исломни илдизи билан кўпориб ташлаш ва уни сиёсий фаолият майдонидан чиқариб юбориш орқали рўёбга чиқаришни хоҳлайди. Агар иш жисмоний йўқ қилишни тақозо этса, уни сиёсий жиҳатдан бутунлай йўқ қилинади. Бу ишнинг кўрқитиш орқали амалга оширилишига Мисрни, илмонийлаштириш

орқали амалга оширилишига эса, Тунисни мисол қилиш мумкин.

Ушбу ҳаракатлар ёки бутунлай барҳам топиши ёки чекиниш ҳисобига омон қолиши лозим. Табиийки, улар манфаат, зарурат ва мувозанат каби маълум ва машҳур баҳоналар остида чекинишни танлайдилар... Мана шу билан ушбу ҳаракатларнинг баҳоси ёки ўрни билинади. Режимлар ва уларнинг идоралари бу ҳаракатларга нисбатан таёқ ва ширинлик сиёсатини қўлламоқда. Улар ёки чекиниб, муайян ҳамкорликка эга бўлишлари керак ёки чекинмасдан қамок, репрессия ва йўқ қилинишга дучор бўлиши керак.

Биз Американинг мўътадил ва васатий (ўрта) ҳаракатларга нисбатан ўз сиёсатини инқилобий ва душманларча ўзгартиргани ҳақида баён қилдик. Америка бу сиёсатини мажбур ўрнатиш учун сиёсий ва хавфсизлик идоралари, фикр ва тадқиқот марказлари ҳамда сиёсий доиралар билан ҳамкорлик қилмоқда. Шу мақсадда конференциялар ўтказмоқда. Ушбу ишни кузатар эканмиз, сиёсий Ислом ҳаракатлари, хусусан Ихвонул Муслимин ҳаракатига нисбатан икки йўналиш мавжудлигини кўрамиз. Биринчиси Миср, Саудия ва Амирликлар каби давлатлар уларни бутунлай йўқ қилиш ва қутилиш йўлини танлади. Иккинчиси эса, Иордания, Марокаш ва Тунис каби давлатлар таёқ ва ширинлик сиёсати орқали улардан сиёсий Исломдан воз кечишни талаб қилди.

Сиёсий Исломга қарши ушбу воқе ва конференцияларга нисбатан Ихвондан қандай реакция кутиш мумкин. Ихвон ёки илмонийликни қабул қилади ёки бош тортади ёки парчаланади ёки бўлинади ёки бутунича фаолиятни тарк этади. Айрим кузатувчилар кутганидек барчаси бўлиши мумкин. Лекин уларнинг позицияси ҳақидаги баёнотларига кўра, Исломдан бош тортиб бўлса-да майдонда қоладилар. Бунинг учун баҳоналари тайёр ва шу йўналиш бўйича юришларига ишоралар бор.

Германиянинг Фридрих Эберт ташкилоти 2017 йил 23 май Аммондаги «Crowne Plaza» меҳмонхонасида «Ташвишли минтақадаги сиёсий Исломнинг келажаги» номли минтақавий конференция ўтказди. Унда Иорданиядаги Ихвон ҳаракатининг сиёсий қаноти бўлмиш исломий фаолият fronti бош котиби Закий ибн Аршид иштирок этди. Бош котиб конференцияда «Ихвонул Муслимин жамоати... Позиция танлаш ва келажакни

кўра олиш» номли нутқ сўзлади. У ўз нутқида шундай деди: «... Биз гувоҳи бўлиб турган ҳозирги лаҳзаларда айрим кишилар Ихвонул Муслимин сиёсий майдон ва ижтимоий воқега бўлган таъсирини йўқотиш арафасида деса, айримлар жамоат қисқариш ва чекинишда демоқда. Яна бошқалар эса, сиёсий Исломга барҳам берилгач нима бўлади, деб баҳс қилишмоқда. Бу каби фол очишларнинг воқеси борми? Уларни оқласа бўладими?». Сўнгра чекинишга тайёрлиги ҳақида шундай деди: «Жамоатдан чиққанлар муваффақиятга эришмайдилар», ўз сўзида давом этиб: «Ихвон жамоатининг келажаги ва тақдири унинг босқичдан ўта олиши ва фурсатдан фойдаланишига боғлиқдир... Келажакда ожиз ва ялқовлар учун жой йўқ. Эрнест Хемингуэй ўзининг «Чол ва денгиз» номли асарида айтганидек, аҳмоқ ва ўликларгина ўз фикрларини ҳеч қачон ўзгартирмайдилар». Сўнг яна шундай деди: «Иорданиядаги Исломий фаолият fronti партияси структурани қайта тиклаш номи остида ўз тушунчаларини қайта кўриб чиқа бошлади. Агар партия ушбу амалиётда муваффақият қозонса, бу партиянинг иккинчи таъсис этиш босқичи бўлади. Чунки бу ўзгаришлардан намуна олган замонавий ташаббусдир. Айниқса, ўзгартиришлар фикр, асос, тушунча ва мақсадларни ўз ичига олар экан, шундай бўлади». Ушбу баёнотлар жамоат ҳар бир нарсада чекинишга тайёр эканини кўрсатмоқда.

Шунингдек, бу нарса жамоатнинг илмонийликни қабул қилишга тайёрлигини аниқ кўрсатиб турибди. Режимлар қайта кўриб чиқиш ва фикрларни ўзгартиришга қизиқтириш, ҳаракат ичида бўлиниш ва исёнга гижгижлаш ҳамда ўзларидан рақибларни чиқариш услуби қўл келишини билишади. Шунинг учун улар ҳаракатни даражама-даража ўзгартиришдан кўра, бутунлай ўзгартириш олиб бориш учун шу услубдан фойдаланяптилар.

Ғарб ва унинг малайлари сиёсий Ислом ҳаракатларини илмонийлаштириш учун ҳамда уларни ўз фаолияти ва сиёсий амалларида Исломдан воз кечишлари учун режа тузмоқдалар. Иорданиядаги Ихвондан бўлиниб чиққан Замзам партияси сиёсий фаолият ва диний фаолиятнинг ҳар иккиси тўғри ёки хато бўлиши мумкин бўлган инсоний фаолият бўлиб, уларни бир-бирига кўшиш хато, деб ҳисоблаб, «Сиёсий фаолият билан диний фаолият ўртасини ажратиш» лозимлигини билдирди.

Шунингдек, бу партия «Фуқаролик давлати тушунчасини шиор ва машғулот сифатида қабул қилганини» маълум қилди. Аммо Ихвондан бўлиниб чиққан Шериклик ва қутқарув партияси Исломдан воз кечишда аввалгисидан ўтиб кетди ва бу билан фахрланди. Ушбу партия вакили конференцияларнинг бирида сўзлаган нутқида шундай деди: «Ихвоннинг таъсиридан чиққан ва чиқаётган ҳаракатларнинг келажаги бор. Чунки улар фикр, раъй ва амал борасида уларни қийнаётган босимлардан озод бўлади... Бу партиялар, яъни Замзам ҳамда Шериклик ва Қутқарув партияси ўзларини мутлақо исломий бўлмаган миллий партия, деб номлашган». Партия яна шундай деди: «Яқин кунларда араблар шахсияси ва нафсияси қайта кўриб чиқилади ҳамда уни ҳодиса ва вазиятларга қараб маҳаллий ва миллий хитоб асосида ташкил этилади. Шунингдек, маҳаллий кадр-қиммат, миллий эътибор ва коррупцияга қарши кураш барчанинг машғулотига айланади. Бундан юксак шиор бўлмайди. Миллий хитоб шубҳасиз барчани етаклайди. Олдин бўлганидек исломий диний хитоб халқни ҳаракатга келтирадиган муҳим хитоб бўлмайди...».

Сўнг яна шундай давом эттирди: «Келажак бугунги сиёсий воқе қайтиб келмаслигини айтмоқда. Яқинда миллий ҳаракатлар юксалиши ҳамда сайлов ва қўлланмаларда Ислом шиорини кўтармаслигига гувоҳ бўламиз. Шунингдек, ҳамма одамлар араб юртлари ва Иорданиядаги сиёсий исломий оқимлар миллий оқимларга ўз ўрнини бўшатиб беришига гувоҳ бўлади...». Бу сўзларни изоҳлашга ҳожат йўқ.

Хотима сифатида шуни айтамикки, Аҳмад Райсуний раҳбарлик қилаётган Тавҳид ва Ислоҳ ҳаракати 2018 йил август ойида диний фаолият билан сиёсий фаолият ўртасини ажратиши ҳақида эълон қилган эди. Райсуний ушбу санадан ҳеч қанча вақт ўтмай, яъни 2018 йил октябр ойи бошида бутунжаҳон мусулмон уламолари иттифоқига раис этиб сайланди. Райсуний бу борада Ғаннушийга ўхшайди. Чунки иш сиёсий Ислом тушунчасига зарба бериш режасига мувофиқ кетмоқда... Бу йўналишнинг баҳоналари мавжуд, уларни айтиб ўтганмиз. Ўша баҳоналардан бири шарият мақсадлари бўлиб, бу борада Райсунийни чуқур фикр ва юксак иқтидор сифатида мақташади. Бу асло тўғри эмас, лекин у кўрлар ичида сўзлаётган шапкўрдек мақтанмоқда. Ал-Ваъй журналининг ўтган сонларида бу масала

далил ва ҳужжатлар асосида шарҳлаб ўтилган. Мавзу сўнггида яна эслатиб ўтиш жоиз бўлган нарса шуки, бу режа ва конференциялар сиёсий Исломни Ихвон каби чекланган ҳаракатларга ҳамда мўътадиллик ва ўртача ечим борасида у билан ҳамкорлик қилаётган ҳаракатларга боғлашга ҳаракат қилади. Лекин чекинмайдиган ва ўзгармайдиган партияларни кўрмасликка олади. Уларнинг энг илғори Ҳизб ут-Таҳрир бўлиб, у сиёсий Исломнинг ҳам отаси, ҳам онасидир.

Мана шунинг ўзи адаштириш ва ҳақиқатларни яширишга асосланган фитнадир. Чунки сиёсий Ислом шундай нарсаки, шариатга тескари ва унинг ташқарисида бўлган рухсатнома ва лицензиялар орқали ҳамда куфр режимларини рози қилиш орқали исломий сиёсий фаолиятга йўл топаётганлар уни тамсил эта олмайдилар.

Мавзунини ушбу сўзлар билан яқунлайман: Ўзгартириш ва бузиш усулини қўллаб, ортидан шу каби баҳоналар билан ўзини оқлаш умидсиз кишиларнинг йўлидир. Шунинг учун улар кофир ва золимларни дўст тутадилар ҳамда тиллари, позициялари ва амаллари билан шариатга қарши курашадилар. Улар ниятлари яхшилиги, қалби тозаллиги ва ислоҳ қилишни хоҳлаётганини даъво қиладилар. Лекин улар жиддий эмас ва йўллари нотўғридир. Улар Аллоҳни эмас, золимларни дўст туташган.

﴿إِنَّ وَلِيََّ اللَّهُ الَّذِي نَزَلَ الْكِتَابَ ۖ وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ ۝ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ

لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَكُمْ وَلَا أَنْفُسَهُمْ يَنْصُرُونَ﴾

«Зотан, менинг эгам шу Китобни нозил қилган Аллоҳдир. У солиҳ бандаларга ёр бўлур. Ундан ўзга сизлар илтижо қилаётган нарсалар сизларга ёрдам қилишга қодир эмаслар ва улар ўзларига ҳам ёрдам қила олмаслар» [Аъроф 196-197]

﴿وَلَا يَرَوْنَ أَنَّهُمْ يُفْتَنُونَ ۚ فِي كُلِّ عَامٍ مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ لَا يَتُوبُونَ وَلَا هُمْ

يَذَكَّرُونَ﴾

«Кўрмайдилармики, улар ҳар йили бир-икки марта балога-фитналарга йўлиқмоқдалар. Шундан кейин ҳам на тавба қиладилар ва на панд-насиҳат оладилар» [Тавба 126] □

САВДО УРУШЛАРИ ВА УЛАРНИНГ СИЁСИЙ ЖИХАТЛАРИ

Доктор Иброҳим Тамимий
Ҳизб ут-Таҳрир – Муборак Фаластин
замини матбуот бўлими аъзоси

Тарих тонги отганидан бошлаб то қиёматга қадар халқаро кураш икки сабабдан келиб чиқади. Яъни, давлатлар ё ҳукмронлик ва устунлик учун ёки моддий манфаатни қўлга киритиш учун ўзаро курашадилар. Мана шу икки сабаб халқаро курашни ҳаракатга келтирувчи мотор вазифасини ўтаб келади. Бироқ Ислом давлати қулатилганидан ва Совет Иттифоқи парчаланганидан кейин, шунингдек, майдонда фақат манфаатни муқаддас санайдиган ҳамда иқтисодий ҳукмронликка интиладиган капиталистик система якка ҳоким бўлиб қолганидан сўнг биринчи сабаб майдондан четлашиб, иккинчи сабаб қолди. Бу иккинчи сабаб (яъни, моддий манфаат кетидан қувиш) буюк давлатлар ўртасида мустамлакачилик рақобати учун ҳаракатлантирувчи куч ва асосий туртки бўлиб келмоқда.

Аввалда катта давлатлар ўртасида дунё ресурслари ва манфаатлар устида кечган айни рақобат кейинчалик нопок сиёсатга айланди. Бу сиёсатнинг қатор қурол-воситалари мавжуд бўлиб, асосан қуйидагилардан иборат: буюк давлатларга қарашли Жаҳон Савдо Ташкилоти, Халқаро Валюта Фонди, Жаҳон Банки каби муассасалар, сиёсий битим ва шартномалар, сиёсий келишувлар ва қитъалараро йирик компаниялар. Шунингдек, малай ҳукмдорлар ва уларнинг давлат армиялари ҳам мана шу қурол-воситалари сирасига кириди.

Катта давлатлар ўртасидаги курашга келсак, Германия ва гигант Хитойнинг илм-фанда ва иқтисод фанида сезиларли даражада ўсиши ҳамда иқтисоди кескин ривожланиб, ишлаб чиқариш ҳажмининг ошиши... буларнинг бари биринчи давлатни безовта қила бошлади. Биринчи давлат айни давлатларнинг иқтисодий ривожланиши сиёсий жихатдан ўсишга айланиб кетишидан хавотирланадиган, ўзининг биринчи давлатлик мақомига ва дунёдаги сиёсий нуфузига путур етказишидан хавфсирайдиган бўлиб қолди. Бундан ўн йил муқаддам иқтисодий кризиснинг биринчи давлатни ўз домига тортиши, иқтисодини издан чиқариши, кейин эса, бунинг

Америка иқтисодига қақшатқич даражада салбий таъсир кўрсатиши натижасида бу биринчи давлат янада ваҳимага туша бошлади. Мана шундан келиб чиқиб, айти иқтисодий кризиснинг салбий оқибатларидан қутулиш йўлида истаган ҳар қандай услуб ва йўлни қўллаб келмоқда. У ўз сиёсатчиларига дунё давлатлари билан савдо айирбошлаш ва муомалаларида ман этилган ҳар қандай услуб ва воситаларни қўллашларига кўк чироқ ёқиб берди. Иш шу даражага етдики, АҚШнинг бугунги президенти Дональд Трамп Жаҳон Савдо Ташкилоти қонунларини ва эркин савдо сиёсатини оёқ ости қиладиган бўлди. Ваҳоланки, ушбу сиёсат ўтган ўнлаб йиллар мобайнида дунё савдо муносабатлари учун асос бўлиб келганди. Шунингдек, йирик давлатлар ўзларининг савдо ва иқтисодий муаммоларини ҳал қилишда мана шу Жаҳон Савдо Ташкилоти қонунлари ва эркин савдо сиёсатини асосий манба қилиб олишган эди, ҳеч бир давлат уларни бузишга журъат қилолмасди. Кузатувчи ва иқтисодчиларга кўра, АҚШнинг бу иши савдо урушлари аланга олишига гугурт чакмоқда. Хўш, савдо урушлари нима ўзи? Бу турдаги урушларнинг қандай реал сабаблари бор? Унинг сиёсий жиҳатлари қандай? Бу урушлар халқаро позицияга таъсири қилиши мумкинми?

Савдо урушлари:

Савдо урушлари, деган истилоҳ Қўшма Штатлар амалга оширган бир қанча чоралардан сўнг оммавий ахборот воситаларида тарқала бошлади ва сиёсатчию, иқтисодчилар тилидан тушмай қолди. Маълумки, Қўшма Штатлар бу чораларни Европа Иттифоқи, Хитой, Канада ва бошқа бир неча давлатларга қарши қўлади, бунинг ортидан реакциялар ва қарши чоралар келиб чиқди.

Бу чоралар қуйидаги ишларда намоён бўлди:

- Қўшма Штатларга айти давлатлардан импорт қилинадиган молларга бож тўловларини жорий қилиш. Масалан:

- Қўшма Штатларга импорт қилинадиган пўлатга 10 %, алюминийга 25 % бож тўловларини жорий қилиш. Бу – Европа Иттифоқи, Канада, Мексика, Жанубий Корея ва Хитойдан келадиган пўлат ва алюминийларни ҳам ўз ичига олади.

- Хитойдан келадиган молларга йилига 50 миллиард доллар миқдориди бож тўловини белгилаш.

- Жорий қилинган бож тўловларига қарши-жавобан бож солиғи жорий қилинса янада кўпроқ тўловлар белгилаш билан таҳдид қилиш. Масалан:

- Хитой АҚШга жавоб сиёсатини қўллаб, Америкадан импорт қилинадиган молларга 50 миллиард доллар қийматидаги бож тўловини белгилаган эди. АҚШ Хитойдан импорт қилинадиган молларга 200 миллиард доллар қийматида бож тўловини белгилади.

- Шунингдек, АҚШ импорт қилиб оладиган, яъни Европа Иттифоқидан келадиган автомобилларга бож тўловини белгилаш. Бу – қачонки Қўшма Штатлар Европа Иттифоқи давлатларидан импорт қиладиган алюминий ва пўлатга бож тўлови белгилагани учун Европа Иттифоқи давлатлари ҳам бунга жавобан, АҚШдан импорт қиладиган молларга бож тўловларини белгилаган тақдирда амалга ошади. Бу таҳдид Канада билан Европа Иттифоқи АҚШ чораларига нисбатан жавоб қайтаришни эълон қилишлари ортидан янгради. Канада, билан Европа Иттифоқи АҚШдан импорт қиладиган молларга солиқ солиш ва айни чорани татбиқ қилиш мақсадларини маълум қилишган эди.

- Трамп Катта Еттилик (G7) давлатлари саммитида қабул қилинган якуний баёнотга имзо чекишдан бош тортди. Бу нарса айни давлатлар раҳбарлари Қўшма Штатларни ўзларига қарши қўллаган иқтисодий чоралардан тўхтатиш учун кескин норозилик билдириб, Трампни протекционизм ва бож солиғидан воз кечишга кўндиришга ҳаракат қилишлари ортидан рўй берди.

Ушбу чоралар (савдо урушлари) ортидаги сабаблар:

Қўшма Штатлар астрономик даражада (20 триллиондан зиёд) қарзга ботган... У 2008 йилда юз берган иқтисодий кризис оқибатларини ҳалигача енгиб ўтолгани йўқ... Собиқ маъмуриятнинг бу борада омади чопмади... Ҳозирги маъмурият айни оқибатларни ҳал қилиш учун нопок йўллارни тутди... Мана шундай бир пайтда, АҚШ ушбу сиёсатни қабул қилар экан, бундан куйидаги мақсадларни амалга оширишни кўзлади:

- Ҳар қандай йўл билан бўлса ҳам АҚШ давлати бюджетига йирик миқдорда маблағ жалб қилиш. Бу йўллар янги савдо битимларини имзолаш ва Америка маҳсулотлари учун янги бозорлар очиш каби давлат учун муносиб дипломатик йўл бўладими ёки Саудияга нисбатан қўллангани каби, жиноятчи

гуруҳлар ва мафияга муносиб йўл бўладими ёхуд Хитой ва Европа Иттифоқига нисбатан қўллангани каби бож солиқлари солиш чоралари бўладими, фарқсиз. Шундан сўнг АҚШ бу маблағдан ўз иктисодиётини қўллаб-қувватлаш ва кўплаб иш ўринларини яратишда фойдаланади.

– Америка баъзи давлатларнинг, хусусан, Германия ва Хитойнинг иктисодидаги кескин ўсишга салбий таъсир ўтказмоқчи. Маълумки, АҚШ бозорлари бу икки давлат учун асосий истеъмол манбаи ҳисобланади. Шунинг учун ушбу таъсир ўтказишдан мақсад, уларнинг иктисодий ва сиёсий ўсишларини тўхтатишдир. Бунинг муқобилида, ўзидаги маҳаллий компанияларни қўллаб-қувватлаб, давлат иктисодини тиклаш учун – масалан, пўлат ва алюминий саноати соҳасида – ишлаб чиқаришни рағбатлантиряпти.

Қўшма Штатларни мана шундай чоралар қўллашга ундаган нарса шуки, у Хитойнинг Америка билан бўлган савдо манфаатларига зарар етказмасликка қанчалик қаттиқ ҳаракат қилаётганини тушунапти. Зеро, Хитой яқинда ўз иттифоқчиси бўлган Шимолий Кореяни Америка буйруқларига бўйсундириб берган эди. Шунингдек, Америка Хитойнинг айна чораларга жавоб қайтаришга қодир эмаслигини ҳам билади. Чунки Хитойнинг АҚШга экспорти ҳажми, ундан оладиган импорти ҳажмидан жуда катта. Бу эса, Хитойни Америка провокацияларига рози бўлишга мажбур қилади. Зотан, Хитой ҳисоб-китобларидан шу нарса маълумки, илгари бу давлат ўзининг халқаро сиёсат бобидаги онг ва тушунчалари саёз эканини, сиёсий иродаси заифлигини намоён қилган. Америкаликлар наздида ким мол эвазига иттифоқчиларини қурбон қилса, демак, у қолган молларини сақлаб қолиш йўлида бир қисм молини ҳам қурбон қилади. Шу билан бирга, Қўшма Штатлар Европа Иттифоқини иктисодда дунёнинг энг биринчи давлати билан кураша олмаслигини ҳам билади.

Шу боис, Британия Европа Иттифоқидан чиққанидан сўнг ўзига янги иктисодий шерик қидирмоқда. У ҳам Европа Иттифоқини, ҳам АҚШни заифлаштирадиган шаклда бир оёғини Европа Иттифоқига, бир оёғини АҚШга қўйиб, макр-хийла ишлатмоқда.

Германияга келсак, гарчи у Қўшма Штатларга нисбатан сиёсий позициясини – айниқса ҳозирги маъмурияти пайтда –

ўзгартириб, қарши сиёсат олиб борса-да, бироқ у ҳамон АҚШ билан беллашишга қодир эмаслигича қолмоқда. Чунки бунинг учун унда на ҳарбий қудрат бор ва на сиёсий нуфуз. Қолаверса, Германиянинг Қўшма Штатлар билан бўлган манфаати ҳам оз эмас. Германия йилига 111 миллиард доллар экспорт қилади, бу эса, АҚШ экспортидан икки баробар кўп. АҚШ бозори Германияда ишлаб чиқарилган автомобиллар учун энг муҳим бозорлардан бири, ишлаб чиқарган автомобилларининг 15 %ини АҚШга экспорт қилади. Бундан ташқари Германия Америка ичкарасида ҳам автомобил ишлаб чиқаради. Бинобарин, агар у айни дамда бу урушга қирадиган бўлса, албатта ундан зиён билан чиқади.

Франция эса, Британия билан Германиясиз бир ўзи Америкага бас келолмайди.

Ушбу урушларнинг сиёсий кўлами:

Бу урушларнинг сиёсий кўламига киришишдан олдин муҳим бир нарсани айтиб ўтишимиз керак. Гап шундаки, катта давлатларнинг ҳарбий қудрати ва сиёсий нуфузи биринчи давлатникига солиштирганда анча оз. Бунга иккита мисол келтирамиз:

Биринчи: АҚШнинг 2018 йил учун мудофаа бюджети 715 миллиардга етди ва бу барча катта давлатларнинг мудофаа бюджетига тенгдир.

Иккинчи: АҚШнинг сиёсий нуфузи барча катта давлатларнинг сиёсий нуфуздан устун ва бу устунлиги тобора ортиб бормоқда. Қўшма Штатлар бутун дунёдаги сиёсий масала ва муаммоларни деярли ўз қўлида ушлаб келмоқда.

Бугунги кунда дунёга АҚШ ҳукмронлик қилаётган, Европадаги эски-янги рақиблар эса чекинган, Хитой эса, фақат регионал фикрлаш муаммосидан чиқолмаётган бир вақтда, барча йирик давлатлар биринчи давлат (АҚШ) сиёсатига таъсир ўтказишга уринишмоқда. Улар Ироқ, Афғонистон, Сурия, Саудия, Фаластин, Шимолий Корея ва бошқа ерларда бўлгани каби, кўплаб сиёсий масала ва муаммоларда ўз манфаатларини таъминлашга уринишяпти. Бу давлатлар биринчи давлатга дунёни бошқариш ва назорат қилишда давом этишига ёрдам беришяпти. Бунинг муқобилида эса, биринчи давлат орқали ўзларининг маълум иқтисодий мақсадларини амалга оширишяпти ҳамда у билан савдо айирбошлаш, унинг йирик бозори ва улкан истеъмолдан фойдаланиш орқали катта даромадни, миллиардлаб долларларни кўлга киритишяпти. Аммо биринчи давлат бунинг муқобилида, савдо баланси йирик давлатларнинг манфаати томон оғир

босишига сукут қилар ҳамда уларнинг Америка бозори ва истеъмолидан фойдаланишларига панжа орасидан қараб келар эди. Улар АҚШнинг сиёсий лойиҳаларига хизмат қилишаётгани учун ҳамда унинг дунёни бошқаришига ёрдам берганлари учун шундай қилар эди.

Лекин биринчи давлат катта давлатларга уларнинг эски нуфузлари қолган минтақаларда масалан, Форс Кўрфазида Британияга, Африкада Францияга, Шарқий Европада Россияга, Хитой денгизида Хитойга сиёсий зарбалар йўллади. Бу эса, ўз навбатида, АҚШ билан айни катта давлатлар ўртасидаги иқтисодий ютуқларни хавф остига қўйди. Яъни Американинг сиёсий зарбалари катта давлатларни унга ёрдам бериш сиёсатларини ўзгартиришга ва унинг қайноқ масалаларни қўлига олишига кўмаклашишни тўхтатишга ундади. Биринчи давлатнинг савдо урушини эълон қилиши ва ўз иттифоқчилари ёрдамини қадрламай, ҳукмронликни исташи, уларни ўз ортидан эргашадиган давлатлар сифатида, қаноти остига олмасдан фақат савдо фойдасини ўйлаши шуни англатмоқдаки, у айни иши билан катта давлатлар олдидан эшикларни ёпиб олди, уларнинг сиёсий ва иқтисодий манфаатларига зарба берди. Бунинг оқибатида, улар биринчи давлатга нисбатан ўз сиёсатларини ўзгартиришга мажбур бўлмоқдалар. Зеро, савдо урушлари, деган нарсанинг сиёсий кўлами мана шу.

Савдо урушларининг халқаро позицияга таъсир қилиш эҳтимоли:

Халқаро позиция деб, дунёдаги биринчи давлат билан биринчиликни талашаётган давлатларнинг турган ҳолатига айтилади. Бу ҳолат бир хил бўлмайди, балки дунёнинг вазияти, ҳолати ва воқеа-ҳодисаларига қараб ўзгариб туради.

Биринчи давлатга таъсир қилиш ва шу орқали халқаро позицияга таъсир ўтказиш учун биринчи давлатнинг ҳақиқий манфаатларига реал таҳдид туғдириш ёки келишиш орқали унинг манфаатлари хавфсизлигини таъминлаш керак бўлади. Бугунги кундаги халқаро позицияга назар ташлаган киши шунга гувоҳ бўладики, йирик давлатларнинг биринчи давлат манфаати хавфсизлигини таъминлаш орқали унга таъсир ўтказиш варианты ҳам хавфли, ҳам аҳмоқона иш. Катта давлатларга нолойиқ бўлган бундай услуб ҳозирги Америка маъмурияти ва унинг сиёсати даврида фаол бўлмаган ва фойдасиз ишдир ва буни йирик давлатлар англай бошлади. Бу услубнинг катта давлатларга нолойиқ экани эса, унда халқ борлиғи билан ўйнашиш ва давлат

тақдирини хавф остига қўйиш бор. Зеро, АҚШ маъмуриятининг бугунги сиёсати йирик давлатлар манфаатига парво қилмаган ҳолда фақат ўзининг савдо ва сиёсий манфаатини ҳимоя қилишдан иборат бўлиб, қачон ўзи учун манфаат пайдо бўладиган бўлса, ҳар қандай шартномани бузишга, ҳар қандай халқаро қонунни оёқ ости қилишга, давлатлараро ташкилотлардан воз кечишга тайёр турибди.

Бу савдо урушлари катта давлатлар учун шундай бир хавф бонгини урдик, натижада уларнинг ҳар бири Қўшма Штатлар билан ўз сиёсатини қайта кўриб чиқишга мажбур бўлди. Ҳақиқатда, бунинг белгилари кўрина бошлади ҳам. Яқинда катта давлатлар Қўшма Штатлардан алоҳида фақат бир-бирлари ўртасида сиёсий иттифоқлар ва савдо шартномалари туза бошлагани яққол кўзга ташланди ва бу биринчи давлат ва унинг такаббуруна сиёсатига қарши кураш ўларок баҳоланди. Бунга мисоллар кўп. Жумладан: Шанхай ташкилотининг 2018 йил 10 июнда Хитойда бўлиб ўтган сўнгги учрашувида бўлгани каби, Россия Хитой билан яқинлашди. АҚШ қўллаган яқиндаги чоралардан манфаат жиҳатидан улкан зарар кўрган Европа Иттифоқи давлатлари, «G7» давлатлари саммитида бўлгани каби, бир-бири билан яқинлашишди. Буни Макроннинг «Агар керак бўлса, «G7»нинг олти аъзоси ўзлари учун алоҳида «G6» тузиб олишимиз ҳам мумкин», деган баёнотидан ҳам хулоса қилинмоқда. АҚШ чоралари ва унинг қайсар раҳбарига жавобан берилган бу баёнот халқаро позицияда ўзгариш юз бера бошлаганидан дарак бермоқда. Американинг ҳозирги маъмурияти даврида ҳамда мутакаббир президентининг савдо урушларини эълон қилиб, Қўшма Штатлар уни пайдо қилишга қодир, дея мақтанишидан бу урушларнинг белгилари яққол кўзга ташлана бошлади. Трамп «Агар давлат бошқа давлатлар билан бўлган савдосида миллиардлаб долларларни йўқотаётган бўлса, бундай ҳолатда савдо урушлари қўл келади. Зеро, савдо урушларини келтириб чиқариш осон нарса», дея твит қолдирди. Биз Ҳизб ут-Тахрир амири улуғ олим Ато ибн Халил Абу Роштанинг саволга жавоб нашрасидаги Қўшма Штатлар бошлаётган савдо урушларига изоҳ сифатидаги сўзларни эслаймиз: «Бизнесменлик ақлияси соҳиби бўлган АҚШ президенти Трамп Америка иқтисодиётини кутқаришга ҳаракат қилар экан, бунда «биринчи Америка» шиорини кўтариб олди. Бу эса, Америка узоқ вақтдан буён ўз нуфузини дунёга зўрлаб тикиштиришда фойдаланиб келган халқаро муассасанинг бугун тарқалиб кетиши, бинобарин, бутун

глобал тизим ҳам тарқалиб, янги халқаро позиция юзага чиқиш мумкинлигидан дарак беради. Америка шу кунгача дунёга хўжайин бўлиш учун бошқа давлатларнинг ёрдами билан ҳамда савдо балансини ўзига мойил қилиш орқали жонбозлик кўрсатиб келган эди. Аммо бугун у савдо даромадларига ўз иттифоқчиларининг ёрдамисиз бир ўзи хўжайин бўлиш, уларни эса ўзининг соясига эргashiб юрадиган давлатларга айлантириш ҳақида ўйлайдиган бўлиб қолди».

Биринчи давлат билан катта давлатлар ўртасидаги бугунги кунда юз бераётган савдо урушлари уларнинг иттифоқлари бўлиниб кетиб, янги иттифоқлар пайдо бўлишидан, халқаро позиция ўзгаришидан, янги халқаро позиция юзага келишидан, йирик давлатлар поғонасига эса, янги давлатлар чиқишидан дарак беради. Масалан, Германия оғир калибрли қуроллар билан қуролланиш амалиётини бошлаши мумкин. Ҳатто, келажакда, дунёни ҳарбий курашга тикиши ҳам эҳтимолдан холи эмас, худди биринчи ва иккинчи Жаҳон урушлари каби. Бу билан бутун дунё йиртқич капиталист бўрилар ўртасидаги курашга фарқ бўлади. Катта давлатлар билан биринчи давлат оламни талон-тарож қилиб, бутун қитъалар ҳисобидан ўз юртларини ривожлантиришда давом этишади. Ҳеч қандай ахлоқий ёки инсоний қадриятга қарамай, фақат моддий ва тижорий ютуқ учун кураш сақланиб қолаверади... бойликларни бўлишиб олишга келишиш ёки ихтилоф қилиб, ўзаро курашишдан қатъий назар, бутун олам катта давлатлар оловида жизғинак бўлиб қолаверади... Бугун башарият капиталистик тузумдан ҳамда шу тузум келтириб чиқараётган нопок-ғирром курашлардан Ислом давлатини барпо қилиш билангина халос бўла олади. Зотан, Ислом давлати капиталистик системани ҳамда унинг ноқис ва ожиз инсоний ақл томонидан тузилган, бутун башариятни бадбахт, қашшоқ ва ўзининг ҳаётини ишларини бошқаролмайдиган ожиз башариятга айлантирган тузумини улуктириб ташлайди. Унинг ўрнига башариятнинг яратувчиси тузган Ислом тузумини ўрнатади. Зеро, башарият аҳволини нима тузатишини ва ҳаётини нима тартиб-интизомга солишини фақат яратувчигина билади. Ана шунда башарият бадбахтлигига сабаб бўлган кураш уни бахтли қилувчи курашга, уни капитализм ёвузлигидан халос қилиб, фаровон ҳаёт кечиришини таъминлайдиган курашга айланади. □

АМЕРИКА ВА ОЛАМ

Бугунги олам ўйлаш учун вақт қолдирмайдиган даражада жадаллик билан илдамламоқда. Биз бугун оламда юз бераётган воқеа-ҳодисаларнинг қандай кечаётганини тушуниб олиш учун уларни диққат билан чуқур ўрганишимиз керак. Бунинг учун аввало Аллоҳ яратган махлуқотлар ҳақида тафаккур қилиб, ҳаёт ҳақидаги фикрларга пойдевор бўлувчи фикрий асосни вужудга келтириш лозим. Ғарбнинг бизга қарши ўз олдига вазифа қилиб олган энг муҳим ишларидан бири давлатлар, жамоалар ва шахслар даражасида бутун оламни яралиш ҳақиқатини англашдан чалғитишидир.

Бугун Америка шундай бир глобал режа устида ишламоқдаки, бу режанинг ҳеч кимга, асосан, америкалик халққа умуман фойдаси йўқ. Демократиялаштириш, деган гапга ишонган киши мутлақо хато қилади. Чунки бугун бутун башарият бошдан кечириётган балоларга динни ҳаётдан ажратишга асосланган анави капиталистик идеология сабабчидир. Зотан, демократиялаштириш ҳақида гапирувчи бу идеология эксплуатацияни, кулдорликни, очкўзликни ва ҳеч қандай ахлоқий қиймати йўқ бўлган фойда қийматини зўрлаб ўтказди... Бутун оламни бир сиқим муайян шахслар ва оилаларда гавдаланувчи капиталист озчиликнинг нафс-ҳавосига тобе қилди... Хўш, қани демократия?!

Биринчи Жаҳон уруши пайтида Қўшма Штатлар «Монро доктринаси»га таянарди. Бу доктринага кўра, АҚШ ўзининг ташқи сиёсатида Европага нисбатан нейтрал позицияни тутиши, Европа ҳам Қўшма Штатларнинг ички ва ташқи ишларига аралашмаслиги керак эди. Шунга қарамай, америкаликлар ўз юртлари манфаатини урушга киришда деб билишди, асосий томон бўлишмаса-да, лекин ғалабага ҳисса қўшишди. Бироқ Британия куч ва маблағни беҳуда совуриб тугатувчи бундай низоларни олдини олиш ва дунёга ҳукмрон бўлиш учун олам полицияси бўлишим керак, дея тушунди. Шундай тушунча асосида Миллатлар Лигасини тузиб, йигирманчи йилларда ўзидаги иқтисодий фаровонлик ва ишсизликнинг камлиги билан бошқа давлатлардан устун бўлди. (Аслида, у бунга Усманий Халифалик ағдарилиши ортидан уни талон-тарож қилиши сабабли эришган эди). Бироқ бу давлатлар 1929 йилда Буюк Депрессия, дея аталган иқтисодий кризисга юз тутишди.

Пул ва асосий валюта бозорларининг, айниқса, турк лирасининг вайрон бўлиши, Буюк Депрессия ҳамда ишсизлар сонининг қирк миллиондан ортиб кетиши... мана шу глобал кризиснинг барчаси

иккинчи жаҳон уруши келиб чиқишида катта роль ўйнади. Яъни, қашшоқлик Гитлер каби миллатчи ҳукмдорларнинг келишига сабаб бўлди, Миллатлар Лигасининг халқаро муаммоларни ҳал этиш қўлидан келмади. Уруш ниҳоялаб, Совет Иттифоқи Берлинни эгаллади, Херосима ва Нагасакига ҳеч қандай сабабсиз ташланган бомба ортидан Япония Қўшма Штатларга таслим бўлди.

Мана шу ерда, бошқа давлатлар заифлашиши оқибатида, АҚШ янги иқтисодий ва сиёсий қудрат сифатида намоён бўлди, олам капитали шу давлатга ўтди. У капиталистик идеология тахтига ястаниб олиб, ўзини ғолиб куч сифатида тақдим этди ҳамда Бирлашган Миллатлар Ташкилоти ва Хавфсизлик Кенгашини таъсис этди. Хавфсизлик Кенгашининг ғолиб аъзолари АҚШ етакчилигида Совет Иттифоқи, Хитой, Франция ва Британияни ташкил қилди. Америка Европа давлатларини заифлаштиришга ҳаракат қилиб, бутун оламдаги мустақиллик ҳаракатларини қўллаб-қувватлади. Буни Усмоний Халифалик ерларидан мустамлака давлатларини суриб чиқариб, ўзи у ерларга ҳукмрон бўлиш мақсадида қилди.

БМТ ва Хавфсизлик Кенгаши ташкил этилган бўлса-да, бироқ совуқ уруш, деган нарса Совет Иттифоқини ўз марказидан чиқариб ташлади (чунки унинг социалистик идеологияси ташқаридан кўра кўпроқ ичкаридан қайта тикланмайдиган равишда вайрон бўлди). Америка бутун олам ва унинг иқтисодига ҳукмронлик қила бошлади, хусусан, долларни олтиндан ажратиб, нефтьни унга боғлагандан сўнг шундай бўлди.

Шуни алоҳида таъкидлаш жоизки, улкан технологик инқилоб хавfli бир ижтимоий вазиятни яратди. Чунки бу инқилоб юзта энг муҳим халқаро ахборот ширкатлари устида назорат қиладиган бўлди. Шу билан Қўшма Штатлар бутун оламга захрини сочадиган, бир неча дақиқа ичида истаган кимсанинг обрўсини кўтариб, истаган кишини обрўсизлантирадиган бўлди... У бутун дунёдаги чайқовчилардан миллиардлаб қийматдаги маблағларни суғуриб олиб, истаган юртини хонавайрон қиляпти... масалан, «Осиё йўлбарслари» кризисида бўлгани каби. Шунингдек, Қўшма Штатлар Нефть экспорт қилувчи давлатларга ҳукмронлик қилиш билан нефть баҳосининг кўтарилиши ва пастлашига хўжайин бўлиб олди... Қитъалараро йирик компанияларни таъсис этди... Американинг мана шундай ҳукмронлигидан сўнг олдимизда табиий савол пайдо бўлади: Америка оламга ҳукмрон бўлиб, иқтисоднинг энг юқори чўққисига етган бўлса ҳам, нега бунчалик кўрқяпти?!

Биз шунга гувоҳ бўлдикки, Америка ўз тарихи мобайнида, 1898 йилдан то 1929 йилга қадар, шунингдек, ўтган асрнинг етмишинчи ва саксонинчи йилларида кўп молиявий кризисларни бошдан кечирди. Буларга Америка ташқарисида уруш билан ечим бўлди. Бу Испанияга қилинган урушдан бошланиб, Филиппинни босиб олишгача, сўнг биринчи ва иккинчи жаҳон урушларигача, Вьетнам уруши, Форс Кўрфази урушигача давом этди... Эҳтимолки, бугунги кунимизда ҳам уруш юз бериши мумкин.

Бутун олам молиявий низоми, аслида, 2007 йили ағдарилган. Бугунги бўлаётган воқеалар шу низомнинг тузилмаси ва давлатларининг қулай бошлаётганидир. Масалан, евро валютасининг қулаши муқаррар. Миллий валютага қайтилгудек бўлса, унинг вайрон бўлиши ҳам муқаррар. Британия ва бошқа давлатлар валютасининг қулаши ҳамда АҚШ долларининг қулаши эса, вақт масаласидир. Шарқда аланга олган кўзғолонлар оламдаги бошқа давлатларга ҳам ҳашакка илашгандек илашиб-кўчиши мумкин. Трампнинг шу кунларда қилаётган ишлари бунинг аниқ далилидир. Агар молиявий низом анчадан бери қулай бошламаганда эди, Хитойга савдо уруши эълон қилинмаган бўлар эди ва бу бутун оламга уруш қилиш сари ташланган илк қадамдир. Чунки бу қадам миллатчиликни сақлаш ва ҳимоя қилишдан дарак бермоқда. Яъни, ҳар бир давлат ҳеч қандай глобал иқтисод низомига қўшилмаган миллий давлат сифатида ўз иқтисодини ҳимоя қилишни бошлайди. Агар бу давлат глобал иқтисод низоми доирасида ҳаракат қилаётган бўлса, ундан қутулгунга қадар шундай бўлади.

Ушбу савдо уруши ҳақида Хитой савдо вазирининг «Бу уруш глобал иқтисодиёт учун ҳалокат келтиради», дея баёнот берганига гувоҳ бўлдик. Европа Иттифоқидаги савдо комиссияси раиси Сесилия Мальмстрем «Бугун олам савдосидаги қора кундир. Биз бундай оқибатдан қочиш учун қўлдан келганча ҳаракат қилдик. Лекин фойдаси бўлмади. Шуниси бизга аниқ бўлдики, Европа Иттифоқи Жаҳон Савдо Ташкилотига муносиб жавоб қайтаражакдир», деди. Трамп Твиттерда бундай деди: «Қўшма Штатлар савдо амалиётларида миллиардлаб доллар зиён кўрди, энди айни савдо урушида осонгина ғалаба қозониши мумкин, мен бу урушни яхши иш деб ҳисоблайман».

Демак, Трамп ҳам, АҚШ маъмурияти ҳам халқаро молиявий тузилманинг вайрон бўлиш томон кетаётганини, бу низом илгари ўлиб бўлганини, ҳозир унинг вайрон бўлаётган тузилмасидан бошқа нарса қолмаганини билишмоқда. Шунинг учун Америка ўзи

таъсис этган ташкилотларни унчалик қўллаб-қувватламай қўйганини, чунки у анча бурун кулаб бўлиб, энди қўллаб-қувватлаш фойда бермай қолганини кўриб турибмиз. Шунинг учун ушбу иқтисодий кризисларни келтириб чиқараётган, оламни тўхтатиб бўлмас урушларга тикаётган айнан АҚШ сиёсати эканига амин бўлдик. Трамп бутун дунё АҚШ иқтисоди билан боғлиқ эканини, ҳалоқат унинг ўзига хос эмас, бутун оламга омматан бўлажагини яхши билади.

Шу ўринда айтиш мумкинки, Америка ўзини айни кулаш даврига тайёрман, деб ҳисоблаяпти. У альтернатив идеология яъни, Ислом Уммати идеологияси ҳозир ҳамла қилишга заиф ҳолатда, деб ўйлаяпти. Чунки Умнат тарқоқ ҳолатда, ҳукмдорлари эса калта ўй ва амалпараст. Шунинг учун Америка кулаш ҳолатини тезлаштиришга тайёрланыпти, чунки кулашнинг минтақани ўз домига тортадиган ҳамма бўғинларини чизиб олганман, деб ўйлаяпти. Шу боисдан у оламдаги катта давлатларга қаттиққўл чоралар қўллади, шу орқали кризисдан олдинроқ ҳолдан тойишларини истади, улар тортаётган шунча машаққатлари устига машаққат юклаб, маълум вақт уларнинг ҳаракатини тўхтатиб қўймоқчи. У бу билан қайтадан оламнинг хўжайинлигига кўтарилиб олишни мақсад қилиб, ўзининг ушбу манфур идеологиясини давом эттиришни, бироқ янгича кўринишда, навбатдаги маккорлик билан қайтаришни кўзламоқда. Ана шунда Америка шундай урушларга олов ёқиб, ўзи иштирок этувчи томонлардан бири бўлмай, балки узоқда туриб бошқариб туради, охирида аралашади ва ғалаба қозонади. Потенциалларини йўқотмай сақлаб қолган ҳолда, собиқ тахтига чиқиб олади. Бошқа давлатларни ушбу урушларга киритиш учун уларга босим қилиш услуб-воситалари эса, асло тугамайди.

Бироқ Америка хануз кўркувда. Чунки айни режасини амалга оширишда бир оз кеч қолгудек бўлса, бошқа томонга (Исломга) фурсат яратиб қўйиши мумкин. Ана шунда Ислом фурсатдан фойдаланиб, нафас ростлаб олиб, бутун Умнат даражасида қайта уйғонади, қайта нусрат кучади. Шуни билган Америка холис зотлар даъватини бўғишга уринмоқда. Чунки улар Умнатга онг беришга кечаю кундуз қаттиқ ҳаракат қилмоқдалар, қўлларидаги соғлом мабдани фикрат ва тариқати билан тўғри етказмоқдалар. Америка дохил кофир давлатлар ушбу зотларнинг Ҳизбига, Ҳизб ут-Тахрирга лой чаплашга қодир бўлолмапти. Қўлларида шунча куч ва нохолис ахборот воситалари бўла туриб, билишяптики, агар ахборот воситалари орқали Ҳизб номини қора қиладиган бўлса,

унинг фикрлари одамларга янада кенгроқ ёйилади, Уммат Ҳизбни бағрига олади. Шунини билишгани учун ҳам Ҳизб аъзоларини қамоққа олиб, қийноққа тутиб, уларни ҳам сохта бағдодийчи халифачилар, булар кўзғолон келтириб чиқаришади, дея уларга қарши курашишяпти. Ҳолбуки, кўзғолонлар ушбу Умматнинг ичидан чиққан эди. Шу сабабдан улар ушбу холис зотлар ҳаракатига қандай қилиб нуқта қўйиш мумкин, дея кечаю кундуз изланишаётганига, режалар тузишаётганига гувоҳи бўляпмиз. Бу соҳада 2018 йил июнда Ҳизб ут-Таҳрирга қарши чиқарилган экстремизмга қарши кураш СЕР (counter extremism project) маркази ҳамда АҚШ ташқи сиёсат кенгаши AFPC (american foreign policy council) маркази ҳисоботлари мавжуд. Дарҳақиқат, бу марказлар Ҳизб ут-Таҳрир ҳақида қуйидаги хулосага келишди:

«Ҳукуматлар ҳизбдагиларга қарши яқка-яқка курашишга қодир эмас. Чунки улар олам бўйлаб уюшган ташкилот бўлиб, куч ишлатишга даъват қилмайдилар. Пирамида шаклида уюшган бу жамоанинг бутун дунё бўйлаб миллиондан зиёд аъзоси бор. Уларда Халифаликнинг сиёсий идеологияси мавжуд бўлиб, худди шундай Халифаликка даъват қиладилар, Аллоҳнинг шариатини тўла татбиқ қилмайдиган Халифаликни тан олмайдилар.

Улар Росуллари сийратига таянган даъватларида бир неча босқичга ишонадилар. Ансорлари жуда кўп бўлиб, тобора кўпаймоқда. Электрон тармоқдаги фаолиятлари эса, мисли кўрилмаган даражада кучли, масалан, муҳандис Исмоил Ваҳвоҳ фаолияти каби.

Улар тартиб билан уюшган бўлиб, битта фикрга эгадирлар, ораларига ёриб кириш осон эмас. Уларга қарши дунё бўйлаб курашиш керак, шу кунларда бу курашни Америка олиб бормоқда».

Биз Америка ва унинг этагини ушлаган давлатларга бундай деймиз: Аллоҳнинг изни ила, рўёбга чиқажак иш ушбу Уммат манфаати учундир. Уммат етадиган нусрат жуда-жуда яқин инша Аллоҳ. Сиз кофирлар оламини жабру зулмга тўлдирдингиз, инсонни шаҳватга, мол-давлатга, умуман, Аллоҳдан бошқа нарсаларга қул қилдингиз. Аммо биз оламини адолат ва нурга буркаш учун келяпмиз, бутун олам Робби шариатини татбиқ қилиб, инсонларни инсонларга қул бўлишдан, инсонлар Роббига қул бўлиш сари олиб чиқамиз.

Биз Ҳизб ут-Таҳрир аъзолари шунини баралла айтамызки, ушбу фикрни сабр-тоқат билан мустаҳкам туриб етказмоқдамиз ва Аллоҳ бизга ваъда қилган рошид Халифаликни барпо этишга мана

шу фикр асосида курашмоқдамиз. Аллоҳ Азза ва Жалладан ушбу ҳаракатимиз ниҳоясини муваффақиятли қилиб, Уммат етакчилигини қўлга олишимизга ёрдам беришини, ҳақ билан ботил ўртасида кечаётган бу йиртқич курашда бизга нусрат беришини, ботилни яқсон қилиб, амалларини зое кетказишини сўраймиз. Аллоҳ Таоло бундай деди:

﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ لِيَصُدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ۖ فَسَيُنْفِقُونَهَا ثُمَّ تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً ثُمَّ يُغْلَبُونَ ۗ وَالَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ مُخْشَرُونَ﴾

«Албатта, кофир бўлган кимсалар мол-дунёларини Аллоҳнинг йўлидан тўсиш учун ишлатурлар. Бас, уни сарфлайдилар-у, сўнгра ўша (моллари) ўзларига ҳасрат бўлур, сўнгра мағлуб бўлурлар» [Анфол 36]

Кўп яхшиликларга бой эй Уммат ёшлари! Сиз фидоий эканингизни, Аллоҳ йўлида хону монингизни аямай қурбон қилишингизни аллақачон исботладингиз. Бугун сизнинг кунингиз. Кўпи кетиб, ози қолди, хоин киму хатокор ким фош бўлди, ўзини тўхтаиб, тўғри йўлга, Росули акрам ﷺ йўлларига, ҳақ йўлга бурилишни истаган кишига тўғри йўл аниқ кўринди. Зотан, уфқда Аллоҳнинг ваъдаси нишонлари кўрина бошлади... Бас, карвонга эргашинг.

Эй ушбу буюк Ҳизб йигитлари! Сабр қилинг ва бир-бирингизни сабрга чақиринг, чунки бўрон шиддатли тус олди... Агар Аллоҳнинг амрини маҳкам ушласак, барчамиз Уммат билан албатта нажот топажамиз. Аллоҳ Таоло бундай деди:

﴿فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِرْ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انفِصَامَ لَهَا ۗ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾

«Бас, ким шайтондан юз ўгириб, Аллоҳга имон келтирса, у ҳеч ажраб кетмайдиган мустаҳкам ҳалқани ушлабди. Аллоҳ эшитгувчи, билгувчидир» [Бақара 258]

Аллоҳнинг шариатини татбиқ қилиш ва давлатини барпо этиш билан Росулulloҳнинг аҳбоблари бўлинг. Ана шунда Аллоҳ ваъда қилгандек нусрат беради ва Унинг ваъдаси ҳақдир. Аллоҳ Таоло бундай деди:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِن نَّصْرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُنْتِزِعَ أَعْدَاءَكُمْ﴾

«Эй мўминлар, агар сизлар Аллоҳга ёрдам берсангизлар, У ҳам сизларга нусрат-ёрдам берур ва жанг майдонида қадамларингизни собит-барқарор қилур» [Муҳаммад 7] □

ДАВЛАТНИНГ КУЧЛИ ЁКИ ЗАИФ БЎЛИШИНИНГ ГЕОГРАФИК ОМИЛЛАРИ

Бошланғич қисқа тадқиқот (3)

Абулҳамид Абдулҳамид

Давлатнинг нуфузли, обрў-эътиборли давлатга айланиши Умнатнинг давлатга бўлган ишончига боғлиқ. Агар Умнат давлат ичкараси ва ташқарисидаги истакларини рўёбга чиқара олса давлатга нисбатан ишончи шаклланади. Шунинг учун давлат Умнатга ўз истакларини амалга ошириш имконини берадиган қувватга эга бўлиши керак... Мен ушбу мавзуга йигитлар эътиборини тортиш учун уни геосиёсий китоблардан олиб қисқача баён қилдим. Умид қиламанки, ушбу қисқача баён келгуси теран тадқиқотлар учун қўлланма бўлиб қолади.

Биз олдинги икки сонда давлатнинг кучли ёки заиф бўлишининг қуйидаги омилларини кўриб чиққан эдик: давлатнинг географик ўрни, майдони ва шакли, рельеф (ер юзасининг тузилиши), текисликлар, тоғлар, табиий ресурслар, иқлим ва иқтисодий омил. Ушбу сонда қуйидаги қолган омилларни кўриб чиқамиз: аҳоли, этник (ирқий) омил, миллий омил, диний омил ва тил.

9 – Аҳоли:

Давлатнинг барпо бўлиши ва қувватининг тикланишида халқ асосий ролни ўйнайди. Чунки, бунинг учун керакли ишларни халқ бажаради. Агар давлат аҳолисининг сони ва жинсий таркиби етарли бўлса, шунингдек аҳоли орасида миллий, луғавий, ирқий ва диний уйғунлик мавжуд бўлса, бундай башарий бойлик давлатнинг кучли бўлишига омил бўлади. Чунки, бундай сифатларга эга бўлган башарий бойлик давлатга куч, барқарорлик ва ички бирдамлик бахш этади. Бундай сифатларнинг битта давлатда мавжуд бўлиши жуда қийин бўлгани учун бу сифатларга эга бўлган давлат намунавий давлат бўлади. Аҳоли давлатнинг ҳақиқий бойлиги бўлиб, давлат ўзининг глобал интилишларини улар ёрдамида амалга ошириши мумкин. Давлат улар ёрдамида табиий ресурслардан фойдаланади, илм-фан ва технологияни ривожлантиришга эътибор қаратади ҳамда ўз вужудини сақлаб қолиб ҳудудини кенгайтиради.

а) Давлат аҳолисининг кўплиги куч омили бўлса, башарий бойликнинг озлиги эса, заифлик омилдир. Давлатда бошқа куч элементларининг етарли бўлиши унинг кучли бўлишида аҳоли сонининг ўрнини босолмайди. Масалан, Австралиянинг катта

майдонга эга бўлиши, шунингдек, Португалиянинг ҳарбий соҳаси ва саноати ривожланган бўлиши уларнинг кучли бўлишига кифоя қилмайди. Майдони 92000 кв.км, аҳоли сони 11 миллион бўлган Португалия мустамлакачилик даврининг илк босқичида Африка ва жанубий Америкадаги ўзининг майдонидан бир неча ўн баробар катта бўлган майдонларда ҳукмронлик қилди. Бироқ, башарий бойлиги етишмаслиги сабабли Британия фойдасига ўз мустамлакаларидан воз кечган давлатларнинг биринчиларидан бўлди. Британиянинг майдони 243000 кв.км. бўлиб, аҳолисининг сони 65 миллион эди. Британия ўтган асрнинг ўрталарига қадар ўз мустамлакаларини сақлаб келди. Бироқ, у ҳам кейинчалик Америка фойдасига ўз мустамлакаларининг асосий қисмини йўқотди.

б) Аҳоли таркиби:

Давлатлар аҳолининг табиий ўсиши даражасида бир-бирдан фарқ қилади. Саноати ривожланган Ғарб давлатларида аҳолининг табиий ўсиши анча паст. Шунинг учун иқтисодий ривожланиш ҳамда тиббиёт соҳасидаги ютуқлар аҳолининг табиий ўсишига имконият туғдирадиган жойда кекса ёшдагилар аҳоли пирамидасининг кенг базасини эгаллайдиган бўлиб қолди. Бунинг асосий сабабчиси турмуш қуришни ва туғишни чеклайдиган маданий ҳамда ижтимоий омиллардир. Бунинг натижасида туғилиш оз бўлиб, аҳоли пирамидасида ёшлар эгаллаган база кичик бўлгани учун халқ қариллик босқичига етиб борди. Бу ҳолат Швеция ва Дания каби давлатларни турмуш қуриб фарзанд кўришга қизиқтирадиган ижтимоий таълим программаларини жорий қилишга мажбур қилди. Саноати ривожланмаган давлатлар бунинг аксидир. Чунки бу давлатларда ўлим нисбатидан туғилиш нисбати юқори ва шахснинг ўртача умри паст. Шунинг учун ёшлар сонига нисбатан кекса ёшдагиларнинг сони оз.

Давлатлар ўртасидаги ушбу фарққа асосан халқлар кўз қарашининг хилма хиллиги таъсир қилади. Масалан, кексалар кўп бўлган давлатда анъанавий турмуш тарзни сақлаб қолиш кўз қарашни ҳукмрон бўлса, ёшлар кўп бўлган давлатларда мавжуд вазиятни ўзгартириш учун кўзғолон қилиш ва куч ишлатиш туйғулари кучли бўлади. Ёшлар давлатнинг иқтисодий ва ҳарбий фаолиятларида фаол қурол бўлгани учун ёшлар сонининг кўп бўлиши давлатда куч омили ҳисобланади.

Шуни кузатиш мумкинки, ёшлар кўп бўлиб, қариялар оз бўлган юртлар сиёсий ва иқтисодий беқарорлиги билан ажралиб туради. Бундай юртлар сиёсий, ҳарбий ва иқтисодий жихатдан

саноатлашган давлатлар томонидан эксплуатация қилинган бўлади. Шунингдек, бундай юртларда мавжуд вазиятга қарши қўзғолон қилиш муҳити доим тайёр бўлади. Эътиборли томони шундаки, саноати ривожланмаган юртлар эркак кишиларнинг аёллардан кўплиги билан ажралиб туради. Бу билан қўзғолон ва озодлик ҳаракатларида қурбонлар бериш имконияти кучли бўлади ва қонли қўзғолонларда эркак кишилар сафида рўй берган йўқотишлар аҳолининг ўсишига таъсир қилмайди. Чунки бу йўқотишлар аҳолининг табиий ўсиши орқали тезда тикланади. Дунёда аҳоли сони ўсишининг энг юқори поғонасини фаластинликларнинг эгаллаши бунга энг яхши мисолдир. Фаластинда аҳоли сонининг ўсиши 40 %ни ташкил қилади. Данияда эса, бу кўрсаткич 8 %дир. Саноатлашган шимол давлатларида аёлларнинг эркак кишилардан кўплиги анъанавий турмуш тарзини сақлаб қолиш қадриятларини кучайтириб юборди. Шунинг учун кузатиш мумкинки, сайловларда овоз бериш пайтида аёллар доим ўнгчи консерватив партиялар томонида бўлади.

в) Аҳолининг географик жойлашуви:

Аҳолининг географик жойлашуви иқтисодий ва ижтимоий омиллардан ташқари, асосан рельеф (ер юзасининг тузилиши)га ва иқлим омилига боғлиқ. Инсон доим қулай иқлим шароитида яшашга, айти пайтда ҳаётининг эҳтиёжлари, моддий ва фикрий тараққиёти, ижтимоий барқарорлиги ва руҳий хотиржамлиги таъминланишига мойил бўлади. Шунинг учун, ҳарорат ва намлиги қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини етиштиришга етарли, ери унумдор минтақаларда, айниқса анҳор бўйида бепоён далалари бўлган минтақаларда бошқа минтақалардагидан кўра аҳоли зич яшайди. Бундай минтақалар қуйи Нил дарёси ўзанидаги каби сувга бой, ери унумдор ва ҳарорати мўътадил бўлгани учун у ерларда аҳоли зич яшайди. Сурияда аҳолининг асосий қисми қишлоқ хўжалиги ерларини табиий суғоришга етарли даражада ёмғир ёғадиган линияда яшайди. Бу линия мамлакат шимолидан жанубигача чўзилган бўлиб, тахминан Ҳалаб билан Дамашқ ўртасини боғловчи асфальт йўл орқали Ҳама ва Хомдан ўтиб Даръагача етиб боради. Бу линиянинг ғарбида аҳоли марказлари кўп жойлашган. Суриянинг шарқида эса, аҳоли зичлиги анча паст бўлиб, мавсумий ёмғир қишлоқ хўжалиги ерларини табиий суғоришга етарли даражада ёғмагани учун у ерда аҳоли чорвачилик билан машғул бўлади.

Шаҳарлардаги саноат ва тижорат соҳасидаги мавжуд имкониятлар, қишлоқлардагидан кўра шаҳарда иш ўринларининг

старли бўлиши қишлоқ аҳолисини шаҳарларга кўчишга қизиқтиради. Бу эса, миграциянинг кучайишига олиб боради. Бу билан шаҳар атрофида тартибсиз ва ҳеч қандай хизмат кўрсатилмайдиган аҳоли кварталлари пайдо бўлади. Бундан ташқари қишлоқ хўжалиги ерлари ишчи кучидан бўшаб қолади ва истеъмолчиларнинг кўпайиши билан қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини етиштириш инқирозга учрайди. Бу глобал кўриниш бўлиб, биз буни аксар давлатларда кўришимиз мумкин. Масалан, Францияда қишлоқ аҳолиси умумий аҳолининг 20 %ини, Италияда 30 %ни ва Қўшма Штатларда 25 %ни ташкил қилади.

Агар мамлакат майдонига қараб аҳолининг жойлашувини кўриб чиқадиган бўлсак, Канада, Австралия ва Хитой каби баъзи катта давлатларда аҳоли бир ёки иккита худудда жойлашганини кўрамиз. Бу билан мамлакатнинг кенг майдонлари деярли аҳолидан холи бўлади. Масалан, Хитой аҳолисининг сони 1.4 миллиардга етади ва аҳоли зичлиги 1 кв.км.га 88 киши тўғри келади. Хитойнинг ғарбий-шимолидаги майдонларнинг тахминан бешдан бирида аҳоли яшамайди. Майдони 1.8 миллион кв.км.ни ташкил этган мусулмон Шарқий Туркистоннинг аҳолиси 25 миллиондан ошмайди.

Аҳолининг бундай номутаносиб жойлашуви давлатнинг заиф нуқтаси ҳисобланади. Бу эса, давлатни шундай бир ривожланиш режаларини белгилашга мажбур қиладики, бу режалар одатда аҳоли зич бўлган минтақаларга қаратилади ва аҳоли зич бўлмаган минтақалар эътибордан четда қолиб кетади. Бу билан давлатнинг айрим минтақалари иқтисодий ва хизмат кўрсатиш соҳасида ривожланган бўлади. Қолаверса, бу минтақалар давлатнинг қолган минтақаларидан ижтимоий жиҳатдан фарқ қилади.

Шаҳар аҳолиси яшаш шароитининг юқори кўрсаткичи келтириб чиқарадиган муаммолардан яна бири шаҳарга кўчиб келган мигрантларнинг ёмон иқтисодий ва ижтимоий вазиятда яшашидир. Бу ҳолат аҳолининг қашшоқ синфида сиёсий ўзгаришни амалга ошириш ва қўзғолон қилиш туйғуларини пайдо қилади. Айни пайтда иқтисодий жиҳатдан роҳат-фароғатда яшаган минтақалар аҳолиси янада консерватив бўлади (яъни, асл ҳолатни сақлаб қолишга интилувчи бўлади).

Аҳолининг зич яшашидан келиб чиқадиган муаммолардан яна бири катта аҳоли марказлари ҳамда саноатлашган минтақаларнинг чиқиндилари билан ҳаво ва сувнинг булғанишидир. Масалан, Қўшма Штатлар аҳолисининг сони 325 миллион бўлиб, улар дунё аҳолисининг тахминан йигирматасидан биттасига тўғри келади.

Уларнинг атмосфера булғанишидаги улуши глобал ифлосланишнинг учдан бирини ташкил этади.

г) Аҳолининг антропологик таркиби:

Агар давлат фуқароларининг башарий, луғавий ва диний илдизи бир хил бўлса, аҳолининг бундай антропологик таркиби давлатнинг кучли бўлишига омил бўлади. Чунки бундай бир хиллик ички тартибсизликлардан узоқ бўлган бирликни пайдо қилади. Агар мазкур илдизлар бир хил бўлмаса давлат исён ва бўлгинчилик (сепаратизм) ҳаракатларига, фуқаролар урушига нишон бўлади. Кўпинча бундай ҳолат заиф давлатларда кўринади. Чунки заиф давлат фуқаролар ўртасидаги қарама-қаршиликларни тартибга келтира олмайди ҳамда душманларнинг бундай заиф нуқталардан фойдаланишини олдини ололмайди.

1 – Ирк:

Замонавий тадқиқотларга кўра, башарият асосан учта иркий синфга бўлинади. Булар: европоид, монголоид ва африкоид. Бу синфларнинг ҳар бири наслдан наслга ўтадиган шаклий сифатларга эга бўлиб, бу синфлар шаклда бир-биридан фарқ қилади.

Европоид ирқига мансуб синф Ҳиндистондан бошлаб Европанинг ғарбий-шимолигача бўлган жойда, шу жумладан арабий шимолий Африкада тарқалган. Африкоид ирқига мансуб синф фақатгина сахрои кабир жанубидаги қора қитъада мавжуд. Монголоид ирқига мансуб синфга келсак, бу синф Осиё қитъасининг шарқий ҳамда жануби-шарқий ва шимоли-шарқий томонида тарқалган.

Агар давлат фуқароларининг иркий илдизи бир хил бўлса, бу бир хиллик давлатга куч бахш этади ва агар бир хил бўлмаса бунинг акси бўлади. Африка жанубидаги қора танли туб аҳоли билан уларнинг инглиз босқинчиларидан иборат бўлган оқ танли собиқ ҳукмдорлари ўртасидаги иркий номутаносиблик бунга мисол бўлади. Чунки бу ҳолат сиёсий кескинликларга ва кўпинча бошқарув низомининг ўзгаришига олиб келади. Қўшма Штатлардаги европоид ирқига мансуб бўлган оқ танли ҳукмдорлар билан асл келиб чиқиши африкалик бўлган қора танлилар ва осиеликлар ўртасидаги иркий номутаносиблик ҳам бунга мисол бўлади. Европоид ирқига мансуб синфнинг мамлакат сиёсий саҳнасини ҳамда иқтисодий, маданий ва ҳарбий соҳани эгаллаб олиши, шунингдек қора танли ва турли рангдаги ирқларга қарши олиб борилаётган дискриминацияга асосланган сиёсат бунинг хатарини янада кучайтириб юборади.

2 – Миллий омил:

Аҳолиси турли миллат вакилларида ташкил топган давлатдан фарқли ўлароқ битта миллат вакилларида ташкил топган давлат янада барқарор ва уни кенгайишдан машғул қилиб қўядиган ички тартибсизликлардан йироқ бўлади. Агар аҳоли турли миллат вакилларида ташкил топган бўлса, улар қонун олдида ҳуқуқ ва вазифаларда тенг ҳуқуқли бўлсагина давлатда барқарорлик амалга ошади.

Бунга Британияни мисол қилиш мумкин. Чунки Британия аҳолисининг бешдан тўрттасини инглизлар, қолган биттасини ўз урф одатларини сақлаб келган ва динларида инглизлардан фарқ қиладиган шотланд, ирланд, велс ва галлар ташкил этади. Ирландларнинг кўпчилиги католик, шотландлар протестант, инглизлар эса, англикан черковига эргашувчилардир. Бундан ташқари, ирландлар Ирландия оролининг бир қисми бўлиб. Улар Шимолий Ирландия Англия томонидан мустамлака қилиб олинган, деб ҳисоблашади ва ундан мустақил бўлиб Жанубий Ирландияга қўшилишга ҳаракат қилишади. Британияда тил ва урф-одатда французларга яқин бўлган гал миллати вакиллари ҳам бор. Британия давлатидан ички тартибсизликларни йироқлаштирган нарса давлатнинг кучлилиги ва оролларда жойлашганидир. Унинг оролларда жойлашганлиги мустақилликни истаган миллатларга ўз миллатдошларидан ёрдам кириб келишига тўсиқ бўлади. Агар инглизлар юрти континентал ерларга уланган бўлганида шотланд, ирланд, гал ва велсларда бўлгинчилик (сепаратизм) руҳи ҳозиргидан кучли бўлган бўлар эди. Ирландлар ҳақида айтадиган бўлсак, уларнинг Англия оролидан ажраганлиги ва қуруқлик йўли билан ўзларининг тарихий ватанларига боғланганлиги уларда миллий туйғуни кўзгаб доим мустақилликни талаб қилишга ундаб келади. Маълумки, Шимолий Ирландия Бирлашган Қиролликка қўшилганидан бошлаб Ирландия республикаси армияси Британияга хатар туғдириб келади.

Энди, инглизлар 40 % ва французлар 30 %ни ташкил этган Канадага келсак, у ерда Франция томонидан қўллаб-қувватланган французлар инглизлардан ажралиб чиқишни талаб қилиб келади. Квебекда протестант мазҳабига мансуб бўлган инглизлар сиёсий ва иқтисодий ҳаётга раҳнамолик қилиб турган бир манзарада аҳолининг асосий қисмини ташкил этган французлар ўз урф-одатлари ва тилини ҳамда ўзларининг католик мазҳабини сақлаб келадилар.

3 – Диний омил:

Аҳолиси турли динларга эътиқод қилган бўлишдан фарқли ўлароқ, аҳолисининг фақат битта динга эътиқод қилиши давлатга куч ва ички бирдамлик бахш этади. Агар аҳолининг турли динларга эътиқод қилиши билан бирга уларнинг тили ва миллати ҳам бир-биридан фарқ қиладиган бўлса давлат хорижий аралашувга йўл берадиган даражада заиф бўлади. Масалан, Ғарб давлатлари Усмоний давлатнинг сўнгги даврида Ливандаги тоифалар ўртасида, шунингдек Кипрдаги ўзларининг миллий тилига ва насронийлик динига эга бўлган юнонлар билан ўзларининг тили ва исломий динига эга бўлган турклар ўртасида фитна қўзғашга эришди.

Бу ерда аҳолиси турли динларга эътиқод қилиши билан ажралиб турадиган Ҳиндистон ҳам бор. Ҳиндистон аҳолисининг 80 %ини ҳиндулар ва 13 %ини мусулмонлар ташкил этади. Шунингдек, у ерда оз миқдорда насронийлар, синхлар ва буддистлар бор. Бундан ташқари аҳолининг миллий таркибида, тилида шу даражада кескин фарқ борки, агар бу катта мамлакатнинг бир томонидан иккинчи томонигача бориладиган бўлса аҳоли ўртасида ўзаро сўзлашув қийин эканлигига гувоҳ бўлиш мумкин. Аҳолининг 42 % ҳинд тилида сўзлашишига қарамай, давлат конституциясида бошқа 15та асосий тил, 720та лаҳжа, 72та иккиламчи тил ва 24та қабилавий тил эътироф этилган. Шунинг учун Ҳиндистон, агар марказий ҳукумат кучсиз бўлиб ташқи омиллар унга ўз таъсирини ўтказадиган бўлса парчаланиб кетиши ҳам мумкин бўлган давлат ҳисобланади.

4 – Тил омили:

Тил бир хил тилда сўзлашувчи одамлар ўртасини бирлаштирувчи омил ҳисобланади. Чунки улар ўртасида яқинлик ва ҳамкорлик туйғусини тил пайдо қилади. Мусулмонлар ўртасидаги мавжуд вазият бунинг ёрқин мисолидир. Чунки, араб тили ва исломий сақофат мусулмонлар тарихи ва ҳазорий ўзлигининг ажралмас қисмидир. Агар мусулмонлар бир кун келиб, Ислом низомига эга бўлган битта давлатда, яъни Халифалик давлатида бирлашишни исташса бу тил уларни бирлаштирувчи омил бўлади.

Охирида шуни эслатиб ўтиш лозимки, бу тадқиқот бошланғич қисқа тадқиқотдир ва бу тадқиқот турли мавзулардаги теран тадқиқотлар учун асос бўлиб қолиши лозим. Аллоҳ ўзи тўғри йўлга бошлагувчидир.

(Тамом). □

ХИТОБ ҚИЛИШ: УНИНГ ЮТУҚ ВА МУВАФФАҚИЯТСИЗЛИКЛАРИ

Абдуллаҳмон Омирий – Яман

Фикрлар ёйилиши учун турли восита ва услублар қўлланилади. Гоҳ газета, журнал ва интернет орқали ёзилади ҳамда мақола, мавзу ва қасидалар орқали ёритилади. Гоҳида видео ва аудио тасмалари орқали тарқатилади ва гоҳида хитоб, дарс, лекция ва бошқа услублар орқали тарқалади. Аммо хитоб қилиш ҳақида айтадиган бўлсак, у аянчли аҳволда ва тубан даражададир. Масалан бир хатиб хитоб қилиши учун бир соат берилади. Лекин у хутба қилиш қондаларини билмайди, чунки хутба узун эмас, қисқа бўлиши лозим. Яна бири таҳорат, ҳайз, намоз, ҳаж, рўза ва закот ҳақида гапиради... Бу мавзулар аҳамиятли бўлса-да, Уммат улар ҳақида етарли билимга эга. Лекин улардан аҳамиятли ва каттароқ мавзулар мавжуд. Масалан Ғарб мусулмонларнинг бойликларини эгаллаб олгани, ерларини босиб олгани ҳамда Бирма, Ироқ, Афғонистон, Ўзбекистон ва Фаластиндаги аёлларнинг номусини топтаётгани ҳақида ҳеч қаерда гапирилмайди. Хатиб фикрсиз ва муаммоларни муолажа қилмасдан мусулмонларнинг туйғуларига тегади. Тингловчи у ердан гўё қорни тўйиб чиқади. Яна бир хатиб гўё минбар унга хиргойи қилиш учун берилгандай, минбарда туриб чиройли оҳангда гапиради. Бошқаси эса, мусулмонларни бирлаштириш ва давлатини тиклашга даъват қилиш ўрнига мазҳаб ҳақидаги сийқаси чиққан хутбасини қилади. Бу билан кофирларнинг мақсадини рўёбга чиқаради.

Умматга, хусусан унинг хатибларига бир қанча омиллар шикаст етказди. Булардан бири Исломи давлатининг қулаши ва Исломи билан бошқарилмаётганидир. Бу ҳолат Исломига ва унинг фикрларига, шу жумладан хатибларга эътибор бермайдиган бошқарувни пайдо қилди. Бу билан хатибларнинг ишини назорат қиладиган, яхши сифатларини кучайтириб ёмон сифатларини танқид қиладиган назоратчи қолмади. Шунингдек, хоҳ Исломи ҳукмлари ва хоҳ араб тилини ўрганишда бўлсин хатибларнинг фикрий савияси тубанлашди. Улар на яшаётган воқеимизни тушунишди ва на унга ҳукм чиқаришди. Бундан ташқари, ҳозирги малай давлатлар томонидан ёлланма хатиблар тайинланди, уларга Ғарб тарқатаётган фикр ва таълимотлар ўргатилди. Натижада, улар Ғарб ва унинг малай ҳокимлари розилигини олиш учун ҳаракат

қила бошлашди. Бу ерда яна бир омил бўлиб, у ҳам бўлса хатиблар ҳокимларнинг зулмидан қўрқиб ҳақни айтишдан тўхтадилар.

Юқоридаги муқаддима мени ушбу мавзунини ёзишимга сабаб бўлди. Мен бу ишда Аллоҳнинг розилигини ва ушбу хатиблар юраётган нотўғри йўлни ўзгартиришни умид қиламан. Аллоҳ Таоло бизни ва уларни ҳидоятласин, уларнинг хитоб қилиш йўналишини ўзгартирсин. Натижада, улар Умматга фойда келтирадиган яхши хатибларга айлансин. Хутбани тинглаганлар тўғри исломий фикр ва исломий туйғу билан чиқсин. Шунингдек, ушбу фикр ва туйғу билан жамиятни ўзгартирадиган ҳамда яхшилик ва тўғри уйғонишга етаклайдиган исломий шахсияларга айлансин. Ўйлаб кўринг, хатиблар қанчалаган хитобларни қилишади, шубҳасиз улар минглаган ва миллионлаган сондадир. Ҳа, уларнинг сони жомеъ масжидлари сонича. Агар бу хутбалар мукамал ва тўғри тарзда олиб борилса, ушбу азоб чекаётган Умматга кифоя қиладиган уйғонишни пайдо қилади.

Хитобнинг луғавий маъноси нотиклик ва баён қилиш санъатини билиш демакдир. Хитоб қилиш фани одамларни қаноатлантириш ва маҳлиё қилишдир. Бу сўзлаш орқали бўладими ёки ёзиш орқалими фарқи йўқ. Хитобни тингловчининг бутун вужудини эгаллаб оладиган сўзлаш ёки ёзиш маҳорати деб таърифлаш ҳам мумкин. Қисқача айтганда, у одамларга таъсир қилиш ва уларни оғдириш учун уларга хитоб қилишдир. Хитоб қилишнинг ўзига яраша асослари мавжуд. Улар оғзаки сўзлаш, тингловчиларнинг бўлиши ҳамда далил ва ҳужжатлар асосида қаноатлантириш ва мойил қилишдир. Мойил қилиш ёки айтилаётган нарсага нисбатан туйғуларни тўлқинлантириш ёки қалбларга хотиржамлик солиш билан бўлади. Чунки Аллоҳ Таоло инсонга ўз фикрини ифодалаш ва бошқаларни ўз фикри билан қаноатлантириш табиатини берган. Бу соҳада пайғамбар ва элчилар биринчи ўриндадилар. Чунки улар қавмларига ўзлари олиб келган ақидани гавдалантирувчи фикрларга қаноатлантириш учун уларга хитоб қилар эдилар. Араблар эса, хитоб қилиш фанида машҳур бўлишган. Чунки улар ўзларини ҳимоя қилишда қофияли насрдан фойдаланар эдилар. Шунингдек, улар бу ишдан фахрланар ҳамда ўзлари машҳур бўлган нарсаларини кўрсатишар эди. Бу фасоҳат ва баён бўлиб, табиий сифатдир. Бундан ташқари хитоб тортишув, суҳбат, урушларда ҳамда номус, бойлик, жон ва ҳурматни ҳимоя қилишда ишлатилар эди.

Аммо Ислом одамлар хитобни яхши қабул қилгани учун унга катта аҳамият қаратди. Пайғамбаримиз ﷺ ҳам одамларни Исломга

чақирар экан, хусусан диний маросимларда хитобдан фойдаланди. Ислому келиб, жоҳилиятдаги хитобни тўғрилади ва унга Ислому фикрини кориштирди. Натижада, жумъа ва икки ийд хутбалари пайдо бўлди.

Бу хутбалардаги фикр Қуръони кариму тушунчалари ва Росули кариму ҳадисларига таянар эди. Шунингдек, улар динга эргашишга, уни маҳкам ушлашга, охират ҳаётига ҳаракат қилишга, Аллоҳнинг сўзини олий қилишга ва Ислому ҳукмларини татбиқ қилиш учун давлат тиклашга чақирар эди. Шунингдек, мусулмонларни шахват йўлида тойилишдан қайтарар эди. Натижада, хитоб балоғатда етук даражага етди. Хусусан рошид халифалар, саҳобалар ва Зиёд ибн Абих, Ҳажжож ибн Юсуф Сақафий ва Абу Ҳамза Шорий каби тобеинлар даврида таъсир қилувчи, пухта ва қаноатлантирувчи услубга айланди.

Қуйида хатибнинг хутбаси жамиятга катта таъсир қиладиган, муваффақиятли бўлиши учун лозим бўлган шартларни айтиб ўтамуз:

1 – Хатиб одамларни ўзига жалб қилиши ва қаноатлантириши лозим. Шунингдек, унда виқор, тўғрилиқ, вафо, омонат, олий ҳимматлиқ, очиклиқ ва ёрқин тушунтириб бериш қобиляти бўлиши лозим.

2 – Тили равон, беҳуда гапирмайдиган, дудуқланмайдиган ва одоб билан гапирадиган бўлиши лозим.

3 – Қуръони кариму, у ҳақдаги илмулар, тафсир ва Қуръон ҳукмларини билиши ҳамда ҳадиси шарифдан хабардор бўлиши лозим.

4 – Овози чиройли ва мулойим бўлиши ҳамда одамлар уни қийинчиликсиз қабул қилиши керак. Шунингдек, унда сохталик ва бузуқлик бўлмаслиги лозим.

5 – Сўзлаш ва ҳақиқатни айтишда журъат бўлиши, иккиланмаслиги, кўнгли бўш бўлмаслиги, режимларга яхши кўриниш учун ҳаракат қилмаслиги ва уларнинг хатосини очик баён қилиши лозим.

6 – Ислому ҳукмларини, хусусан бугунги масалаларнинг ҳукмларини билиши лозим.

7 – Сиёсий воқе ва у ҳақдаги шарият ҳукмини билиши лозим.

8 – Хутба узун бўлмаслиги керак. Чунки у университетда ўқиладиган лекция эмас, хутбадир. Сўзларнинг энг яхшиси қисқа ва маъноли бўлганидир. Яхши сўзни қисқа гапириш уни чўзишдан афзалдир. Одамлар сени ёмон кўриб, зерикканларида тўхтаганингдан кўра, улар сенга завқ ва шавқ билан турган пайтда

хутбани тўхтатганинг яхшидир. Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Аммор айтадики: Мен Росулulloҳ ﷺ шундай деганини эшитганман:

«إِنَّ طَوْلَ صَلَاةِ الرَّجُلِ وَقَصَرَ حُطْبَتِهِ مِنَّةٌ مِنْ فَحْهِهِ، فَأَطِيبُوا الصَّلَاةَ، وَأَقْصُرُوا الْحُطْبَةَ، وَإِنَّ مِنْ الْبَيَانِ سِحْرًا»

«Киши намозини узун ва хутбасини қисқа қилиши билимидан нишонандир. Шундай экан, намозни узун ва хутбани қисқа қилинг. Чунки баёнда сеҳр бордир». Жобир ибн Самара айтади: «Пайғамбар ﷺ билан намоз ўқиганимизда у кишининг намози ҳам, хутбаси ҳам бир хил бўлар эди». Муслим ривояти. Бунинг маъноси намоз хутбадан узун бўлишидир. Абу Ҳурайрининг ривоятида Росулulloҳ ﷺ Жумъа ва Мунофиқун сураларини ўқир эди. Нўъмон ибн Баширнинг ривоятида Аъло ва Ғошия сурасини, Ибн Аббос ривоятида Мунофиқун ва Жумъа сурасини ўқир эди.

Юқоридаги ҳадислардан Росулulloҳ ﷺнинг энг узоқ жумъа намозидан икки Фотиҳа, икки сажда, икки рукудан ташқари Мунофиқун ва Жумъа сураларини ўқигани ва бу Иброҳим ﷺ намозидан гувоҳлик бериши кўриниб турибди. Аммо Росулulloҳ ﷺнинг энг қисқа жумъа намозидан Мунофиқун ва Жумъа суралари ўрнига Аъло ва Ғошия суралари ўқилган. Демак намоз вақтини ушбу сураларни ўқиш учун кетадиган вақтга таққосласа бўлади, бундан узоқ ўқишга чақирилмайди.

9 – Хутбага муносиб мавзуни танлаш, бу одамлар ўз муаммоларини муолажа қилишда уларга керак бўладиган мавзу бўлиши лозим. Муаммо гоҳида ақидага алоқадор бўлиб, уни бир нуқтага боғлайдиган фикрларга муҳтож бўлади. Гоҳида эса, муаммо воқени кўрсатиб бериш, ёки сиёсий позиция билдириш, ёки бир фикрга марказлашиш, ёки хато фикрни тушунтириш ва у ҳақида ҳақиқатни баён қилиш бўлиши мумкин... Шунинг учун фаръий эмас, асосий ва муҳим мавзу танлаши лозим.

10 – Уммат орасида умид руҳини уйғотиш ва мусулмонлар галаба қилган жанглар ҳақида гапириш.

11 – Хитоб услубидан фойдаланиш лозим ва дарс, лекция, мақола, қисса ёки шеър услубидан йироқ бўлиш зарур... Шунингдек, фикрат талабига кўра, таъсирли услублардан фойдаланиш керак.

12 – Лахндан, яъни хутбани куй қилиб ўқишдан узоқ бўлишга ҳаракат қилиш лозим. Чунки хатибнинг ўз сўзини куй қилиб

айтиши уни хунук қилиб кўрсатади. Масжид меҳробида Қуръонни куй қилиб тиловат қилишдан хунукроқ иш йўқ.

13 – Дуо қилаётган пайтда хатиб икки кўлини кўтармаслиги, балки кўрсатгич бармоғи билан ишора қилишга чекланиши.

14 – Чиройли тарзда туриш.

Қуйида жумъа хутбасидан намуна келтирамиз:

Бисмиллаҳир Роҳманир Роҳим

1 – Хутба номи: Ватанпарварлик робитасининг сохта ва бузуқлиги.

2 – Муқаддима:

Оламлар роббиси, аршнинг карим Роббиси, тақводорларнинг ёрдамчиси ҳамда золим, кофир ва мунофиқларни мағлуб қилувчи бўлган Аллоҳ ўзининг аниқ ва равшан китобида айтади:

﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿۱﴾ يُصَلِّحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ ۗ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا﴾

«Эй мўминлар, Аллоҳдан қўрқинглар, тўғри сўзни сўзланглар! (Шунда Аллоҳ) ишларингизни ўнглар ва гуноҳларингизни мағфират қилур. Ким Аллоҳга ва Унинг пайғамбарига итоат этса, бас у улуг бахтга эришибди» [Ахзоб 70-71]

﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ ۗ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾

«Эй мўминлар, Аллоҳдан ҳақ-рост қўрқиш билан қўрқинглар ва фақат мусулмон бўлган ҳолларингда дунёдан ўтинглар!»

[Оли Имрон 102]

У зот ўзи танлаб олган Пайғамбари Муҳаммадга Аллоҳнинг салавотию саломлари бўлсин. Эй ҳидоят нури, танланган Пайғамбари ва тақводорлар саййиди бўлган Муҳаммад сизга Аллоҳнинг салавоти ва саломлари бўлсин.

3 – Мавзу:

Эй мусулмонлар, бугун Ислом юртлари, яъни Яманни Хижоздан, Мисрни Судандан, Эронни Амирликлардан ажратиш учун мустамлакачи кофир чизган чегараларни деб, мусулмонлар бир-бири билан уришмоқда...

Ҳа, улар Британия ва Франция Сайкс-Пико шартномаси орқали чизган чегаралардир. Бу икки давлат 1924 йил Усманий давлат қулагач, Умматни парчалаб, 57та давлатчага бўлиб юборди. Натижада, Уммат душманлари учун унинг кучи, иқтисоди, фикри ва барча кадриятларини синдириши осон бўлиб қолди. Шунингдек, Уммат ўша ваҳший мустамлакачилар чангалида қолди. Ғарб ушбу

чегараларни мустаҳкамлаш учун бу сохта давлатлар халқи ўртасида бузуқ ватанпарварлик робитасини пайдо қилди. Лекин у робита бўлишга ҳам ярамас эди, чунки у мусулмонлар ўртасини мустаҳкамлайдиган битим бўла олмайди. Яна у одамлар уйғониш йўлига юрар эканлар, уларни бир-бирига боғлайдиган робита бўла олмайди. Аллоҳ Таоло инсонни яратиб, унга муайян хусусиятлар яъни узвий эҳтиёжлар ва ғаризалар инъом этди. Ушбу ғаризалардан бири инсоннинг ўзи яшаётган ерига бўлган муҳаббатидир. Мустамлакачи кофирлар мана шу ғаризадан фойдаланиб, туйғуга асосланган тубан фикрни пайдо қилишди. Табиийки, бу фикр соф Ислом мабдасидек мабдага асосланмаган эди. Натижада, бир парча ерга, яъни ватанга бўлган муҳаббат ушбу халқлар муқаддаслайдиган нарсага айланди.

Бу робита мустамлакачи кофир чизган бўлиниш, парчаланиш ва ажралишни яна ҳам мустаҳкамлади. Шунингдек, мусулмон юртларини давлатчаларга бўлиб юборди. Ҳолбуки, Аллоҳ Таоло гуруҳларга бўлинманг дейди. Шундай қилиб ҳар бир давлатнинг ўз чегарасига бўлди. Бу чегаралар уларни бошқа исломий юртлардан ажратиб қўйди. Бу чегара ортидагилар гарчи мусулмон бўлса-да, ўша давлат учун ажнабийга айланди.

Бу давлатга ажнабий ҳисобланган мусулмон фақат рухсатнома билан қолишга ҳақли бўлиб қолди. Бошқа давлат фуқароси фақат виза билан киради ва мезбон давлат фуқаролари ҳуқуқларидан фойдалана олмайди. Ҳатто айрим давлатларнинг аёл фуқароларига бошқа давлат фуқаролари уйланиш ҳуқуқи йўқ. Шунингдек, бошқа давлатнинг идораларида ишлаш ва сайловда қатнашиш мумкин эмас. Афсуски, мусулмонлар мана шу ватанпарварликка чақиришмоқда. Айни пайтда Европа бирлашмоқда ҳамда аҳолиси мусулмон юртлар аҳолисига яқин, яъни 1 миллиарддан кўп Хитой аҳолисини бирлашган ҳолда сақлаб келмоқда. Америка Қўшма Штатларининг сони мусулмон давлатлар сонига яқин, яъни 51 та штат бўлишига қарамай, битта давлат бўлиб яшамоқда. Эй мусулмонлар ватанпарварлик робитаси саёз ва фикран тубан робитадир. Унинг асоси Ислом мабдаси эмас, балки ҳайвон ва қушларда ҳам мавжуд бўлган ғаризавий асосдир. Бу робита уруш ва муаммо пайтидагина одамларни бир-бирига боғлайди, тинчлик ҳолатида унинг таъсири йўқ. Умматни бўладиган, парчалайдиган ва тарафкашликни ёядиган робитага ишонамизми? Аллоҳ Азза ва Жалла кўплаган оятларда бу нарсани қораламоқда.

﴿وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا ۗ وَاذْكُرُوا اللَّهَ نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَىٰ شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ﴾

«Ва барчангиз Аллоҳнинг арқонига (Қуръонга) боғлангиз ва бўлинмангиз! Ҳамда Аллоҳнинг сизларга берган неъматини эсланг: бир-бирингизга душман бўлган пайтларингизда дилларингизни ошно қилиб қўйди-ю, сизлар Унинг неъматини сабаб биродарларга айландингиз. Ва дўзах чоҳининг ёқасида турган эдингиз, сизларни ундан халос қилди. Ҳақ йўлни топишингиз учун Аллоҳ сизларга ўз оятларини мана шундай баён қилади» [Оли Имрон 103]

Ахир мустамлакачи томонидан бўлиниш уруғи сочиб қўйилган ҳамда кенг қамровли, мукамал бўлган Ислом робитаси ўрнига ватанпарварлик робитаси кучайтирилган тарқоқ давлатчаларда қандай қилиб Аллоҳнинг арқонини маҳкам тутиш ва бўлинмаслик мумкин. Инсониятнинг энг яхшиси бўлмиш Муҳаммад ﷺ айтади:

«لَيْسَ مِنَّا مَنْ دَعَا إِلَىٰ عَصِيَّةٍ»

«Ким тарафкашликка чақирса, у биздан эмас»,

«دَعُوها، فَإِنَّهَا مُنْتَهَةٌ»

«Уни улоқтириб юборинг, чунки у жирканчдир».

Бу ҳадиснинг тарихи шундан иборатки, бир яҳудий ансорлар, яъни Авс ва Хазраж ўртасига тафриқа, уруш ва адоват солишни ният қилади. Уларга жоҳилият даврида ўрталарида бўлган воқеалар, бир-бири билан урушганлари ва бир-бирини қандай ўлдирганларини эслатади. Натижада, улар бир-бирлари билан ёқалашиб кетади. Лекин Росулulloҳ ﷺ Авс ва Хазраж ўртасига раҳна солишни хоҳлаётган бу ифлоснинг мақсадини билиб, уларни бу ишдан қайтаради. Росулulloҳ ﷺ ушбу ҳийлани фош қилиб, ғазабланган ва юзлари қизарган ҳолда шундай дейди:

«أَبَدَعُوى الْجَاهِلِيَّةِ تَبْعُونَ وَأَنَا بَيْنَ ظَهْرَانِيكُمْ... دَعُوها إِنَّهَا مُنْتَهَةٌ»

«Мен орангизда тирик бўла туриб, жоҳилият даъвосини истайсизми?... Уни ташланглар, чунки у жирканчдир». Демак тарафкашлик миллат учун бўладими, ёки ватан, партия, қабила, шахс, мазҳаб учунми фарқсиз шаръан харомдир. Тарафкашлик харом, чунки у бўлинишга олиб боради ва шариат уни қоралаган.

Бу ерда яна Исломдан олдинги тарафкашлик ва миллийлик байроқларини кўтаришга чақираётган даъватлар бор. Улар Фиръавнийлар, Ашурийлар, Арманийлар, Хамирийлар ва Саъбийлар бўлиб, ботил чақириқлардир. Улар ҳақида Аллоҳ Таоло томонидан бирор хужжат йўқ. Инсон уйғониш йўлида юрар экан, тарафкашлик уларнинг ўртасини боғлаб туришга ярамайди. Балки у миллийлик, тарафкашлик ва муаммога чақирадиган робитадир.

Ҳа, Уммат Пайғамбари Авс ва Хазраж ўртасига тушиб, уларни улкан мусибатдан қутқарди. Чунки бунда мусулмон мусулмонни ўлдириши мумкин эди. Бугун бизни тафриқа, бўлиниш ва уришишдан ким қутқаради? Албатта бизни оят ва ҳадисларда келган Аллоҳнинг буйруқ ва қайтарувлари қутқаради. Шунингдек, ҳаётдаги барча муаммолардан шариат ҳукмлари қутқаради.

Муҳаммад ﷺ мусулмонларни турли ирқ ва миллатда бўлишига қарамай битта Ислом давлатида бирлаштирди. Қора танли Билол, Римлик Суҳайб, Қурайшлик Али, Форслик Салмон ва араб миллатидан бўлган Умарларнинг бугунгидек алоҳида байроқлари бўлмаган. Бугун ҳар бир давлатнинг чегараси ҳамда Исломга умуман алоқаси бўлмаган байроқ ва қонунлари бор. Олдин уларнинг битта Уқоб байроғи, Ла Илаҳи иллаллоҳ Муҳаммадун Росулulloҳ байроғи бор эди. Инсоният саййиди Муҳаммад ﷺ мана шу байроқ остида яшади ва вафот этди. Мусулмон юртларининг 57та байроғи, қизил, яшил, сариқ, қора ва оқ байроқлари нимани англатади? Парчаланиш ва бўлинишни англатмайдими? Бунинг маъноси ҳар бир давлатнинг тарафкашлик асосида ўз давлатига садоқат кўрсатадиган, уни яхши кўриб ҳимоя қиладиган халқи бор, дегани эмасми? Мусулмонлар мана шу байроқни деб бир-бири билан уришадими? Мустамлакачи кофир тиклаган ҳокимни деб уришадими? Ахир биз учун битта, яъни Ла илаҳа иллаллоҳ Муҳаммадун Росулulloҳ байроғи бўлгани афзал эмасми? Ахир биз кучлиги заифини эзадиган одамлардан бошқа алоҳида Уммат эмасмизми? Бизнинг ақидамиз Ислом ақидаси, байроғимиз Ла илаҳа иллаллоҳ Муҳаммадун Росулulloҳ байроғи эмасми? Бизнинг ҳуқуқ ва бурчларимиз бир эмасми? Ҳурмат тақво билан эмасми? Бунинг маъноси илоҳимиз битта, китобимиз битта ва Росулимиз битта дегани эмасми? Бунинг маъноси тинчлигимиз битта ва урушимиз битта дегани эмасми? Бунинг маъноси иқтисодимиз, ҳокимиятимиз, сиёсатимиз, таълимимиз, сақофатимиз, муаммойимиз, даъвоимиз, қўшинимиз ва барча манфаатимиз бўлинмас битта дегани эмасми?

4 – Муолажа:

Эй мусулмонлар, ушбу хутба сўнгида таъкид билан айтамызки:

– Ҳақиқий робита тўғри мабда робитасидир. Бизнинг мабда Исломдир ва у Ла илаҳа иллаллоҳ Муҳаммадун Росулulloҳ робитасидир. Росулulloҳ ﷺ айнан мана шу робитани маҳкам ушлади.

– Исломдан бошқа, яъни ватанпарварлик, миллатчилик, манфаат ва руҳий асосдаги робиталарнинг барчасини улоқтириш лозим. Чунки улар тубан ва нуқсонли робиталардир. Шунингдек, Аллоҳ юборган Ислом мабдаси робитасига зиддир.

– Ватанпарварлик, республика ва демократия каби фикрларни тарк этиш лозим. Чунки уларнинг барчаси Исломга қарши капиталистик фикрлардир. Аллоҳ Таоло айтади:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ﴾

«(Эй Муҳаммад), дарҳақиқат Биз сизни барча оламларга фақат раҳмат қилиб юбордик»

[Анбиё 107]

Биз буларни баён қилар эканмиз, сизларни Пайғамбар ﷺ га дуои саловот айтишга чақириб қоламиз. Зеро, Аллоҳ Таоло бизни ўз Росулига дуои саловот айтишга буюради.

﴿إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا

تَسْلِيمًا﴾

«Албатта Аллоҳ ҳам, Унинг фаришталари ҳам пайғамбарга дуою салавот айтурлар. Эй мўминлар, сизлар ҳам у зотга саловот ва саломлар айтишлар!»

[Аҳзоб 56]

5 – Дуо:

Эй Аллоҳим албатта биз ўзингга қайтгувчимиз. Ўзинг гуноҳларни афв қилувчи зотсан, бизнинг гуноҳларимизни афв эт, хатоларимизни кечир, амалларимизнинг охири солиҳ амал бўлишини насиб эт. Эй Аллоҳим мусулмонларнинг юртларини бирлаштир, ўзингнинг муҳкам китобингда ваъда қилган Ислом давлатини тикланишини насиб эт.

﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا

أَسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُم مِّن بَعْدِ

خَوْفَهُمْ أَمَّنًا ۚ يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا ۚ وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ
الْفَاسِقُونَ ﴿٥٥﴾

«Аллоҳ сизлардан имон келтирган ва яхши амаллар қилган зотларга худди илгари ўтган зотларни (ер юзига) халифа қилганидек, уларни ҳам ер юзига халифа қилишни ва улар учун Ўзи рози бўлган (Ислом) динини голиб-мустаҳкам қилишни ҳамда уларнинг хавфу хатарларидан сўнг тинчлик-хотиржамликка айлантириб қўйишни ваъда қилди. Улар Менга ибодат қилурлар ва Менга бирон нарсани шерик қилмаслар. Ким мана шу (ваъда)дан кейин куфрони (неъмат) қилса, бас улар итоатсиз кимсалардир» [Нур 55]

Ўз Росулинг орқали ваъда қилган давлатинг тикланишини насиб эт. Шунда ўша давлат қалблар ва ақлларни бирлаштиради, сохта чегараларни йўқ қилади ҳамда капитализм азобидан Ислом раҳматига олиб чиқади. Албатта сен ўз бандаларига якин ва эшитувчи зотсан.

Албатта Аллоҳ сизларни уч нарса, яъни адолат, эҳсон ва қариндошларга яхшилик қилишга буюради. Шунингдек уч нарса, яъни фаҳш, мункар ва зулмдан қайтаради. У зот сизга ваъз қилур, шоядқи эсласангиз... Намозга тулинг. □

ОЧИҚ КИТОБДАГИ АНИҚ ҲАҚИҚАТ
(Ислом: Яхши сўз... асил дарахтга ўхшайди...)

Ҳамд Тобиб – Байтул Макдис

﴿أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ ﴿٢٤﴾ تُؤْتِي أُكْلَهَا كُلَّ حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا ۗ وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٥﴾ وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ اجْتُثَّتْ مِنْ فَوْقِ الْأَرْضِ مَا لَهَا مِنْ قَرَارٍ ﴿٢٦﴾ يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ ۗ وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ ۗ وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ ﴿٢٧﴾﴾

«24-25. (Эй инсон), Аллоҳ яхши сўзга (яъни, имон калимасига) қандай мисол келтирганини кўрмадингми? У сўз худди бир асил дарахтга ўхшайдики, унинг илдизи (ер остига) маҳкам ўрнашган, шохлари эса, самога бўй чўзган бўлиб, Парвардигорининг изни-иродаси билан мудом мева берур. Аллоҳ одамлар эслатма-ибрат олишлари учун мана шундай мисоллар келтирур. 26. Ёмон сўзнинг (яъни, куфр сўзининг) мисоли эса, ердан (илдизи) узилиб қолган, бир жойда (ўрнашиб) қўним топмайдиган нопок дарахтга ўхшар. 27. Аллоҳ имон келтирган кишиларни ҳаёти дунёда ҳам, охирадда ҳам устувор сўз (имон калимаси) билан собитқадам қилур. Золимларни эса, Аллоҳ (ҳақ) йўлдан оздирур. Аллоҳ Ўзи хоҳлаган ишни қилур» [Иброҳим 24-25]

Оят кариманинг тафсири ва ундаги балоғат:

1 – Ояти кариманинг бошланишида Аллоҳнинг хитоби «*أَلَمْ تَرَ كўрмадингми?*», деган савол шаклида келяпти. Бу ўқувчи ва тингловчининг эътиборини тортади ва ўзига жалб қилади. Гўё оят ўқувчи ва тингловчига қарата: *Иш – ақлли ва фикрли одам учун аниқ равшан дегандек...* Бу ерда савол бир неча ишларни камраб олмоқда. Бошқача айтганда, савол битта эмас, бир неча маънони ўз ичига олмоқда, улар: (огоҳлантириш, инкор ва тасдиқ). Бу Куръони карим балоғатидир... Саволдаги энг кўзга кўринган иш огоҳлантиришдир... Яъни, эй инсон қара, огоҳ бўл ва фикр қил, демоқчи бўляпти. Эй инсон ўз ақлинг билан Исломга, унинг шариатига ва ҳукмларига қара ҳамда Ислом билан ер юзидаги бошқа эгри бугри йўлларни таққосла, деб айтаётгандек!

2 – Тасвирлаш ва хужжат келтиришдаги ўхшатиш: Аллоҳ Таоло бу ерда Исломни яхши сўз ва мевали асил дарахтга ўхшатапти. Бу

ўхшатишнинг энг мукаммал сурати бўлиб, унда одамларга осон ва енгил йўл билан ҳужжат келтирмоқда. Чунки ўхшатишда суратни зехнга яқинлаштириш бор.. Бу ерда ўхшатиш бир неча суратни ўз ичига оляпти... Яъни яхши сўз (Ислом дини) асил дарахт каби илдизи ерга мустаҳкам ўрнашган ва баланд бўлади. У мудом ширин мева беради ва уни йил давомида истеъмол қилинади, яъни хурмога ўхшатилади... Иккинчи ўхшатиш ёмон сўз яъни куфр дини. Аллоҳ Таоло ёмон сўзни на илдизи, на ширин меваси ва на фойдаси бор бўлган нопок дарахтга ўхшатапти. Бу ерда ҳам суратни зехнга яқинлаштириш ва ҳужжат келтириш бор...

3 – «*أَجْتَنَّتْ* ердан (илдизи) *узилиб қолган*» иборасида ёмон сўзни куфрнинг ўлганига далолат қилувчи ўхшатиш бор. Яъни унда ҳаёт йўқ деганидир. Бу сўз ҳаракатланмайдиган жонсиз гавда сўзидан олинган.

﴿أَوْ مَن كَانَ مَيِّتًا فَأَحْيَيْنَاهُ﴾

«*Аввал ўлик бўлган, сўнгра биз уни тирилтирдик*» [Анъом 122] Агар у (дарахт) ердан узилиб қолса, бошқа ўсмайди, чунки унинг мустаҳкам илдизи ва остки қисми йўқ...

4 – Мустаҳкам илдиз ва ердан узилган гавда деганда етук маъно бор. Чунки мустаҳкам илдизни ердан суғуриб олишга қанчалар ҳаракат қилманг, у ерга маҳкам ёпишиб, яна ўсаверади. Аммо куфрга ўхшатиш жонсиз тана эса, узилгандан кейин қайта ўсмайди ва

﴿مَا لَهَا مِنْ قَرَارٍ﴾

«*Бир жойда (ўрнашиб) қўним топмайди*». Бу унинг заифлиги ва имконияти йўқлигидан киноядир.

5 – «*بِالْقَوْلِ الْغَابِتِ*» устувор сўз», дегани Ислом олиб келган ақида ва ҳукмлардан киноядир... Бу етук ишорадаги маъно шуки, устувор сўз эгасининг ақли ва қалбида мустаҳкам ўрнашиб, хотиржамлик ва қаноатни пайдо қилади... Бу ерда ерга мустаҳкам ўрнашган мевали дарахт билан устувор сўз ўртасида уйғунлик мавжуд бўлиб, бу нарса Аллоҳ ер ва унда бўлган нарсаларни қайтариб олмагунича тўхтамай давом этади...

6 – Ҳақиқат ва тўғрилиқдан узоқ бўлган залолат сўзининг ишлатилиши. Бунда мақсад сари юришда йўлини йўқотган кимсани ўз ҳаётини муолажа қиладиган манҳажни танлашда адашган кишига ўхшатапти... Залолат сўзида ҳақиқатни йўқотиш

маъноси бор. Чунки залолатнинг луғавий маъноси бир нарсани йўқотиб топа олмасликдир. Йўлдан адашганлар гўё уни аслида билмагандек бўлиб қолади. Чунки у уларнинг ҳаётида ўз борлигини йўқотган. Бунда агар улар билганларида адашмаган бўлар эдилар, деган маънога ишора бор...

Оятлар олинадиган сабоқ ва ибратлар

1 – Ислом ҳақ ва тўғрилиқ динидир, қанчалик шамол эсмасин ва урушлар бўлмасин, у мустаҳкам ва ўсувчидир.. Чунки шамол мустаҳкам дарахтни кўзгата олмайди. Қаттиқ шамол эсиб, унинг ширин мевасини тўкса-да, лекин у ўз вужуди ва ўзагидан бирор нарса йўқотмайди. Шунингдек, у ердан узилмайди. Бунда ушбу дин вакиллари йўша динни маҳкам ушлаш, уни озиқ тишлари билан маҳкам тишлаш ва кофирлар уларнинг мустаҳкам дарахтига қанчалар хужум қилмасин бўшашмасликларига чақириқ бор. Шунингдек, улар ўзлари имон келтирган ва қалбларига ўрнашган дарахтдек бўлишларига чақириқ бор...

2 – Ислом дарахти мевалари жуда шириндир, у ер юзидаги бошқа мабдаларга ўхшамайди.

﴿كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ﴾

(Яхши сўз худди бир асил дарахтга ўхшайди). Яхши дарахт меваси, кўриниши, сояси ва бутун вужудида яхшидир...

Бу диннинг барча ҳукмлари, иқтисодий, ижтимоий, сиёсий ва бошқарув ҳукмлари нурунийдир. Улар инсоният ўртасида адолат ва тўғрилиқни рўёбга чиқаради. Исломдаги ахлоқ яхши ахлоқдир, Пайғамбаримиз ﷺ:

﴿إِنَّمَا بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ﴾

«Мен чиройли хулқларни тўла қилиш учун келдим», деган... Ширин мева бериш ушбу диннинг ажралмас сифатидир. Демак, у тинмай мева бераверади.

3 – Исломнинг тўғрилиги, вужудининг чиройлилиги, дарахтининг гўзаллиги (яъни, ҳукмларининг чиройлилиги), мевасининг яхшилиги... Куфрнинг жирканчлиги, ҳукмларининг ёмонлиги, золимлиги ва зулмати мусулмонга шундай бир башоратдирки, мусулмон одам келажак фақат шу динники эканидан хотиржам бўлади. Шунингдек, бу – касал мабдаларнинг келажаги қулаш ва завол топишдан иборат эканлиги ҳақидаги башорат ҳамдир. Аллоҳ Таоло айтади:

﴿قَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَأَتَى اللَّهُ بُنْيَانَهُمْ مِنَ الْقَوَاعِدِ فَخَرَّ عَلَيْهِمُ السَّقْفُ مِنْ فَوْقِهِمْ وَأَتَنَّهُمْ الْعَدَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ﴾

«Улардан аввалги (кофир) кимсалар ҳам (ўз пайғамбарларига мана шунга ўхшаш) макр-ҳийлалар қилган эдилар. Шунда Аллоҳ улар (қурган макр-ҳийла) биноларини таг-туғи билан емириб ташлади, бас, улар (тўқиб олган ёлгон бино-тузумлари)нинг томи ўзларининг устига қулади ва уларга ўзлари сезмаган-кутмаган тарафдан азоб-ҳалокат келди» [Наҳл 26]

Келаётган яқин йилларда куфр дарахти заволга юз тутади. Чунки унинг заволга юз тутиш сабаблари унинг кучсиз илдизи ва жирканч шохларида мавжуддир...

Ушбу оятлардаги хитоб ҳар бир фикрли, эътиборли ва ақлли кишига қаратилгандир. Бу хитоб шундан иборатки: Эй ақл эгалари, эй тафаккур ва назар соҳиблари қаердасиз? Яхши сўз ёмон сўзга, фойдали, мевали яхши дарахт зарарли жирканч ҳамда фойдасиз ва мевасиз дарахтга тенгми?!

Эй ақл, назар ва фикр соҳиблари мана шу Ислом, буниси эса куфрдир. Мана шу Ислом мабдаси, униси эса куфр мабдаларидир. Мана шу Ислом динининг одил ҳукмлари ва буниси куфрнинг зolim ҳукмларидир. Мана шу куфр амаллари ва ундан келиб чиқаётган таъмагирлик ва очкўзлик... Буниси мусулмонларнинг раҳмат, ҳидоят ва тўғрилиқни етказишдаги амалларидир.

Ислом ўзининг ақидаси, ҳукмлари (илдизи ва баланд шохлари) билан ерга мустаҳкам ўрнашган, самога бўй чўзган кучли дарахтга ўхшайди... Ислом ўзининг кучли, ақлни қаноатлантирувчи ва буюк яратувчига боғланган ақидаси билан... ўзининг аҳкомлари, яъни мустаҳкам илдиздан униб чиққан ва самога бўй чўзган, само яратувчисига боғланган шохлари билан... ўзининг раҳмати, тўғрилиги (адолати), кенг қамровлилиги ва мукаммаллиги билан асил дарахтга ўхшайди.

Бу дарахт мазкур сифатлари билан дунё ҳаётида инсонлар орасида доим ўз меваларини беради. Худди асил ва ширин дарахт одамларга доим ўз мевасини берганидек ва одамлар уни яхши кўрганидек Ислом дарахти одамлар орасида яхшилик, ҳидоят ва тўғрилиқни рўёбга чиқаради. Бу диннинг барча ҳукмлари яхши, ширин ва гўзалдир, одамлар бу диннинг ўзи ва ҳукмларини яхши кўрадилар. Аммо куфр ва унинг заиф асосдан келиб чиққан ёки умуман асоси бўлмаган сўзлари заиф бўлиб, мустаҳкам эмасдир. Чунки у ақлни қаноатлантирмайди ва инсон фитратига мос

келмайди. Унинг шохлари кучсиз, пастга эгилган, баланд эмас. Унда на мева бор, на яхшилик, бундан ташқари улар ўз кўриниши ва тиконлари билан одамларга зарар беради. Аллоҳ Таоло оятларни ушбу қавли билан яқунлайди:

﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَيُضِلُّ اللَّهُ

الظَّالِمِينَ وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ﴾^{IV}

(Аллоҳ имон келтирган кишиларни ҳаёти дунёда ҳам, охирада ҳам устувор сўз (имон калимаси) билан собитқадам қилур. Золимларни эса, Аллоҳ (ҳақ) йўлдан оздирур. Аллоҳ Ўзи хоҳлаган ишни қилур). Бу ерда устувор сўз имон дарахтининг сифатидир. Залолат ва зулм эса, кучсиз ва жирканч бўлган куфр дарахтининг сифати. Бу ердаги устувор-сабот дунёдаги сабот, ҳақда сабот билан туриш ва ҳақни маҳкам ушлашдир. Бу ҳақнинг софлиги ва тўғрилигига бўлган тўла қаноатнинг натижасидир. Бу мўминнинг еру осмонни яратган яратувчисига алоқадор эканига бўлган қаноатининг натижасидир... Лекин қаноати бўлмаган, ақидасида тўғри ақлий асоси бўлмаган ҳамда ўртача ечимга асосланган капиталистик низомга суянган одам ҳақ устида сабот билан тура олмайди...

Бу Ислom ва куфрнинг барча ишлар ва фурулар (ҳукмлар)даги мисолидир. Бу мусулмонни ҳақ динни маҳкам ушлашга чакиради...

Ояти карима тафсирини яқунлар эканмиз, айтамикки: Ислom дарахти ер юзидаги инсониятни бахтсизлик, қийинчилик ва зулмдан халос этиш учун доим ўз меваларини берганидек, яна ўсиб осмонга қараб бўй чўзади. Куфр ва ёмонлик дарахти эса, шубҳасиз завол топади... Бу Аллоҳ хоҳласа яқиндир.

﴿وَيَقُولُونَ مَتَى هُوَ قُلْ عَسَىٰ أَن يَكُونَ قَرِيبًا﴾

«Ҳали улар: У (қун) қачон бўлур? деб (сўрайдилар). «Шоядки яқин бўлса», деб айтинг!» [Исро 51] □

ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ	قال تعالى: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ﴾ «Мўминлар ҳеч шак-шубҳасиз ога-инилардир»	ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ
Хендерсон: Шундай қилиб, саудиялик амирнинг дафн маросими ҳукмрон оиладаги тарангликни намоён қилди		
<p>Форс Кўрфази масалалари бўйича америкалик машҳур экспертлардан бири ҳамда Вашингтон университетида «Кўрфаз дастури ва энергетика масалалари» директори америкалик таниқли ёзувчи Саймон Хендерсон Вашингтон тадқиқотлар институтида таҳлилий ҳисобот нашр қилди. Ҳисоботда амир Талол ибн Абдулазизнинг дафн маросими манзараси, унда ҳукмрон саудлар оиласидаги ҳозирги зиддиятлар намоён бўлаётгани ҳамда «мамлакат раҳбариятида бўлиши мумкин бўлган ўзгариш вақти ва уларни қандай пайдо бўлгани» белгилари айтилади. Дафн маросими ҳақида сўз юритар экан, Хендерсон – бу шоҳона дафн маросими сохтакорлик жиҳатидан худди Британия қироллик оиласи аъзоларининг рожество байрамига ўхшади, дейди. Лондон манзараси билан Риёз манзараси ўртасидаги ўхшашлик борлиги ҳақида изоҳ сифатида, Хендерсон бундай деди: «Сариқ матбуот мухбирлари икки шаҳзода Уильям билан Гаррининг Виндзордаги хотинлари Кейт билан Меганлар борасида суриштирув олиб бориб, бир-бири билан ҳеч қачон мурса қилишолмайди, дейилган бу икки хотиннинг жанжалларидан бирор нарса топишга уринишди». Саудия модели ҳақида Хендерсон «Саудия сиёсий даражада кўпроқ аҳамият касб этмоқда ва яқин орада мамлакат раҳбариятида ўзгаришлар содир бўлиши мумкинлиги ва унинг қандай содир бўлиши ҳақида башоратлар мавжуд», деди.</p> <p>Хендерсон сўзини қуйидагича якунлади: «Баъзан дафн маросимлари саҳналаштирилган бўлади. Дафн маросимлари бўлиши ҳақида кўпроқ олдиндан башорат ҳам қилинмоқда. Четга суриб қўйилган шаҳзода Талолнинг дафн маросими Саудиядаги 2019 йилги «таҳт кураши»нинг махсус серияси бўлиши мумкин». Хендерсон бу билан айна номдаги машҳур Америка сериалига ишора қиляпти.</p>		
Ал-Жазира канали янги АҚШ қонуни таҳдидига учради		
<p>АҚШ оммавий ахборот воситалари Америкада чиқарилган янги қонун сабабли Қатарнинг Қўшма Штатларда инглиз тилида фаолият олиб боровчи Ал-Жазира телеканалининг оёқ қўли кишанланиб қолгани, чунки қонунда каналнинг ўз молиявий амалиётларини очиқлашга мажбур қилингани, бу эса, каналнинг Қатар ҳукумати томонидан молиялаштирилувчи яширин фаолиятларига катта таъсир қилажаги ҳақида хабар қилинди.</p>		

ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ	قال تعالى: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ﴾ «Мўминлар ҳеч шак-шубҳасиз ога-инилардир»	ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ
<p>«Daily Beast» сайтида нашр қилинган мақолада Американинг айна янги қонуни, асосан, Россиянинг Қўшма Штатлардаги ахборот воситаларига қаратилгани, улардан Америка ичкарасидаги фаолиятларини шаффофлик билан олиб боришни талаб қилгани айтилади. Яна мақолада айтилишича, Республикачилар партияси аъзолари Ал-Жазира телеканалининг инглиз тили бўлимини баъзи «террорчи» жамоалар фаолиятига ва Қатар ҳукумати манфаатларига хизмат қилаётганликда айблашган. «Ал-Жазира» канали ўзини мана шу янги қонуннинг тузоғига илингандай сезмоқда. Чунки бу қонун Қўшма Штатлардаги барча хорижий ахборот воситаларини ўзларининг молиявий амалиётлари ва барча фаолиятлари ҳақида Федерал алоқалар комиссиясига мунтазам ҳисобот бериб туришга мажбурлайди», дейилади мақолада. Мен бу қонуннинг Қатарга тегишли бошқа ахборот воситаларига ҳам, жумладан, «Middle East Eye» сайтига ҳам етиб боришидан умид қиламан, дейди комиссияга яқин бир манба. Бу эса, айна сайтнинг Қатарга тобе эканини, шу пайтга қадар у ўзини Британия сайти қилиб кўрсатишга уриниб келганини фош этмоқда».</p>		
<p>Ал-Ваъй: Қатарга қарашли «Ал-Жазира» телеканалининг сиёсий ахборот роли кучайиб, каналлари кенгайиб кетди, ҳатто унинг ричаглари Ғарбга, шу жумладан, АҚШга ҳам кенг микёсда таъсир қилиш даражасига етди. Зотан, сиёсатда Британияга эргашган ва фақат унга хизмат қиладиган «Ал-Жазира» бугун Англо-Америка ўртасидаги кураш қуролига айланиб қолди... Америка Форс Кўрфази урушини ёритгани учун бу каналдан кўп зада бўлди ва Буш даврида унга зарба бериш билан таҳдид ҳам қилган эди.</p>		
<p>Москва: Сурияга аралашимиздан олдин унинг 92 % ери Асад назорати остидан чиқиб кетган эди, унда қўшинларимизнинг аксар қўмондонлари иштирок этган</p>		
<p>Россия Мудофаа вазирлиги баёнотида айтилишича, Суриядаги урушда 68 мингдан зиёд рус қўшинлари иштирок этган, уларга 460 нафар генерал турли ихтисослар бўйича раҳбарлик қилиб, аксари бригада қўмондони бўлган. Интерфакс агентлигининг вазирлик баёнотида таяниб хабар қилишича, Россиянинг Суриядаги ҳарбий амалиётларида қатнашганлар Россия ҳарбий кучларининг барча раҳбарлари, куруклик кучлари қўмондонлари, ҳаво кучлари ва ҳаво мудофааси кучлари, ҳарбий бригада қўмондонлари, бригада ва полк қўмондонларини ташкил қилади.</p>		

ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ	قال رسول الله ﷺ: «الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْذُلُهُ وَلَا يَخُونُهُ» «Мусулмон мусулмоннинг биродаридир. Унга зулм қилмайди, уни ташлаб қўймади ва камситмайди»	ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ
<p>Вазирлик баёнотига кўра, «тактик ҳаво экипажларидан 86 %, армия ҳаво экипажидан 91 %, ҳарбий ҳаво транспорти экипажларидан 91 %, стратегик ҳаво экипажларидан 6 %и Сурияда ўзларига юкланган вазифаларни амалда тажрибадан ўтказишга муваффақ бўлишган. 2015 йилнинг кузида руслар Сурияга киришган пайтда у ернинг 92 %и «террористик» жамоалар назорати остида бўлган. Россия Сурияда ўзининг 300 турдан ортиқ қурол ва ҳарбий техникасини синовдан ўтказди. Масалан, Бешинчи турдаги «Су-57» қирувчи самолётлар, Панцирь С-2 зенит ракеталари, Терминатор-2 танклари, Уран-9 ҳарбий роботи каби.</p> <p>Ал-Ваъй: Бу каби баёноtdан Россиянинг мусулмонларга қарши қанчалар душманлиги, уларни қатли ом қилиш билан қуролларини синаётгани кўриниб турибди. Россия айти жиноятларига мусулмонларнинг индамади, деб ўйлаётган кўринади. Йўқ, аксинча, бу зарбалари билан у мусулмонлар уйғонишини янада кучайтирмоқда. Эртага улар Россияга қонга-қон билан албатта жавоб қайтарадилар. Агар у сиёсий тентак давлат бўлмаганда, АҚШ жалб қилган урушга кирмаган бўларди.</p>		
<p>Юқори лавозимли масъул Кувайтдаги Британия базасининг Риёз билан бўлган зиддиятга алоқаси йўқлигини айтмоқда</p>		
<p>Кувайтда чиқадиган Рай газетасида айтилишича, ҳарбий ҳамкорлик хусусида икки томон ўртасида бир неча ой давом этган сўзлашувлар натижаси ўлароқ, Кувайт билан Британия ҳарбий денгиз базасини қуришга келишишган. Газетада таъкидланишича, яқинда «Британия билан ҳамкорлик йўналиши кўмитаси» икки давлатнинг юқори лавозимли ходимлари иштирокида бир анжуман ўтказишни белгилаган. Анжуманда «Кувайт билан Британия ўртасида турли йўналиш бўйича алоқалар, асосан, барча соҳада икки томонлама ҳамкорлик» масалалари муҳокама қилинади.</p> <p>Газетада Британиянинг Кувайтдаги элчиси Майкл Давенпортнинг «Кувайтда Британиянинг доимий ҳарбий жойлашуви Кувайт томонининг талаби асосида бўлмоқда», деган сўзлари келтирилади. Давенпорт яна бундай дейди: «Биз Кувайтнинг барча ҳарбий қисмлари билан доимий алоқадамиз. Келаси йил бошида ҳамкорликда ҳарбий машқлар ўтказишни режалаштирдик. Бундан ташқари, «Сахро уруши», деб номланган йиллик машқларимиз ҳам бор. Бирлашган Қиролликдан Кувайтга ҳарбий машқ ўтказувчи гуруҳлар келиши кутилмоқда. Умуман,</p>		

ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ	قال تعالى: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ﴾ «Мўминлар ҳеч шак-шубҳасиз ога-инилардир»	ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ
<p>уларнинг сони келаси икки йил ичида икки ёки уч баробарга кўпайиши кутилмоқда».</p>		
<p>Британиянинг Би-Би-Си радиосига кўра, Кувайт Ташқи ишлар вазири ўринбосари Холид Жоруллоҳ, Британия кучларидан ёрдам сўраш билан Саудия томондаги чегаравий зиддият ўртасидаги боғлиқликни инкор этди. Кувайтлик бу расмий «кимлардир буни боғлаётгандир, боғлашса боғлайверсин, аммо биз уни боғламаймиз. Бизнинг Саудия мамлакатисидаги биродарларимиз билан бўлган келишмовчилик ака-укалар ўртасидаги келишмовчиликдир, мен буни тушунмовчилик, деб атаган бўлардим», деди. Яна қўшимча қилди: «Британия билан ҳарбий ҳамкорлигимиз, қадимдан мавжуд, бугуннинг маҳсули эмас. Кувайтда ишлар тобора ривожланиб, гулламоқда. Биз айна ҳамкорликни олқишлаймиз, Бирлашган Қиролликдаги дўстларимизнинг икки давлат ўртасидаги ҳарбий ҳамкорликни ривожлантириш учун Кувайт ерида мавжуд бўлиб туришларидан гоҳят мамнунмиз».</p>		
<p>Ал-Ваъй: Форс Кўрфази ҳумкдорлари ёмон аҳволда қолишган, ҳаммаси ўз тақдирларидан хавотирда, кундан-кунга Уммат душмани кучоғига ўзларини отишгани отишган. Агар бу малайлар Умматнинг бир бўлаги бўлишганда эди, улар ҳам Умматни бағирларига олишарди, Уммат ҳам уларни ўз бағрига олган бўлар эди. Аммо таажжубки, бу ҳукмдорлар ўзларидан ўзлари чўчиб яшашпти.</p>		
<p>Бошқача ислом... Францияда аёл имомлик қиладиган эркак-хотин аралаш намоз ўқиладиган масжидлар</p>		
<p>Париждаги икки исломий жамият икки лойиха устида ишлаяпти. Бу эркак-хотин битта хонақода аралаш намоз ўқиладиган, аёл киши имомлик қилиб, хутба ўқийдиган масжид қилиш лойихасидир. Бу худди Германияда содир этилгани каби, Ислонни «илғор тарзда ўқиб-ўрганиш» доирасида олиб борилмоқда.</p>		
<p>Биринчи лойихани амалий магистратурада исломшунослик бўйича диссертация ёқлашга ҳаракат қиладиган талаба қиз Каҳина Баҳлул билан фалсафа фанлари профессори Фокир Куршон тақдим қилишди. Бу иккаласи ибодат жойининг «тузилма»сини ишлаб чиқишди. Баҳлул бу лойихага қўл уришлари сабабини изоҳлар экан, «Биз масжидларнинг ҳозирги ҳолатига рози эмас эдик. Чунки ҳамма масжидлар жуда анъанавий исломни кўрсатмоқда, ҳатто</p>		

ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ	قال رسول الله ﷺ: «الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْذُلُهُ وَلَا يَحْقِرُهُ» «Мусулмон мусулмоннинг биродаридир. Унга зулм қилмайди, уни ташлаб қўймайди ва камситмайди»	ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ
<p>салафийликни ҳам кўрсатяпти. Шу билан бирга, улар ўта расмиятчиликка асосланган. Анъанавий матнларни ўқишни ўзгартиришга рухсат бермайди. Биз эса, Исломни бошқача шаклда талқин қилмоқчимиз», деди. Кейин «Кўпинча аёллар ибодатгоҳ бўлган бош хонақодан бошқа хонақога чиқариб юбориляпти. Аммо бизнинг «Фотима масжиди» лойиҳамиз ҳам эркаларни, ҳам аёлларни битта хонақода қабул қилади. Намозда бир томонда эркалар, бир томонда аёллар, лекин бир саф бўлиб турадилар», дея кўшимча қилди. Баҳлулга кўра, жума намозида эрка билан аёл навбатлашиб хутба ўқиши кўзда тутилган. Бу билан Францияда биринчи марта аёл киши намозда имом бўлади. Бундан олдин бу ҳол Германия, Дания ва Қўшма Штатларда амалга оширилган эди.</p> <p>Яна бундай дейилди: «Кўпчилик мусулмонлар дин билан янгича услубда шуғулланишни истайдилар-у, бироқ буни фақат китобларда ёки лекцияларда ифода этадилар, холос. Исломни фақат гапда ўрганишни бас қилиш вақти келди. Буни амалда ҳам кўрсата билишимиз керак. Замон ва маконга чекланмасликка қодир исломий таълимни намоен қилишга рағбат мавжуд». Лойиҳанинг рамзий тарзда амалга ошишига умид қилишаётган Баҳлул билан Фокир, айна дамда лойиҳа учун молиялаштирувчи кидирмоқдалар.</p> <p>Маълумки, 2017 йил июнда Берлинда эрка-хотин бир сафда туриб намоз ўқиладиган ҳамда замонавий исломга даъват қилинадиган либерал масжид очилган.</p> <p>Ал-Ваъй: Бугун биз Исломга ўйинчоқдек қаралаётган, шариатдан беҳабар-авантюрачи бузуқ кимсалар томонидан динимиз касддан ёмонотлиқ қилинаётган бир замонда қолдик.</p>		
<p>Терговчи Мюллернинг иши муддатини узайтириш қарори ва тергов якунлана бошлаётгани ҳақидаги тахминлар</p>		
<p>АҚШ президенти Дональд Трампнинг сайловолди кампанияси гуруҳи билан Россия ўртасида тил бириктирув бўлган, деган эҳтимол бўйича махсус прокурор Роберт Мюллер тергов олиб бораётган эди. Тергов жараёнида тузилган катта махфий жюри ҳайъатининг вазифаси муддати узайтирилганидан кейин терговнинг Оқ уй ихтиёрида қолиши кутилмоқда. Бу ишлар – Мюллер ўзининг кенг қамровли терговини тамомлаш арафасида, деган башоратлар манзарасида кечмоқда. Мюллер тергови давомида 33 шахсга, шу жумладан Трампнинг собиқ ёрдамчилари</p>		

бўлган уч кишига айблов қўзғатилган. Улардан етти киши айбига иқрор бўлган ва бир кишига ҳукм чиқарилган. Бу каби катта жюри ҳайъати вазифаси одатда 18 ой давом этар, муддат чўзилиши керак бўлса фақат бир йилга чўзилар эди. Шунини айтиб ўтиш ўринлики, тергов жараёни қаттиқ сир сақланмоқда. 2016 йилги президентлик сайлови кампаниясида Трамп гуруҳи билан Россия ўртасида ҳамкорлик бўлган, деган тахмин асосида олиб борилган мазкур тергов қурбони шахсан Трамп бўлиши ва унинг судга тўсқинлик қилиши ҳам мумкинлиги ҳақида айтиб келинган.

Аввалроқ, америкалик тарихчи ва сиёсатшунос Аллан Лихтман «Агар натижалар етарлича кучли бўлса, демократлар (Трампи) ишдан бўшатиш масаласида тергов олиб боришни талаб қилади», деди. Сўнг «Демократлар бундан қочмасликлари керак. Чунки бу конституцион бурч бўлиб, уни юрт муассислари конституцияда ишлаб чиққан ва у орқали қонуний, мунтазам ва тинч воситалар ёрдамида мана шу ҳолатлар билан шуғулланишимиз мумкин», дея қўшимча қилди.

Ўтказилган сўровлар шунини кўрсатдики, аксар америкаликлар Трампи ишдан бўшатиш керак ёки энг камида, расман Конгресс назорати остида ушлаб туриш керак, дейишди. Америкада чиқадиган «The Hill» газетасига кўра, 59 % киши бунини амалга ошириш кераклигини билдирса, 41 фоиз киши Конгресс президентга қарши ҳеч қандай чора кўрмаслик керак, деган.

Ал-Ваъй: Тарих мобайнида инсоният фикри олиб келган энг ёмон нарса демократиядир. Бугун бундан ҳам ёмони демократия раҳбарларидир. Аслида, америкаликлар Трампи ишдан олишлари шарт эмас, балки капиталистик тузум, деган нарсани ҳаётдан йўқ қилсалар, шунинг ўзи кифоя. Чунки ҳамма нарсага бало мана шу тузумдир. □

ҚУРЪОНИ КАРИМ СУҲБАТИДА

﴿ تِلْكَ أَلْرُّسُلُ فَضَلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ مِنْهُمْ
 مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ ۗ وَءَاتَيْنَا عِيسَى ابْنَ
 مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ ۗ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا
 أَقْتَتَلِ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ
 وَلَكِنْ اٰخْتَلَفُوْا فَمِنْهُمْ مَنْ ءَامَنَ وَمِنْهُمْ مَنْ كَفَرَ وَلَوْ شَاءَ

اللَّهُ مَا أَقْتَتَلُوا وَلَكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ ﴿٢٥٣﴾ يَتَأَيَّهَا الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا اٰنْفِقُوْا مِمَّا رَزَقْنٰكُمْ مِّنْ

قَبْلِ اَنْ يَّاتِيَ يَوْمٌ لَا يَبِيعُ فِيْهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفِيعَةٌ ۗ وَالْكَافِرُوْنَ هُمُ الظَّالِمُوْنَ ﴿٢٥٤﴾

«253. Ўша пайгамбарларнинг айримларини айримларидан афзал қилдик. Уларнинг ораларида Аллоҳ (бевосита) сўзлаган зотлар бор. Ва (уларнинг) айримларини (Аллоҳ) юксак даражаларга кўтарди. Исо бинни Марямга ҳужжатлар бердик ва уни Рухул-қудс (Жаброил) билан қувватлантирдик. Агар Аллоҳ хоҳлаганда у пайгамбарлардан кейин ўтган одамлар ҳужжатлар келганидан кейин уришишмаган бўлардилар. Аммо улар ихтилоф қилдилар. Бас, уларнинг орасида мўминлар ҳам бор, кофирлар ҳам. Агар Аллоҳ хоҳлаганда уришишмаган бўлардилар, лекин Аллоҳ Ўзи хоҳлаган ишини қилади. 254. Эй мўминлар, на олди-сотди, на ошна-огайнигарчилик ва на оқлов бўлмайдиган кун келишидан илгари ҳаёти дунёда сизларга ризқ қилиб берган нарсаларимиздан инфоқ-эҳсон қилинглари! Кофир бўлган кимсаларгина зулм қилгувчилардир» [Бақара 253-257]

Ҳизб ут-Таҳрир амири Ато ибн Халил Абу Роштаннинг (у кишини Аллоҳ ҳифзу ҳимоясида асрасин) «Тайсир фи Усулит Тафсир» номли китобида қуйидагича келади:

Аллоҳ Таоло бу оятларда қуйидагиларни баён қилади:

1 – Аллоҳ Таоло ўтган

﴿تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ تَنْتَلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ﴾

«(Эй Муҳаммад) булар Аллоҳнинг оятларидир. Уларни Сизга ҳаққирост тиловат қилмоқдамиз. Ва Сиз шак-шубҳасиз пайғамбарлардандирсиз» [Бақара 252]

деган оятда Ўзи нозил қилган оятлар ва ҳукмлар Пайғамбар ﷺнинг ҳақлигига, у кишининг пайғамбарлигига далолат қилиши ҳақида гапирган бўлса,

﴿تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ﴾

(Ўша пайғамбарларнинг айримларини айримларидан афзал қилдик), деган бу оятда Аллоҳнинг пайғамбарлари уларнинг ҳақлигига далолат қилувчи оятларнинг нозил қилиниши, нозил қилинган шариатларнинг хилма-хиллиги эътибори билан айримлари айримларидан афзал бўлиши ҳақида гапиряпти. Улардан айримлари билан Аллоҳнинг Ўзи сўзлашган, айримларига ваҳи юборган, айримларини фақат ўз қавмига юборган бўлса, яна бошқасини ҳамма одамларга юборган. Бирининг пайғамбарлигига аломат-белги сеҳргарларнинг сеҳри бекор қилиниши бўлса, яна бирига касалнинг шифо топиши, яна бошқасига эса ҳаммани ожиз қолдирган Қуръон бўлди.

Шунингдек Аллоҳ Таоло Ўзининг бандалар устидан Ғолиб эканини, Ўзининг мулкида бирон бир ҳодиса У Зотнинг иродасисиз бўлмаслигини баён қиляпти.

Пайғамбарларининг ҳақлигига далолат қилгувчи аломат-белгиларни кўрганларидан кейин ҳам уларга қарши чиққан, пайғамбарлардан кейин бир-бири билан урушган кимсалар бу ишларини Аллоҳнинг иродасига қарши тарзда қилмаганлар. Улар бу ишларини ўз ихтиёрлари билан қилганлар ва айна пайтда улар Яратувчининг иродасига қарши тарзда амалга ошмаган. Зеро, агар Аллоҳ истаганида уларни ҳидоят топган қилиб яратарди, улар ҳеч қачон пайғамбарларига қарши бормасдилар. Лекин Аллоҳнинг ҳикмати пайғамбарлар орқали одамларга яхшилик нимаю ёмонлик нималигини баён қилиб, кейин уларни ўз ихтиёрларига ташлаб қўйишни тақозо этди. Истасалар, яхшиликни танласинлар ва Аллоҳдан савоблар олсинлар. Истасалар, ёмонликни танласинлар ва Аллоҳнинг жазосини, азобини олсинлар. Модомики, улар ўз ихтиёрлари билан иш қилаётган эканлар, қилган ишларидан масъул бўладилар.

Шу ерда икки ишни қайтадан шарҳлаб ўтишимиз зарур. Уларни юқорида шу тафсир китобимизда айтиб ўтгандик. Лекин улар эътиборли бўлгани туфайли яна бир бор такрорлаб ўтамиз.

а) Банда бирор ишни Аллоҳнинг иродасига қарши ўлароқ ёки Аллоҳни мажбурлаб қила олмайди. Банданинг ишлари Аллоҳнинг хоҳиш-иродаси билан бўлади, деган гапнинг маъноси мана шу. Яъни, банда Аллоҳни мажбурлаб бир иш қила олмайди, дегани у ҳамма ишни Аллоҳнинг розилиги билан қилади, дегани эмас. Масалан, фалончи Аллоҳнинг хоҳиш-иродаси билан ўғирлик қилибди, дегани Аллоҳни мажбурлаб ўғирлик қилибди, дегани ҳам эмас, айни пайтда Аллоҳнинг розилиги билан қилибди, дегани ҳам эмас. Аллоҳнинг хоҳиш-иродаси, деган иборанинг шаръий маъноси бор. Яъни, бу ибора Аллоҳнинг мулкида бирор иш Аллоҳ мажбур бўлиб қолгани ҳолда юз бермайди, аксинча, ҳамма иш Аллоҳнинг хоҳиш-иродаси билан юз беради, деган маънони англатади. Унинг луғавий маъносига келсак, ирода қилди ёки хоҳлади, дегани рози бўлди, дегани эмас.

б) Банда ўзининг барча ихтиёрий ишларига жавобгардир. Яхши бўлса, мукофотини олади, ёмон бўлса жазосини олади.

﴿كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ﴾

«*Ҳар бир жон ўзи (ҳаёти-дунёда) касб қилган амали сабабли (дўзахда) ушлангувчидир*» [Муддассир 38]

﴿لَيْسَ بِأَمَانِيكُمْ وَلَا أَمَانِي أَهْلِ الْكِتَابِ مَن يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ وَلَا يَجِدْ لَهُ مِن دُونِ

اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿ۛ﴾ وَمَن يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِن ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ

فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظَلَّمُونَ نَقِيرًا﴾

«*Сизларнинг хомхаёлларингиз ҳам, аҳли китобнинг хомхаёллари ҳам ҳақ эмас — кимки ёмон амал қилса, жазосини олур ва ўзи учун Аллоҳдан ўзга на бир дўст ва на бир мададкор топмас. Хоҳ эркак, хоҳ аёл бўлсин — кимда-ким мўмин бўлган ҳолида яхши амаллардан қилса, ана ўша кишилар жаннатга кирурлар ва уларга заррача зулм қилинмас*» [Нисо 123-124]

Шундай қилиб, пайғамбарларнинг пайғамбарлигини тасдиқловчи оят-аломатлар келганидан кейин ҳам мўмин ва кофирга ажралиб кетганлар имон ёки куфрни танлаганларига жавобгардирлар ва қилмишларига яраша жазо ёки мукофот оладилар. Имон аҳли жаннатга киради, куфр аҳли эса дўзахга.

Лекин уларнинг имон ёки куфрни танлашлари Аллоҳнинг иродасига қарши борилган ҳолда ёки Аллоҳни мажбурлаган ҳолда юз бермайди. Негаки, агар Аллоҳ истаса, уларни бундай хилма-хилликдан қайтариб, ҳаммасини ҳидоят устидаги битта уммат қилиб қўйган бўларди.

Лекин Аллоҳнинг ҳикмати бундан бошқа нарсани тақозо этди. Аллоҳ олдин одамларга пайғамбарларни юбориб, улар орқали оятларни баён қилиб, уларга қарши ҳужжатни тайёрлаб қўйди, ундан кейин куфр ёки имонни танлашни уларнинг ўз ихтиёрларига қўйиб берди ва уларга танловларига қараб савоб ёки жазо беради. Аллоҳ Ўзи истаган ишни қилади.

﴿وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَقْتَلْتُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ﴾

(Агар Аллоҳ хоҳлаганда уришишмаган бўлардилар, лекин Аллоҳ Ўзи хоҳлаган ишини қилади).

Ўша пайғамбарларнинг айримларини айримларидан афзал қилдик) яъни, бир неча ишларда уларни бир-бирларидан бошқача қилдик. Масалан, Мусо عليه السلام билан Аллоҳнинг Ўзи гаплашди.

﴿وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا﴾

«Мусо билан Аллоҳнинг Ўзи (бевосита) гаплашди» [Нисо 164]

Муҳаммад عليه السلام га ваҳини Жаброил عليه السلام олиб келди.

﴿قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيْلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَيَّ قَلْبًا بِإِذْنِ اللَّهِ﴾

«Айтинг (эй Муҳаммад): «Ким Жаброилга душман бўлса, (У Аллоҳга душмандир). Зеро у (Жаброил) Аллоҳнинг изни билан қалбингизга Қуръонни нозил қилди» [Бақара 97]

Олдинги пайғамбарлар фақат ўз қавмларига юборилган бўлсалар, Муҳаммад عليه السلام ҳамма одамларга юборилдилар.

﴿أُعْطِيَتْ حَمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ أَحَدٌ مِنْ قَبْلِي: كَانَ كُلُّ نَبِيٍّ يُرْسَلُ إِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً وَبُعِثْتُ إِلَى كُلِّ أُمَّةٍ وَأَوْسَدِ، وَجُعِلَتْ لِي الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَ طَهْرًا، وَأُعْطِيَتْ الشَّفَاعَةَ، وَنُصِرْتُ بِالرُّعْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ، وَأُحِلَّتْ لِي الْغَنَائِمُ وَلَمْ تَحَلَّ لِأَحَدٍ مِنْ قَبْلِي﴾

«Мендан олдин ҳеч кимга берилмаган беш нарса менга берилди. Ҳар бир пайғамбар ўзининг қавмигагина юборилар эди. Мен қизил танлигу қора танликка, ҳаммага юборилдим. Менга ер саждагоҳ ва пок қилиб берилди. Менга шафоат (қилиш хукуки) берилди. Бир ойлик масофадан туриб,

(душманимнинг ичига) қўрқув тушиши билан нусратландим, мададландим. Менга ўлжалар ҳалол қилинди. Мендан олдин ҳеч кимга (ҳеч бир пайғамбарга) ҳалол қилинмаганди».¹

﴿تِلْكَ أَلْسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ﴾

(Ўша пайғамбарларнинг айримларини айримларидан афзал қилдик), ояти

﴿لَا تَفْرُقْ بَيْنَ أَحَدٍ مِّن رُّسُلِهِ﴾

«Унинг пайғамбарларидан бирон кишини ажратиб қўймаймиз»

[Бақара 285]

оятига ҳам

﴿لَا تَفْضِلُوا بَيْنَ أَنْبِيَاءِ اللَّهِ﴾

«Аллоҳнинг пайғамбарларини ажратманглар (бирини иккинчисидан ортиқ кўрманглар)»,² деган ҳадисга ҳам зид эмас.

Негаки, луғатда фазл нуқсоннинг антоними, зидди. Ким кимдан қайси бир ишда ортиқ бўлса, афзал ҳисобланаверади. Масалан, ризқ борасида.

﴿وَاللَّهُ فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ فِي الرِّزْقِ﴾

«Аллоҳ айримларингиздан айримларингизни ризқда устун қилиб қўйди» [Наҳл 71]

Демак, афзаллик қандайдир бир ишдаги ортиқликдир. Бошқа ишда эса бошқаси афзал бўлиши ҳам мумкин.

Пайғамбарлар пайғамбарликлари жиҳатидан бир-бирларидан ортиқ-кам эмаслар.

﴿لَا تَفْرُقْ بَيْنَ أَحَدٍ مِّن رُّسُلِهِ﴾

«Унинг пайғамбарларидан бирон кишини ажратиб қўймаймиз»

деган оят ва

﴿لَا تَفْضِلُوا بَيْنَ أَنْبِيَاءِ اللَّهِ﴾

«Аллоҳнинг пайғамбарларини ажратманглар (бирини иккинчисидан ортиқ кўрманглар)» деган ҳадис мана шу маънода. Лекин улардан бирини Аллоҳ Таоло қайсидир бир ишда ортиқ қилди. Бошқасини бошқа ишда ортиқ қилди.

﴿تِلْكَ أَلْسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ﴾

(¹) Бухорий: 323. Муслим: 810.

(²) Бухорий: 3162. Муслим: 4376.

(*Ўша пайгамбарларнинг айримларини айримларидан афзал қилдик*).

﴿وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَىٰ بَعْضٍ ۖ وَآتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا﴾

(*Ҳақиқатан, Биз айрим пайгамбарларни айримларидан устун қилдик. Биз Довудга Забурни ато этдик*), Пайғамбар ﷺ дан ривоят қилинган юқоридаги ҳадисда ҳам шу маъно ифодаланган.

(*Уларнинг ораларида Аллоҳ (бевосита) сўзлаган зотлар бор*) яъни, Мусо ﷺ

(*ва (уларнинг) айримларини (Аллоҳ) юксак даражаларга кўтарди*). Ибн Аббос айтишича, у Муҳаммад ﷺ дир.

(*Уаътайна Еисы ابن Марямга ҳужжатлар бердик*) яъни, ўликни тирилтириш, пес ва моховни даволаш, Аллоҳнинг изни ила лойдан қуш яратиш.

(*ва уни Рухул-қудс (Жаброил) билан қувватлантирдик*) яъни, уни Жаброил ﷺ билан қувватладик.

﴿وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَقْتَلْنَا الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ وَلَكِنْ اٰخْتَلَفُوا فَمِنْهُمْ

مَنْ ءَامَنَ وَمِنْهُمْ مَن كَفَرَ﴾

(*Агар Аллоҳ хоҳлаганда у пайгамбарлардан кейин ўтган одамлар ҳужжатлар келганидан кейин уришишмаган бўлардилар. Аммо улар ихтилоф қилдилар. Бас, уларнинг орасида мўминлар ҳам бор, кофирлар ҳам*) яъни, уларнинг уруш қилишлари Аллоҳнинг иродасига қарши чиқа олганларидан ёки Аллоҳни мажбур қила олганларидан бўлмади. Зеро, Аллоҳ уларни уруш қилишдан қайтаришга қодир. Лекин Аллоҳ уларнинг ўз ихтиёрлари билан иш қилишларига қўйиб берди. Бас, улар ихтилоф қилишиб уришишди. Кимдир имон келтирди, кимдир кофир бўлди.

﴿وَلَكِنْ اٰخْتَلَفُوا﴾

(*Аммо улар ихтилоф қилдилар*) иборасининг ишлатилиши мана шу ихтилофлари уларнинг уришишларига сабаб бўлганини кўрсатади.

﴿وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَقْتَلُوا﴾

(Агар Аллоҳ хоҳлаганда уришишмаган бўлардилар) олдинги оятда айтилган Аллоҳнинг мулкида Аллоҳнинг иродасисиз ҳеч иш бўлмаслигини таъкидлаяпти.

Бу таъкид шунчаки такрорнинг ўзи эмас. Унда арабларнинг гапириш услубларига мувофиқлик бор. Фасиҳ араб тилида бир иш айтилиб, унинг ордидан бошқа бир иш айтилиши зарурати туғилиб қолса ва айтилса, шундан кейин яна ўша биринчи ишга ўтилмоқчи бўлинса, у яна бир марта такрорланади. Хуллас, гапнинг узилиб қолган жойи билан улаш учун биринчи гапнинг ўзи ёки унинг қабилидаги бошқа бир гап такроран айтилади.

Бу Аллоҳ Таолонинг мана бу гапига ўхшайди:

﴿مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مَنْ أُكْرِهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ وَلَكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكَفْرِ صَدْرًا﴾

«Ким Аллоҳга имон келтирганидан кейин (яна қайтиб) кофир бўлса (Аллоҳнинг газабига дучор бўлур). Лекин ким қалби имон билан ором олгани ҳолда (куфр калимасини айтишга) мажбур қилинса, (унинг имонига зиён етмас). Аммо кимнинг кўнгли куфр билан (яъни, диндан чиқиб, кофир бўлиш билан) ёзиладиган бўлса»

[Наҳл 106]

Гапнинг бошланиши имон келтирганидан кейин яна кофир бўлган кимса устида боряпти. Кейин мажбурланиш ҳолати айтиляпти. Ундан кейин эса оят бошланишдаги гапни охирига етказяпти.

﴿وَلَكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكَفْرِ صَدْرًا﴾

«Аммо кимнинг кўнгли куфр билан (яъни, диндан чиқиб, кофир бўлиш билан) ёзиладиган бўлса»

[Наҳл 106]

Бу оятда ҳам худди шундай бўляпти. Аллоҳ Таоло олдин бажарилишнинг ўз иродасига боғлиқлигини айтяпти.

﴿وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَقْتَلْنَا الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ﴾

(Агар Аллоҳ хоҳлаганда у пайгамбарлардан кейин ўтган одамлар уришишмаган бўлардилар) кейин уларнинг ихтилоф қилганларига ўтляпти. Ундан кейин эса яна бошдаги гапга қайтляпти.

﴿وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَقْتَلُوا﴾

(Агар Аллоҳ хоҳлаганда уришишмаган бўлардилар) бу араб тилининг энг етук, фасиҳ услубидир.

(لِكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ) *лекин Аллоҳ Ўзи хоҳлаган ишини қилади*)

ҳар қандай нуксондан пок Аллоҳни ҳеч нарса ожиз қолдира олмайди, Унинг ҳукмини рад қилувчи йўқ.

﴿وَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُن فَيَكُونُ﴾

«Бирор ишни ҳукм қилса унга фақатгина «Бўл» дейди, холос. Бас, у иш бўлади» [Бақара 117]

2 – Аллоҳ Таоло ўтган оятда умматларнинг аҳволини, ихтилоф қилганларини, мўмин кофирга ажралганларини баён қилганидан кейин кейинги оятларда мўминлар ва кофирларга тегишли айрим ишларни айтиб ўтпти. Имон келтирган зотлар закотни охиратларини обод қилиш учун берадилар. Зеро, охиратда орттирган моллари ҳам, дўстлари ҳам асқотмайди. У пайтда фақат қилган яхши амалларигина асқотади. Фақат Аллоҳ изн берганларгина шафоат қила оладилар ва шу билан нажот топгувчилар сафидан жой оладилар.

Кофирлар эса, ишни ва нарсани ўз ўрнига қўймаган, ўз ўрнида ишлатмаган золимлардир. Улар ўзларини яратган Зотга куфр келтирдилар. Шайтоннинг қадамларига эргашдилар. (Шайтоннинг изидан эргашдилар). Натижада қилган ёмон ишлари уларни ҳалокатга олиб борди.

﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَنفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ﴾

(Эй мўминлар, ҳаёти дунёда сизларга ризқ қилиб берган нарсаларимиздан инфоқ-эҳсон қилинглр!). Бу мўминларга қаратилган хитоб. Унда инфоқ қилиш талаб қилиняпти.

﴿مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعَ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفِيعَةٌ ۗ وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾

(На олди-сотди, на ошна-огайнигарчилик ва на оқлов бўлмайдиган кун келишидан илгари. Кофир бўлган кимсаларгина зулм қилгувчилардир) қаттиқ ваид. Бу талабнинг қатъийлигига қаринадир.

Яъни, бу муборак оятда талаб қилинаётган инфоқ фарздор. У закотдор. Ундан мақсад нафл садақа эмас.

﴿لَا بَيْعَ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفِيعَةٌ﴾

(На олди-сотди, на ошна-огайнигарчилик ва на оқлов бўлмайдиган) бу ердаги (لَا) сўзи лайса сўзининг ишини қилади. Бу ҳолатда умумий нафий бўлиши ҳам, умумий бўлмаган нафий

бўлиши ҳам мумкин. Демак, у муташобих. Лекин у фатҳага мабний қилиниб ҳам ўқилган. Бу ҳолатда у фақат умумий нафийнигина ифодалайди. Бу жиҳатдан у муҳкамдир.

Ҳар икки қироат ҳам мутавотир, маъно эса бир. Муҳкам муташобихни босиб кетади, деган қоидага кўра, бу ердаги нафий умумий бўлади, яъни, у кунда ҳеч қандай савдо ҳам, дўст ҳам, шафоат ҳам фойда бермайди.

Бу ердаги нафийнинг умумийлигини дўст ва шафоатни хослаб келгани ҳам таъкидлайди. Қайсидир бир сўз хосланиб келибдими, демак, у олдин ом, умумий бўлган. Дўстлар сўзи Аллоҳ Таолонинг

﴿الْأَخْلَاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ﴾

«У Кунда дўстлар бир-бирларига душмандир, магар (Аллоҳ йўлида дўстлашган) тақводор зотларгина (мангу дўстдирлар)»

[Зухруф 67]

деган гапида хосланяпти. Шафоат эса Аллоҳ Таолонинг

﴿يَوْمَئِذٍ لَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَرَضِيَ لَهُ قَوْلًا﴾

«У Кунда оқлов фойда бермас, магар Раҳмон изн берган ва сўзидан У зот рози бўлган кишигагина (фойда берур)» [Тоҳа 109]

деган гапи ва

﴿أُعْطِيَتْ الشَّفَاعَةُ﴾

«Менга шафоат (қилиш ҳуқуқи) берилди»,¹ деган ҳадис билан хосланяпти.

У кунда фақат тақводорларгина дўстлик қила оладилар. У кунда фақат меҳрибон Зот изн берган кимсагина ва Пайғамбар ﷺ гина шафоат қила олур.

(Хле) сўзи чин дўстликни англатади. Аралашиб маъносининг дўстликка дахли борлиги шундаки, дўстлар орасида сирлар аралашиб юради.

﴿وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾

(Кофир бўлган кимсаларгина зулм қилгувчилардир) яъни, кофирлар ишларни, нарсаларни ўз ўрнига қўймайдилар, ўз ўрнида ишлатмайдилар, Яратувчига куфр келтирадилар, махлуқларга қуллуқ қиладилар, Аллоҳга ширк келтирадилар, Холиқнинг шариати ўрнига махлуқнинг шариатини қўядилар. Шу ишлари билан улар золимлардир. □

⁽¹⁾ Бухорий: 313. Муслим: 810.

МАЗЛУМНИНГ ДУОСИДАН САҚЛАНИНГЛАР

– Жобир ибн Абдуллоҳ رضي الله عنه дан ривоят қилинади:
Расулуллоҳ ﷺ бундай дедилар:

«اتَّقُوا الظُّلْمَ، فَإِنَّ الظُّلْمَ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»

«Зулмдан кўркинглр. Зеро, зулм қиёмат кундаги
зулматлардандир». (Муслим ривояти).

– Анас ибн Молик رضي الله عنه ривоят қилади: Расулуллоҳ ﷺ
бундай дедилар:

«انصُرْ أَهْلَكَ ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا. فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَنْصُرُهُ إِذَا كَانَ مَظْلُومًا، أَفَرَأَيْتَ

إِذَا كَانَ ظَالِمًا، كَيْفَ أَنْصُرُهُ؟ قَالَ: تَحْجِرُهُ أَوْ تَمْنَعُهُ مِنَ الظُّلْمِ، فَإِنَّ ذَلِكَ نَصْرُهُ»

«Биродарингга золим бўлса ҳам, мазлум бўлса ҳам ёрдам
бер. Шунда бир киши – ё Расулуллоҳ, мазлум бўлса ёрдам
бераман, тўғри, аммо золим бўлса қандай ёрдам бераман, деб
сўради. Расулуллоҳ, Уни зулмдан тўсасиз ёки қайтарасиз,
мана шу унга ёрдам беришдир, дея жавоб бердилар». (Бухорий ривояти).

– Абу Зар رضي الله عنه ривоят қиладики, Набий ﷺ Аллоҳ
Таолонинг бундай деганини айтадилар:

«يَا عِبَادِي، إِنِّي حَرَمْتُ الظُّلْمَ عَلَى نَفْسِي، وَجَعَلْتُهُ بَيْنَكُمْ مُحَرَّمًا، فَلَا تَظَالَمُوا»

«Эй бандаларим, Мен зулмни Ўзимга харом қилдим.
Шунингдек, ораларингда зулм қилишни ҳам харом
қилдим. Бас, бир-бирингизга зулм қилманглар». (Муслим
ривояти).

– Бизга Муаммар Қатодадан ёки Ҳасандан – ёхуд
иккаласидан – ривоят қилади: «Зулм уч хилдир: биринчиси:
кечирилмайдиган зулм. Иккинчиси: (Аллоҳ) жазосиз
қолдирмайдиган зулм. Учунчиси: кечириладиган зулм.
Кечирилмайдиган зулм ширкдир. Жазосиз қолдирилмайдиган
зулм эса, бу бандаларнинг бир-бирларига қилган
зулмлридир. Кечириладиган зулм эса, банданинг ўзи билан
Парвардигори ўртасида қиладиган зулמידир.

«وَاتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ، فَإِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ»

«Мазлумнинг дуосидан сақлан. Чунки мазлум билан Аллоҳнинг ўртасида парда йўқдир». (Бухорий ривояти).

– Муознинг ҳадисларидан бирида Абу Ҳурайра رضي الله عنه Набий صلى الله عليه وسلمнинг бундай деганларини ривоят қилади:

«ثَلَاثُ دَعَوَاتٍ مُسْتَجَابَاتٌ لَا شَكَّ فِيهِنَّ: دَعْوَةُ الْوَالِدِ، وَدَعْوَةُ الْمَسَافِرِ، وَدَعْوَةُ الْمَظْلُومِ»

«الْمَظْلُومِ»

«Уч дуо борки, ҳеч шубҳасиз қабул қилинажак: Отанинг дуоси, мусофирнинг дуоси ва мазлумнинг дуоси». (Абу Довуд ривояти).

– Абу Ҳурайра رضي الله عنه ривоят қилади:

«ثَلَاثَةٌ لَا تُرَدُّ دَعْوَتُهُمْ: الصَّائِمُ حَتَّى يُفْطِرَ، وَالْإِمَامُ الْعَادِلُ، وَدَعْوَةُ الْمَظْلُومِ يَرْفَعُهَا اللَّهُ

فَوْقَ الْعَمَامِ، وَيَفْتَحُ لَهَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ، وَيَقُولُ الرَّبُّ وَعِزِّي لِأَنْصُرَنَّكَ وَلَوْ بَعْدَ حِينٍ»

«Уч киши борки, дуолари рад этилмайди: Рўздор то ифтор қилгунича ҳамда одил имом-халифанинг ва мазлумнинг дуоси. Аллоҳ мазлумнинг дуосини булутлар оша кўтариб, у учун само дарвозаларини очиб қўяди. Роббим айтадики, Ўзимнинг куч-қудратим ҳаққи, бу мазлумга – бир оз вақтдан кейин бўлса ҳам – албатта ёрдам бераман, дейди». (Термизий ривояти).

– Абу Ҳурайра ривоят қилади: Росулulloҳ صلى الله عليه وسلم бундай дедилар:

«دَعْوَةُ الْمَظْلُومِ مُسْتَجَابَةٌ وَإِنْ كَانَ فَاجِرًا، فَفُجُورُهُ عَلَى نَفْسِهِ»

«Мазлумнинг дуоси – ҳатто мазлум фожир бўлса ҳам – мустажобдир. Чунки унинг фожирлиги ўзигадир». (Аҳмад ривояти).

– Росулulloҳ صلى الله عليه وسلم бундай дедилар:

«اتَّقُوا دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ وَإِنْ كَانَ كَافِرًا، فَإِنَّهُ لَيْسَ دُونَهَا حِجَابٌ»

«Мазлум кофир бўлса ҳам, унинг дуосидан сақланинглр. Чунки (Аллоҳ билан) унинг дуоси ўртасида парда бўлмайди». (Аҳмад ривояти).

– Абу Ҳурайра رضي الله عنه ривоят қиладики, Набий صلى الله عليه وسلم бундай дедилар:

«ثَلَاثَةٌ أَنَا خَصَصْتُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: رَجُلٌ أَعْطِيَ بِي ثُمَّ غَدَرَ، وَرَجُلٌ بَاعَ حُرًّا فَأَكَلَ ثَمَنَهُ،
وَرَجُلٌ اسْتَأْجَرَ أَجِيرًا فَاسْتَوَفَى مِنْهُ وَلَمْ يُعْطِ أَجْرَهُ»

«Қиёмат куни мен уч кимсанинг душмани бўламан: менга ваъда бериб, сўнг хиёнат қилган кимсанинг, озод инсонни сотиб, пулини еган кимсанинг, ишчини ишга ёллаб, ундан фойдаланиб, ҳаққини бермаган кимсанинг». (Бухорий ривояти).

– Росулulloҳ ﷺ

«أَتَدْرُونَ مَا الْمُفْلِسُ، قَالُوا: الْمُفْلِسُ فِينَا مَنْ لَا دِرْهَمَ لَهُ وَلَا مَتَاعَ، فَقَالَ: إِنَّ الْمُفْلِسَ مِنْ أُمَّتِي مَنْ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِصَلَاةٍ وَصِيَامٍ وَزَكَاةٍ، وَيَأْتِي قَدْ شَتَمَ هَذَا، وَقَذَفَ هَذَا، وَأَكَلَ مَالَ هَذَا، وَسَفَكَ دَمَ هَذَا، وَضَرَبَ هَذَا، فَيُعْطَى هَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ، وَهَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ، فَإِنْ فَنِيَتْ حَسَنَاتُهُ قَبْلَ أَنْ يُقْضَى مَا عَلَيْهِ، أَخَذَ مِنْ خَطَايَاهُمْ وَطَرَحَتْ عَلَيْهِ، ثُمَّ طَرَحَ فِي النَّارِ»

«Муфлис-абгор кимса ким биласизларми, деб сўрадилар. Муфлис сариқ чақаси ҳам қолмаган кишидир, деб жавоб қилишди. Ул зот дедилар: Умматим орасидаги муфлис қиёмат кунида намоз, рўза, закот амаллари билан борган бўлади-ю, аммо шунинг баробарида фалончини сўккан, пистончининг молини еган, пўкинчининг қонини тўккан, яна бировни урган бўлади. Шунда унинг савоб амалларидан олиниб, фалончи ва пистончиларга берилади. Агар унинг бўйнидаги қарзи адо этилмасидан олдин савоб амаллари тугаб қолса, ўшаларнинг гуноҳ амаллари олиниб, унга илинада, сўнг дўзахга ташланади». (Муслим ривояти). □

УЛАРНИНГ ҲИДОЯТЛАРИГА ЭГРАШИНГ: АБУ АЙЮБ АНСОРИЙ

(Константинополь деворлари остига
дафн этилган саҳобий)

Ушбу буюк саҳобийнинг исми шарифи Холид ибн Зайд ибн Кулайб, куняси Абу Айюб, мансублиги ансорийлардандир.

Азиз мусулмонлар, ким ҳам орамизда Абу Айюб Ансорийни танимайди, албатта яхши таниймиз!

Аллоҳ Таоло Абу Айюб Ансорий номини Ғарбу Шарққа ва бутун инсониятга нега машҳур қилди. Чунки Аллоҳ бошқа мусулмонлар хонадонини қўйиб, унинг хонадонини танлади, яъни, сарвари олам Набий ﷺ Мадинага ҳижрат қилганларида Абу Айюб хонадонига қўндилар... Мана шунинг ўзи Абу Айюб учун юксак фахр бўлди. Зеро, Росулulloҳ ﷺнинг Абу Айюб хонадониди бўлишлари тилларда тинмай такрорланган ширин ва тароватли ҳикояга айланган.

Дарҳақиқат, Набий ﷺ Мадинага етиб борганларида шаҳар аҳли ул зотни ҳар қандай меҳмондан ҳам азиз-мукаррам меҳмон сифатида кутдилар... Худди суюкли инсон суюкли инсонни кўзлари тўрт бўлиб кутгандек соғинч билан кутдилар... Ул зотга қалбларини кенг очиб, юраклари тўридан жой бердилар. Уйлари эшикларини ланг очиб, қадам ранжида қилиш билан хонадонларини баракотли қилишларига умид қилдилар.

Лекин Росулulloҳ ﷺ тўрт кун Мадина чеккасидаги Қубода қолдилар ва шу орада тақво устига бино бўлган илк масжидни бино этдилар.

Сўнг Росулulloҳ ﷺ Қубодан туяларига миниб йўлга чиқдилар. Ул зотнинг туясини Ясриб саййидлари қаршилашди. Ўз уйига Росулulloҳ ﷺнинг қўнишлари шарафига ноил бўлиш илинжида туяни бири қўйиб-бири ушлаб, «Ё Росулulloҳ, бизникига қўнинг, истаганингизча бизнинг таъминотимиз ва ҳимоямизда бўлинг», дейишар эди. Шунда Росулulloҳ уларга «Туямни қўйиб юборинглар, у буюрилган», дедилар. Росулulloҳ туялари барчанинг кўзини ўзига ром қилиб, юракларни орзиқтириб, йўлида давом этди... Бир хонадонни босиб ўтиш билан унинг аҳлини маҳзун қилиб, ҳафсалаларини пир қилса, келаси хонадон дилларида умид чироғини ёқди... Туя шу тарзда давом этди, одамлар бахт кулиб боқадиган хонадон соҳиби ким бўлажagini кўришга кизиқиб туя ортидан эргашдилар... Ниҳоят, туя Абу Айюб Ансорийнинг уйи ҳовлиси олдига етди ва ўша ерга чўқди. Аммо Росулulloҳ ﷺ туядан тушмадилар. Туя эса, қайта силкиниб туриб,

яна юришни давом эттирмақчи эди, Росулulloх тизгинини қўйиб юбордилар. Кейин кўп вақт ўтмай, қайтиб аввалги ерга бориб чўкди. Ана шундан кейингина Абу Айюб Ансорий кўнгли шодликка тўлди, Росулulloх ﷺ га чошиб бориб, нарсаларини қўлига олди, гўё у икки қўлида бутун дунё хазинасини кўтариб кетаётгандек хурсандлик билан уларни уйига олиб кирди.

Абу Айюбнинг уйи қия шифтли болахонали бир қаватли эди. У болахонадан оиласининг ҳамма майда-чуйдаларини йиғиштириб, Росулulloхга бўшашиб берди. Аммо Росулulloх ﷺ пастки қаватни афзал билган эдилар. Абу Айюб Росулulloхга итоат қилди ва ул зотнинг ўзлари истаган ерга жойлаштирди. Кеч киргач ва Набий ﷺ жойга ётганларидан сўнг, Абу Айюб аёли Умму Айюб билан болахомага кўтарилди. Болахома эшигини ёпар-ёпмас, шошилиб аёлига боқди ва «Ээ, нима қияпмиз ўзи, ўзимиз юқорига чиқиб олиб, Росулulloх ﷺ ни пастда қолдирамизми, Росулulloх ﷺ нинг тепаларида юрамизми, ул зот билан ваҳи ўртасида турамызми, бундай қилсак, ҳолимизга вой бўлмайдами?! Эр-хотин нима қилишни билмай қолдилар... Кейин Росулulloх ﷺ нинг қоқ тепасида турмай, болахоганинг четига ўтиб, девор бўйлаб юришга, ўртасига ўтмасликка қарор қилишди, ана шундагина эр-хотиннинг кўнгли бир оз таскин топди. Тонг отгач, Абу Айюб Набий ﷺ га «Аллоҳ ҳаққи, бу кеча мижжа қоқмадик, менинг ҳам, аёлим Умму Айюбнинг ҳам уйкумиз келмади», деди. Росулulloх ﷺ «Нимага бундай бўлди, Абу Айюб», дея сўрадилар. Абу Айюб «Мен тепада, сиз эса пастда бўлсам, у ёқ-бу ёққа қимирлаганимда, устингизга чанг тўкилиб, озор етармикин, қолаверса, мен сиз билан ваҳи ўртасига туриб оламан, деб ўйладим», деди. Шунда Росулulloх ﷺ бундай дедилар: «Тинчланинг, буни жиддий қабул қилманг. Бизга пастни бериш билан яхшилик қилинг. Чунки бизнинг олдимизга келувчилар кўп бўлади».

Абу Айюб айтади: «Мен Росулulloх ﷺ нинг буйруқларига итоат қилдим. Ўша куни кечқурун болахомада сув тўлдирилган катта хумимиз синиб кетди... Росулulloх ﷺ нинг устиларига оқиб тушмаслиги учун дарҳол аёлим билан бирга сувни йиғиштиришга тушдик, биттаю-битта ёпинчиғимиз бор эди ўшанга сувни шимдирдик. Тонг отгач, Росулulloх ﷺ нинг олдиларига тушиб, «ота-онам тасаддуқ Сизга ё Росулulloх, мен тепангизда бўлишни, сиз пастимда бўлишингизни ҳеч истамаяпман», дедим ва хумнинг синиши ишини айтиб бердим. Шунда ул зот илтимосимни қабул қилиб, юқорига чиқдилар, мен аёлим билан пастга тушдик».

Набий ﷺ Абу Айюб хонадонида олти ойча турдилар. Бу орада ул зотнинг туялари чўккан ерга масжид қуриб битказилди ва масжид атрофига Росулulloҳга ва аёлларига қатор хужралар қурилди. Ана шунда ул зот Абу Айюб уйдан хужраларига кўчиб ўтдилар ва бу билан унинг кўшнисига айландилар, бу иккиси билан қолган кўшнилари ҳам мукаррам бўлишди. Абу Айюб Росулulloҳ ﷺни шу даражада яхши кўриб қолдики, қалбию ақлини ул зотга бахшида қилди. Росулulloҳ ﷺ ҳам Абу Айюбни шу даражада яхши кўриб қолдиларки, ўрталаридан расмиятчилик кўтарилиб кетди, Абу Айюб хонадони Росулulloҳ учун ўз уйларидек бўлиб қолди.

Ибн Аббос ривоят қилади: Абу Бакр Сиддик رضي الله عنه кундузи жазирама иссиқ вақтда масжидга чиққанди, уни Умар رضي الله عنه кўриб, «бу соатда нима учун чиқдингиз», деб сўради. «Қорним очиб кетмаса, чиқмаган бўлардим», деди Абу Бакр. Умар ҳам, «Аллоҳ ҳаққи, мен ҳам фақат шунинг учун чиқдим», деди. Икковлон шундай деб туришганда, Росулulloҳ ﷺ чиқиб қолдилар ва «Бу соатда нима учун чиқдиларингиз», деб сўрадилар. Улар «Аллоҳ ҳаққи, қорнимиздаги очлик ҳисси бизни чиқишга мажбур қилди», дейишди. Шунда Росулulloҳ «Мен ҳам, жоним қўлида бўлган Аллоҳ ҳаққи, бундан бошқа нарса сабаб чиқмадим, мен билан бирга юринглар», дедилар.

Улар Абу Айюб Ансорий رضي الله عنهнинг уйига боришди. Абу Айюб ҳар куни таом ҳозирлаб Росулulloҳ ﷺга атаб кўярди. Агар Росулulloҳ овқатга кеч қолсалар ёки келмасалар, олиб қўйган овқатни ўз аҳлига едириб юборар эди. Хуллас, улар Абу Айюб эшиги олдида борганларида, эшикдан Умму Айюб чиқди ва «Набийulloҳ ва асҳоблари, марҳабо», деди. Набий ﷺ Абу Айюб кани?», дедилар. Яқиндаги ўз хурмо дарахтида ишлаётган Абу Айюб Росулulloҳнинг товушларини эшитиб, чопиб келди-да, «Росулulloҳ ва асҳоблари, марҳабо», деди. Сўнг «Ё Набийulloҳ, бу вақтда ҳеч келмасдингиз», дея кўшимча қилди. Росулulloҳ «Тўғри айтингиз», деб қўйдилар. Кейин Абу Айюб хурмо дарахтига бориб, ундан янги пишган, пишиб қуриган ва ғўра хурмога лик тўла катта бир шохни кесиб келди. Набий ﷺ «Буни кесишингизни истамасдим, қуриган хурмодан узиб келсангиз бўлмасмиди», дедилар. Абу Айюб «Ё Росулulloҳ, унинг янғисидан ҳам, қуриганидан ҳам, ғўрасидан ҳам енглар дедим-да, мен ҳали ҳайвон ҳам сўяман сизларга», деди. Росулulloҳ «Аммо сўядиган нарсангиз сут берадигани бўлмасин», дедилар.

Абу Айюб эчки сўйди ва аёлига «хамир қилиб, бизга нон ёпиб беринг, сиз нонни устасисиз», деди ва эчкини тенг ярмидан овқат тайёрлади, иккинчи ярмини кабоб қилди. Таомлар тайёрланиб, Набий ﷺ ва дўстлари олдига қўйилгач, Росулulloҳ бир бўлак гўштни олиб, нон орасига қўйдилар ва «Ё Абу Айюб, тезда буни Фотима қизимга элтинг, у бир қанча кундан бери бундайини емади», дедилар. Меҳмонлар овқатланиб, қоринларини тўйғазишгач, Росулulloҳ «Мана, нон, гўшт, янги пишган хурмо, пишиб қуриган хурмо, гўра хурмо!», дедилар ва кўзларига ёш олдилар. Сўнг давом этдилар: «Жоним қўлида бўлган Аллоҳга қасамки, қиёмат кунида сўраладиганимиз неъмат мана шу. Бас, қачон бу каби неъматларга етишсангиз ва емоқчи бўлсангиз, бисмиллаҳ, денг. Тўйганингизда алҳамду лиллаҳиллази ҳува ашбаана ва анъама алайна фа афзола» (бизни тўйдирган, бизга неъмат ато этиб, афзал кўрган Аллоҳга ҳамд бўлсин), денглар».

Сўнг Росулulloҳ ﷺ ўринларидан туриб, Абу Айюбга «Эртага олдимизга боринг», дедилар. Росулulloҳ ﷺ бировдан яхшилик кўрсалар, албатта унга ҳам яхшилигини қайтармай қўймасдилар. Аммо Абу Айюб буни эшитмади. Шунда Умар رضي الله عنه «Набий ﷺ сизга эртага олдиларига боришингизни буюряптилар, Абу Айюб», деди. Абу Айюб «Бош устига, ё Росулulloҳ», деди. Эртасига Абу Айюб ул зотнинг олдиларига борди. Шунда Набий ﷺ ўзига хизмат қилиб юрган бир чўрини бериб, «Мен бу қиз билан яхши муносабатда бўлишингизни истардим, бу қиздан фақат яхши хизматларни кўрдик», дедилар.

Абу Айюб қизни уйига олиб борганда Умму Айюб «Бу кимнинг қизи?!», деб сўради. «Бизники.. Росулulloҳ уни бизга инъом этдилар. Умму Айюб «қандай ҳам буюк инъом этувчи-я, бизга қандай ҳам яхши нарса инъом этибдилар-а», деди. Абу Айюб «Бизга бу қиз билан яхши муносабатда бўлишимизни тавсия қилдилар», деди. Умму Айюб «Қандай қилиб Росулulloҳ ﷺнинг тавсияларини бажарамиз?», деб сўради. Абу Айюб деди: «Аллоҳга қасамки, Росулulloҳнинг тавсияларини бажариш учун энг яхши иш қизни озод этиш, деб биламан». Аёли «Жуда тўғри қиласиз, камлик кўрманг», деди. Шундай қилиб, қизни озод қилдилар.

Бу айтганларимиз Абу Айюб Ансорийнинг тинчлик ҳаётидан бир қисми. Агар унинг урушдаги ҳаётдан баъзи кўринишларга тўхталадиган бўлсангиз, ажойиб ишларига гувоҳ бўласиз.

Дарҳақиқат, Абу Айюб Ансорий رضي الله عنه бутун ҳаётини ғозий бўлиб ўтказди. Ҳатто айтиладики, Абу Айюб Росулulloҳ замоналаридан бошлаб, Муовия замониғача бўлган вақтда мусулмонлар олиб

борган ғазотларнинг ҳар бирида қатнашган, фақат бир вақтда иккита ғазот бўлган бўлса, бирида қатнашиб, иккинчисида қатнашолмаган.

Унинг сўнги ғазоти Константинопол ғазоти бўлди. Муовия ўз ўғли Язид кўмондонлиги остида айна ғазотга қўшин тўплаётган пайтда, Абу Айюбнинг ёши ўтиб қолганди. Ўшанда у саксон ёшни қоралаб қолган эса-да, бу ёш уни Язид байроғи остига киришдан ва Аллоҳ йўлида ғазот қилиб, денгиз тўлқинларида жавлон урушдан тўсолгани йўқ. Лекин душман билан тўқнашув бошланганидан ҳеч қанча вақт ўтмай, Абу Айюбнинг мазаси қочиб, жангни давом эттиролмай қолди. Язид унинг ҳолидан хабар олгани келди ва «нима эҳтиёжингиз бўлса айтинг, Абу Айюб?», деб сўради. У деди: «Мендан мусулмон лашкарларимизга салом айтинг. Уларга – Абу Айюб сизга салом йўллади ва душман тупроғининг энг сўнги бурчагигача кириб боришингизни, Абу Айюбни ҳам ўзларингиз билан кўтариб бориб, уни Константинопол деворлари остига дафн қилишингизни васият қилди, деб айтинг». Абу Айюб шундай дея, сўнги покиза нафасини олди.

Мусулмон лашкарлар Росулulloҳ ﷺнинг дўсти васиятини қабул қилдилар, душман аскарларига қарши қаттиқ ҳамла қилиб, Константинопол деворларигача етиб бордилар. Абу Айюбни ҳам кўлларида кўтариб бордилар ва ўша ерга қабр қавлаб, дафн қилдилар.

Аллоҳ Абу Айюб Ансорийни раҳмат қилсин. У салкам саксон ёшида фақат бир нарсани орзу қилди, у ҳам бўлса, туёқлари остидан чанг чиқувчи тулпорга миниб, Аллоҳ йўлида ғазот қилиш ва шу йўлда ҳалок бўлиш орзуси эди.

«СИЁСИЙ ИСЛОМДАН КЕЙИН»: АЛЛОҲНИНГ ИЗНИ ИЛА ПАЙҒАМБАРЛИК МИНҲОЖИ АСОСИДАГИ РОШИД ХАЛИФАЛИК БЎЛАДИ

Мусулмонлар юртларидаги тадқиқот марказларида асосан охиратда насибаси бўлмаган илмоний тадқиқотчилар йиғилиб қолган. Уларнинг хатари ғарблик ҳамкорларининг хатаридан кам эмас. Ғарб улар ўтказаетган конференция, ёзаётган мақола ва тадқиқотларидан Исломга қарши фикрий курашда фойдаланади. Улар мусулмон юртларда бошқа тадқиқот марказлари билан ҳамкорликда халқаро конференциялар ўтказишга ҳам улгуришди. Мана масалан Иордания стратегик тадқиқотлар институти ва Германиядаги Фридри Эберт ташкилоти ҳамкорлигида Иорданияда халқаро конференция ўтказилди. Ушбу конференция «Сиёсий Исломдан кейин» номи остида ўтказилиб, уни исломий ҳаракатлар соҳасидаги тадқиқотчи мутахассислар икки кун баҳс ва мунозара қилишди.

Бу заҳарли номдан шу нарса аниқ кўриниб турибдики, ушбу конференцияда тадқиқотчилар номидан сиёсий Исломнинг муваффақиятсизликка юз тутгани ва унинг устидан Ғарбнинг ғалаба қозонгани эълон қилинди. Лекин бу нотўғри. Чунки Ғарб бу фикрий курашда ғалаба қилмади ва сиёсий Ислом мағлуб бўлмади. Балки иккиси ўртасида жанг қизимокда. Бу жанг Аллоҳнинг ёрдами ила Ислом ғалабаси ва Росулulloҳ ﷺ башорат қилган рошид Халифалик тикланиши билан ниҳоясига етади.

Конференцияда исломий ҳаракатлар иштирок этиб, бир қанча замонлардан бери амал қилиб келинаётган тушунча ва мафкуралардан воз кечишганини эълон қилишди. Шунингдек, бу тушунчалар ўрнига бошқарув низоми сифатида фуқаролик давлати, кўппартиявийлик ва демократик тушунчаларни ҳамда исломий даъватни сиёсатдан ажратишни эълон қилишди. Улар бунга Туркия ва Марокашдаги Адолат ва Тараққийёт партияси ҳамда Тунисдаги Наҳза партиясини мисол қилишди...

Лекин улар бу ҳаракатларнинг ташкил топиши ва ташаббуслари шубҳали экани ҳамда мусулмонлар назарида олдиндан арзимас бўлиб қолганини билмасликка олдилар. Мусулмонлар уларни айнан мана шу ролни ўйнаб бериш учун пайдо бўлганини билдилар. Гарчи улар қўллаб-қувватловга эришган бўлсалар ҳам, бу арзимас қўллаб-қувватловдир. Чунки бу қўллаб-қувватловнинг қафолати ҳокимлардадир. Масалан Райсуний ва Ганнушийлар Умнат назаридан четдалар. Аммо уларнинг энг шубҳалиси Эрдоган бўлиб, очик жиноятларни кўп қилганидан энг арзимас бўлиб қолган. Чунки у Афғонистон, Ироқ ва Сурия каби юртлардаги Исломга қарши урушда Американинг иттифоқчиси ва яҳудийларнинг шеригидир. Бизнинг бу кишига берган баҳойимиз бутун Умнат берган баҳодир. Чунки Умнатнинг бир қисми берган баҳонинг эътибори йўқ. Эрдоганини қўллаб-қувватлаётганларнинг позициясини кузатган киши улар Эрдоганини Ислом ғалаба қилишни айтаётгани учун унга ишониаётганини кўради. Демак улар Эрдоганга эмас, Исломга эргашмоқдалар. Аниқроқ қилиб айтадиган бўлсак, сиёсий Исломга эргашмоқдалар. Чунки Эрдоган сиёсий ҳокимдир. Бугун Ихвонул Муслиминга дўзахга етакловчи ушбу карвонга эргашishi учун босим ўтказилмоқда. Бу босим ҳақиқий ёки шаклан бўлишининг фарқи йўқ. Ким мана шу йўналиш бўйлаб юрса, ўзига кулаш борасида ҳукм ўқибди. Модомики, Умнатнинг онг савияси бундай ҳаракатлар савиясидан ўзиб кетган экан, у уларга эргашмайди. Маълумки, ортда қолган етакчи бўлолмайди.

Ал-Ваъй: Биз бугун Ислом ва Ғарб ўртасидаги фикрий кураш ҳолатидамиз. Ушбу фикрий кураш авжга чиқиб турган бир пайтда, ушбу тадқиқот марказлари капитализм мабдасини қайта кўриб чиқиб ундан воз кечиш ўрнига бунинг зиддини қилишмоқда. Тадқиқотчилар ҳақиқатга қаноат ҳосил қилиш ўрнига Ғарб билан бирга сиёсий Исломни ман қилишга ҳаракат қилишмоқда. Бу тадқиқотчилар ўзимизнинг миллатимиздан бўла туриб, ўз дини ва Умматига хиёнат қилишмоқда. Ўзларини исломий ҳаракатларнинг масъуллари деб даъво қилаётган ва улар билан бирга исломий фаолиятни сиёсатдан ажратаётганлар эса, яна ҳам қаттиқроқ хоинлардир. □

Лондонда чиқадиган Middle East Eye журнали академик Ален Габоннинг мақоласини чоп этди. Унда Габон айтадики, 2011 йилдаги қўзғолонлар сабабли минтақанинг сиёсий харитаси аянчли аҳволга тушиб қолди. Вазият Муҳаммад Буазизий 2010 йил 17 декабрда ўзини ёққанидан олдинги вазиятдан анча ёмондир. Ёзувчи яна айтдики, Миср бугун Ҳусни Муборакдан ҳам ёмонроқ диктатор зулмидан азоб чекмоқда... Саудия, Амирликлар ва Баҳрайн мутлақ қироллик бошқаруви остидадир... Яман халқи эса, фуқаролар уруши, очарчилик ва касалликлар остида парчаланди... Шунингдек, Ливия ва Сурия парчаланиб вайрон бўлди.

Габон яна айтади: «Ироқ Америка босқинидан саккиз йил ўтиб ҳамда 2003 йил Америка уруши қўзғаган зўравонлик тўлқинларидан кейин тuzалгани йўқ»... «Исроил Фаластин муаммоси Исроил ва унинг иттифоқчилари Фаластин давлатининг тикланишига қарши чиқиши ва яҳудийлар олий ирқидир, деган фикрда қаттиқ туриб олиши ҳамда Трамп маъмурияти Исроилни қўллаб-қувватлаши туфайли боши берк кўчага кириб қолди». Габон «Афтидан барча томонлар фаластинликлардан бутунлай воз кечган кўринади», дея ўз сўзига изоҳ беради.

Габон яна давом этиб шундай дейди: «Ушбу қайғули тарихий натижанинг сабаби Суриядаги Асад каби ҳукумат етакчилари уюштирган шафқатсиз репрессия ёки Мисрдаги қуролли кучлар олий кенгаши бошқараётган давлатнинг қўзғолончиларга қарши қилаётган репрессиясидир». Тадқиқотчи яна давом этади: «Улар бу абадий жанг эканини тушунишди», «Қўзғолончилар миллионлаган бўлса-да, имконият, куч, заковат ва ваҳшийликка эга фаол кучлар устидан ғалаба қилиши қийиндир. Қўзғолончиларнинг ўзлари, жонлари, ва шижоатидан бошқа имконияти йўқ. (Бу ажабланарли ҳолат, лекин қурол қаршисида кучсиздир). Габон яна айтади: «Араб баҳорининг муваффақиятсизликка юз тутишининг иккинчи сабаби мухолафатнинг ўзига, кучи ва имкониятига ортиқча даражада ишонганидир...».

Ёзувчи қўшимча қилиб айтадики, вазият ачинарли бўлса-да, лекин ҳозир санаб ўтган юртларнинг аксариятида умид бор. Шунинг учун кўпчилик таҳлилчилар, шу жумладан ташқи сиёсат билимдонлари айтганидек, араб баҳори ўзини оқламади ва тўла муваффақиятсизликка юз тутди, дейиш хатодир. Биринчидан: диктаторларнинг чоралари ва оддий ютуқларига эътибор бермаслик лозим. Иккинчи: миллионлаган кишилар эркинлик ва халқ хўжайинлиги таъмини тотишга сабаб бўлган араб баҳори тажрибаси халқни илҳомлантирувчи асос бўлиб қолаверади. Учинчидан: араб халқи бирор нарса қилишга қодир эмас, деган тушунча хато экани аён бўлди. Тўртинчи: ушбу репрессив режимлар қоғоздаги йўлбарслар экани ҳамда уларга қарши чиқиб, устидан ғалаба қилиш мумкинлиги кўринди.

Ал-Ваъй: Ғарб, ундаги масъуллар ва тадқиқотчилар исломий Халифалик қайсидир бир жойда тикланишидан ташвиш қилиб яшашмоқда. Ҳа, бу хаёл эмас... Мусулмонларнинг рошид Халифалиги Аллоҳнинг изни ила тикланиши ва олам етакчилигини қайта қўлга олади. Бу ёлғон бўлмаган ваъдадир. □